

De re medica, dissertationes quatuor / [Thomas Simson].

Contributors

Simson, Thomas, 1696-1764.

Publication/Creation

Edinburgi : T. Ruddiman, 1726.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dvckjba3>

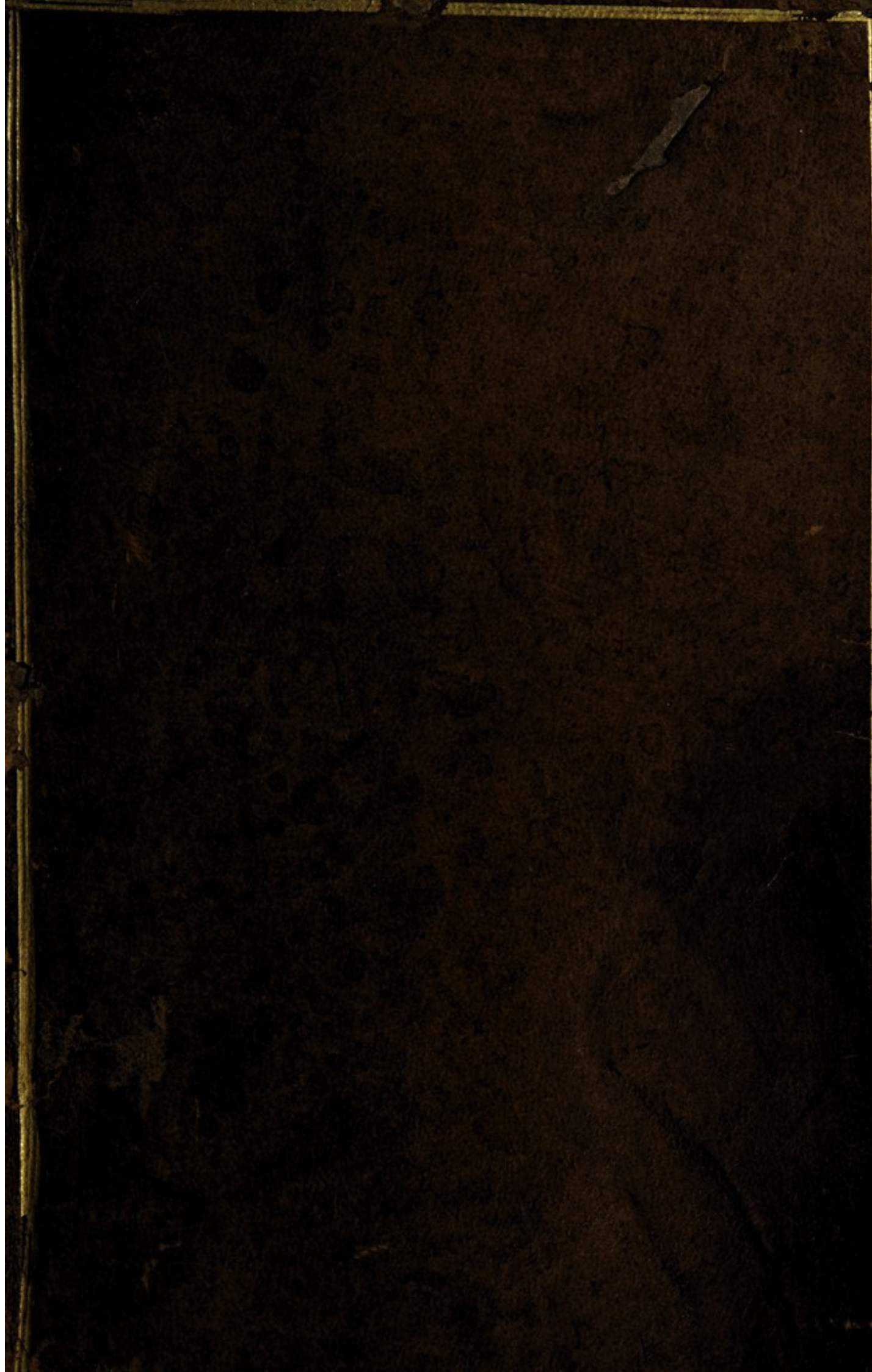
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

1st HS

48397/B

856d

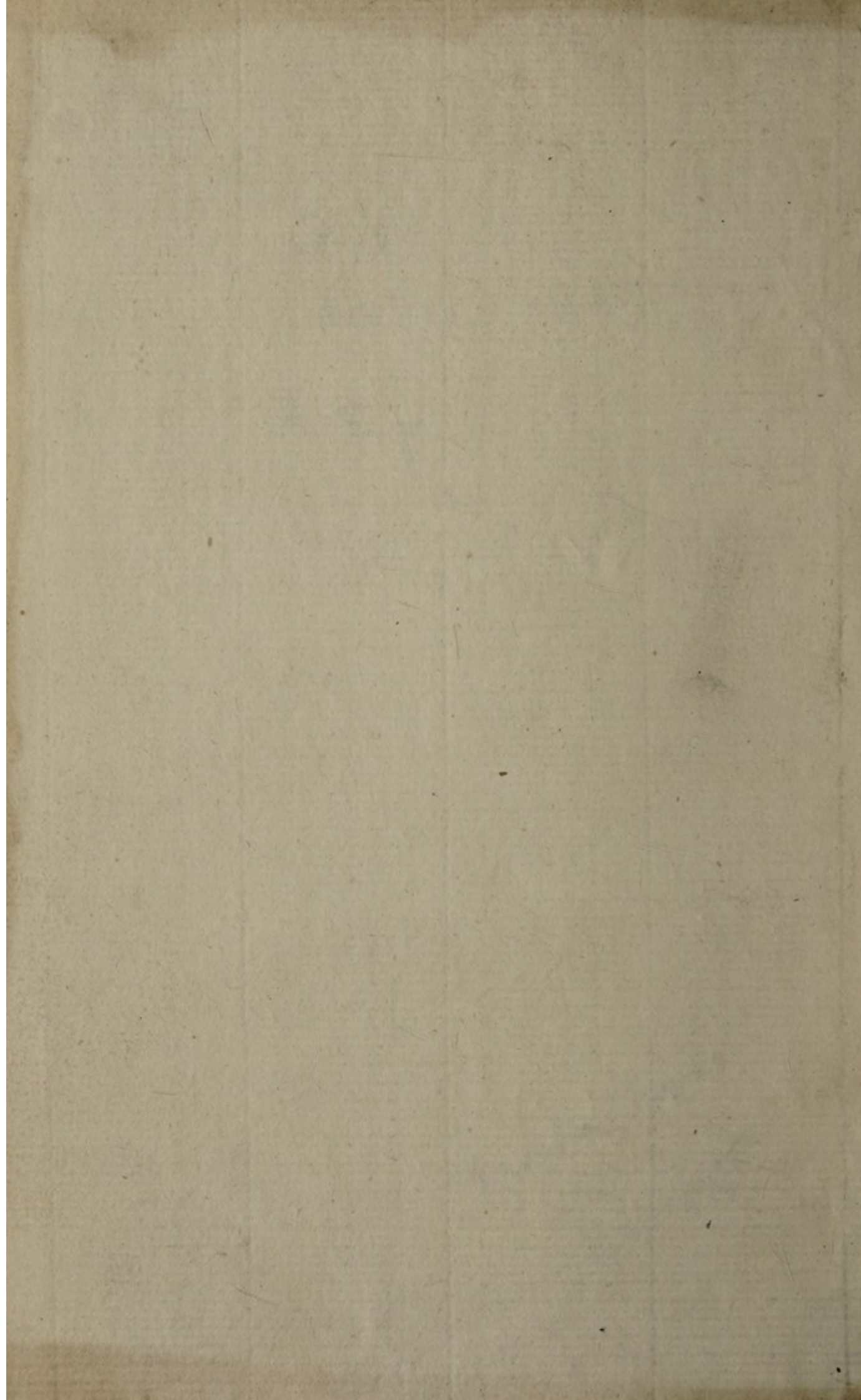
LB12

bat 66 - 329

A I p

"

Gratton (London)
8/6
8 May 28

47835

D E

RE MEDICA

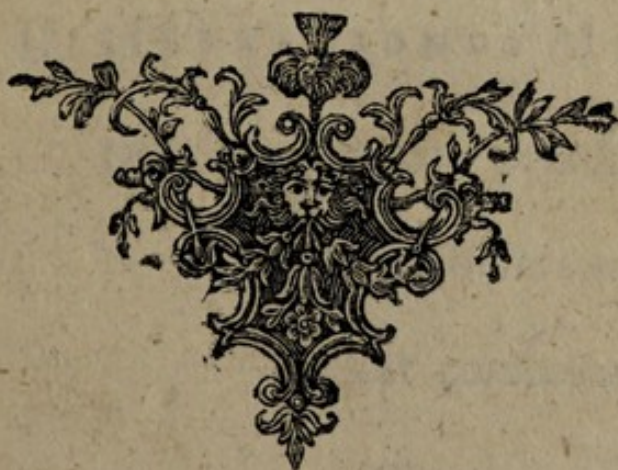
Dissertationes quatuor

THOMÆ SIMSONI,

Medicinæ & Anatomices, in Academia
SCOTORUM ad Fanum *Andreae*,
Professoris CANDOSSENSIS.

*Omnino scientia ex Natura lumine petenda, non ex antiquitatis ob-
scuritate. Nec refert. quid factum fuerit; illud videndum, quid
fieri possit.* BACON. Impet. Philos.

*Omnium magnarum artium, sicut arborum, altitudines delectant;
radices, stirpesque non item.* TULL. in Orat.

E D I N B U R G I,

In Ædibus THO. RUDDIMANNI, M.DCC.XXVI.

D-E

R E M E D I C A

Dissertationes quatuor

THOMAE SIMSONI

Medicinae & Anatomicae, in Academia
Scotorum ad Praesidium
Pictavi Cantabrigiae.

Quatuor Dissertationes, quae sunt
de Morbo, de Febre, de
Pneumonia, de Pleuritis.
Londae, Typis J. Smith.

LONDON: J. Smith, 1784.

ORNATISSIMO VIRO,

JACOBO,

Duci CANDOSSENSI, &c.

Universitatis ad Fanum *Andreæ*
Cancellario dignissimo :

Professionis ibidem Medicæ Conditori munifico :

PATRONO suo plurimùm colendo, verendoque :

HAS DISSERTATIONES MEDICAS,

tanquam frugum primitias,

quâ par est observantiâ,

dicat consecratque

Cliens devinctissimus,

THOMAS SIMSONUS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

ORIGINAL VOLUME

JACOB

DR. CLINICAL

University of Illinois
Cancellatio dignitas

The University of Illinois
The University of Illinois

The University of Illinois

The University of Illinois

The University of Illinois

The University of Illinois

The University of Illinois

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

I N G E N U I S
M E D I C O R U M
F I L I I S

S.

EN tibi, quisquis es qui Medicinam colis & prosequeris, libera quædam isthuc spectantia cogitata; unde scias nondum ita artem illam numeris esse absolutam suis, ut defutura sit materia, in qua & ingenium & industriam tuam abundanter exerceas. Quamvis enim divinus HIPPOCRATES inter Græcos, elegans inter Latinos CELSUS, alique non pauci, cum veteres tum recentiores, viri egregiè docti, multa cum laude, nec parvo labore, artem illam, pro suis quisque viribus, excolere contenderunt; multa tamen adhuc ad perfectam con-

a

sum.

summatamque disciplinam desiderantur, multa adhuc supplenda, multa corrigenda, nec pauca expurganda supersunt.

Hoc ut ostenderem, ante omnia mihi de MATERIA MEDICA agendum censui, quòd ea pars omnium visa est infirmissima, pessimisque adhuc accepta modis. Licet enim non ita pridem solers HARVEUS, repertâ forte quâdam majoribus ignotâ sanguinis animalis rotâ, novam visus est munire viam ad veram solidamque medicinæ theoriam; prorsusque jam inde alia obtinuit machinæ humanæ explicatio: tamen, quod mirearis, adeo non mutata est, aut in melius novata (pauca si excipias) veterum praxis, ut potius ad eam, tanquam ad aram sacram, tutamque veri normam, à plerisque etiamnum provocetur, qui in id ferè unum incumbunt, ut antiquam curandi rationem novis Anatomicorum experimentis illustrent atque confirment: unde effectum est, ut exquisitissima nobilissimæ recentiorum inventa, quæ lucem sanè haud vulgarem medicinæ fœneratura videbantur, in meros abiêrunt fumos; dum unis antiquorum placitis, nimium per se vagis

Et incertis, exornandis commendandisque serviliter addicuntur.

Sed quia fortasse petulantis esse hæc, atque rei Medicæ nimis ignari, convitia ducent, qui tot gloriosa remedia singulis ferè morbis tam affabrè accommodata in ore semper habent, laudant, admirantur; quorum alia, si credis, incidant, alia dissolvant, variisque modis mutent emendentque pravos humores corporis, quò, tanquam ad metam sibi unicè propositam, nituntur conspirantque nunc omnia propemodum Medicorum in morbis curandis vota Et consilia: ideo non ab re facturum me putavi, si paulò diligentius considerarem, quæ quibus valetudinum indicibus remedia vulgò adhibeantur, quàmque id consultò cogitatèque fiat: deinde speciminis loco morbum illum nominatim enucleandum subjicerem, quo nullus omnium, nostri certè soli cælique homines, frequentius graviùsque angit Et perturbat, cui, à causa effectrice, adhæsit nomen Frigoris.

Hunc ego morbum, nisi me fallit animus, neutiquam à corruptis humoribus, (quæ vulgi est opinio) profluere ostendi: eademque operâ in ejus curatione frustra advocari ab aliis Incidentia, ab aliis

liis Dissolventia, aut Aperientia, aut si quæ his similia sunt Speciosa, multumque decantata remedia : idemque in aliis quoque morbis perperam temerèque fieri, ubi tamen istorum maximè percrebuit usus.

Atque hæc tibi præbebit tertia, itemque quarta, quæ sequitur, Dissertatio, viz. post ordine pertractatam, generatimque prius, ut oportuit, excusam, Materiam Medicam.

Ubique libero usus sum judicio, refragante licet antiquitate, principumque aded artis nostræ auctoritate, atque etiam consensu vulgi; quia, uti dudum sagax monuit VERULAMIUS, prorsus persuasum habeo, “ Nimiam in his rebus religionem ingenia hominum veluti excantasse, prosperumque salutaris hujus artis cursum jamdudum sufflaminasse :” Tum quia istam libertatem æquam, hominumque saluti in primis utilem, exigere videbatur cum officii ratio, tum Patroni, qui nobis hæc otia fecit, summa atque perpetua observantia.

D E

Erroribus tam veterum
quam recentiorum ho-
minum circa *Materiam*
Medicam

CONCIO INAUGURALIS.

Tantum præjudicata opinio poterat, ut etiam sine ratione valerent
auctoritas.

TULL. de Nat. Deor.

Medicamentis multum antiqui Auctores tribuerunt, horum autem
usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit.

CELS. Praef. ad lib. 5um.

Siquidem in morbis, cum multa fortuna conferat, medicamenta-
que saepe salutaria, saepe vana sit, potest dubitari, secunda va-
letudo *medicinae* an *corporis* beneficio contigerit.

Id. Praef. lib. 7.

EXSPECTATIS forsan, qui huc
adestis animis erectis, inten-
tisque auribus, differentem
protinus audire *novellum* me-
dicinae magistrum, de *Divina origine*,
summa utilitate, atque adeo *necessitate*
A *artis*

artis Medicæ, Medicorumque præcipua post homines natos *dignitate* : quòd hæc peroranti & ad *gratiam* captandam, & ad *exultandum*, latissimum videantur præbere campum.

Differta-
tionis totius
Argumen-
tum.

§ I. AT cum verba blanda spernat *Veri* indagandi cupidus, in fructumque solidum quàm in præconceptam suæ *Ar-
tis* famam intentior animus ; ignoscetis scilicet, si omni, quantum potest, præjudicio liber, vanâque artis nostræ observantiâ, in ipsa ejus penetralia statim invadam, dogmata excutiam, atque varias diversasque expendam medendi vias & rationes. Neque enim temerè suspicari videor, nimium hucusque invaluisse fucum & pigmenta ; nobilioraque hujus Artis præcepta, sub immensa apparatusum mole, tanquam sub rudere, oppressa atque sepulta jacuisse : omneque illud prius amoliendum esse rudus, quàm in Artis vera fundamenta penetrare liceat.

2. SED opus aggredi jubet illustrissimi ferenissimique Herois, JACOBI Candolfensis, summa bonarum artium colendarum cura, simul & vester honos, Aca-
demix curatores inclyti, quorum ille hortatu maximè *munificentiam*, quam principid ad alia destinabat studia, deinceps

ceps ad Medicinam Andreapoli excolendam perpetuò consecravit.

3. Igitur apud Vos colendæ medicinæ jam operam navaturus, rectè mihi videor & *auspicatò* provinciam datam ingredi, si ante omnia in aperto ponam, perstringamque varia & diversa vitia, quibus jam inde à principio contaminata est, & etiamnum obruitur *Materia Medica*, dum ejus cura atque cultio, tanquam ab homine medico aliena, chymicis inanibus, aut sedulis herbariis, aut medicamentariis putidis solùm committitur: quorum ab ingenio malè factò, finistrove studio, tantus est exortus exstructusque inutilium, incertarum, indigestarumque observationum acervus, ut vel nullus, vel exiguus admodum operæ fructus inde reportari queat, atque adeò ut impediatur potius quàm juvetur exoptatus medicinæ successus.

4. FATEMUR equidem Chymicos, Botánicos, Pharmacopœos, varia cùm Artis tum Naturæ effecta, *medicamentorum* nomine, describendo, ingentes exhaustisse labores ad prolixam *Materiae Medicæ* institutionem adornandam: quin etiam rerum sibi objectarum faciem externam, & locum natalem, & formas varias, atque ex resolutione chymica, diversisque

Chemici,
Herbarii,
Pigmentarii
Historiæ
naturalis,
non Medi-
cinæ veræ
adjutores.

Quid proprie dicatur medicamentum, seu Remedium.

versisque mitionibus subinde emicantes mutationes accuratè notando, egregiam quidem operam navasse ad *Historiæ Naturalis* summam, ast ad *Medicinam* merculè parum: cum nihil intersit Medici, quâ facie, quo loco, quanto opere res aliqua producat, quamque insignes sint ejus jam productæ, atque ad diversa corpora applicatæ *Vires*, nisi etiam certò sciat, quemadmodum sese istæ exerant vires in hos illosve humani corporis *Morbos*; quâ solâ conditione apud Medicos nititur, aut certè niti debet, medicamenti, seu *Remedii* cujuscunque, cùm nomen, tum opinio.

Regulis subjicienda sunt experimenta.

5. IN confesso est, magnam Medicorum partem non priùs fidere remediorum viribus, quàm in ægrotantibus easdem aliquoties exploraverint (unde ex professo se nuncupant Empiricos) at ex annalium monumentis, palam est, bonos illos viros parum animadvertere, * “ Ipsi
“ Medicinæ ratione opus esse inter naturales actiones, ipsamque experientiam per se solam non usque-quaque nostris respondere votis, nisi regulis subjiciatur. Ut enim difficilis est ad
“ experimenta aditus sine ratione, sic
“ absque

* Cels. Præf. lib. 1.

“ absque ratione experimenta nunquam
“ Medicorum usibus certò accommodari
“ possunt.”

6. SED inter illos quoque qui *rationalem* profitentur Medicinam, maxima sæpe lis est de rationum allatarum momentis, dum suo quisque gaudet gloriaturque sensu. Quod ergo, inquires, erit Criterion, cujus ope inter tot sententias discrepantes, cognoscatur veritas? At nos, ut id sciatis, nullum neque admittimus neque petimus Criterion.

7. ITAQUE vestram, Auditores, patientiam tantisper oro atque deprecor, dum vulgò receptas investigandarum re-
Etque regula com-
muni Criticorum cen-
suræ.
mediorum virium rationes excutio; vobis deinceps integrum servaturus, ut, quid sit inter tot opiniones discrepantes verum, veritative proximum, ipsi statuatis.

8. QUOD si argumentis brevibus rectisque evincam, de maxima eorum parte, quæ pro certis adferuntur in *Materia Medicæ* institutionibus, maximum superesse dubitandi locum, utique propositi nostri compotes erimus. Nullum quippe artium progressibus putamus intervenire posse gravius impedimentum, quam ipsa magistrorum artis præjudicia; contrà nulla re juvari magis æquum veri-
Præfens M.
M. status
Criticorum
censuras
in primis
exigit.

tatis investigatorem, quàm ut præjudicia, quibus aliquando temerè occupatus fuerit, maturè odoretur. Nostræ enim rerum naturalium notiones anticipatæ, ab ipso sæpe naturæ more & instituto nimisquam abhorrent, etsi erroris nostri ægrè convincamur, quamdiu ignoratur, quid ipsa faciat feratve natura.

Experimentorum rectè institutorum indicium certum.

9. ERGO, naturâ duce, in proposito examine procedere nobis certum est; idque duntaxat pro legitimo admittere experimento, cujus omnes & singulæ conditiones dilucidè exponantur, ita ut, cum opus est, quivis è vulgo artifex possit id eadem fiduciâ repetere, atque Physicus ritè instructus potest unum aliquod Newtoni de coloribus experimentum. Quippe extra conjecturam poni debet res medica; neque absque desperata ægri salute tentare licet anceps remedium. Quid enim, amabo te, viro bono indignius, quidve imprudentius, quàm dubiis & malefidis experimentis credere charam sanctamque popularium vitam? hic audiamus licet Tullium. “ Quid temeritate, inquit, turpius? Quid tam temerarium, tamque indignum sapientis gravitate atque constantiâ, quàm aut sentire falsum, aut quod non exploratè perceptum sit & cognitum sine
“ ulla

“ ulla dubitatione defendere ? ” Ast ea & scribere, & quâ valent auctoritate apud credulos divendere, multò etiam turpius : quod tamen illi factitant, qui tanquam experienciâ roborata tradunt posteris, quæ non nisi lubrico nitantur conjecturæ talo. Malè institutorum pernicios.

10. NEQUE illi se dant meliùs, qui obscurè & oscitanter adeò tradunt res sibi oblatas, ut ab aliis per nimiam illam tradendi supinitatem nunquam possint intelligi. Nam ita fit, ut posteris perinde sint illorum hominum reperta, ac si nunquam fuissent. Necessaria est totius processûs plena delineatio.

11. ET quidem à multis retrò seculis multùm jactantur remediorum vires : si autem de virium istarum causis quæras, nullas invenies ; quin potiùs unde persuadearis, ingentes sæpe vires levibus de causis attributas esse medicamentis, quibus mox alii, heu ! nimium creduli, hominum salutem committentes, mirum quot quantasque excitârunt tragœdias. Leviter nimis temerèque jactantur remediorum vires.

12. AGNOSCUNT facilè omnes ultimam *Materiæ Medicæ*, non secus ac totius *Medicinæ*, *Originem* esse abstrusissimam : atque hinc fabularum amantes, ut genio indulgerent suo, amplam garriendi copiam, quanto securiùs tanto lubentiùs arripuisse, indolem præ-

Incerta M. M. origo.

Fabulisque
referta.

ferentes vulgi profani similem, cui nihil æquè magnum sonat ac prodigia. De miraculis planè incompertis mirè efferrunt sese: quicquid extra ordinem fit & naturæ legem, arridet plurimum: contra, quod naturæ moribus respondet, id velut ignavum quidpiam & ignobile, parumque divinum, floccifaciunt. Pari modo Medici Principum artis suæ conditorum immensâ capiuntur admiratione, iisque semper plus honoris deferunt, qui carminibus, amuletis, ac præstigiis magicis, aliquid in Medicina præstitere, quàm qui certis indubiisque experimentis remedium vires explorârunt.

Quot jam, quæso, secula famam suam protulit Polydus, ob Glaucum Minoïden, si placet, vitæ redditum, adhibita unâ herbulâ, quali serpentem aliquando feliciter usam viderat, ad enectam serpentem resuscitandam. Melampus item, quod Iphicium, bonis, ut aiunt, avibus, proli generandæ aptum effecisset remedio, quod vulturis admonitu primus didicerat. Hujusmodi præstigiatores multi celebrantur apud veteres Medicinæ scriptores, apud quos utramque semper paginam complet sagax & dextera somniorum, extorum monstrorumque interpretatio. “ Primum omnium fuisse Orpheum, “ quos

“ quos memoria novit, qui de herbis
 “ curiosius aliquid prodiderit, refert Pli-
 “ nius: cujus tamen viri peritiam om-
 nem in superstitioso quarundam her-
 barum, & canoræ cytharæ usu consti-
 tisse deprehendimus.

13. QUAMQUAM hîc Ægyptios ob ^{Ægyptii} summam usque ab ultimis temporibus in ^{fabulatores} Medicina laudem præterire nefas est; ni- ^{maximi} hilo tamen fecius, ubi eorum *Investi- gata* mecum reputo, nihil fermè non sive ex oraculis, sive astris, seu denique ex bestiarum monitu erutum comperio. Hoc unum iis proprium esse dixeris, quod plantas in Deorum numerum retu- lerint, quorum religionem insanam meritò sic ridet Satyricus. †

*O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur
 in hortis
 Numina !——*

14. ATQUE hujus farinæ fabulæ à <sup>M. M. cor-
 ruptrices fa-
 bulæ.</sup> priscis sive Medicis sive Poetis compo- sitæ, per aliosque mox, tanquam fæcun- da quædam femina, in vulgus sparsæ, chimeras multas, & *informes* quasi me- dicamentorum *Molas* postea exclud- runt,

runt, quas simplici & incauto populo pro genuinis artis foetibus, quibus egregiæ inessent vires, non solum ad morbos contumaces retundendos, verum ad Dæmonum quoque insultus & veneficorum furias extemplò averruncandas audacter obtruserunt. At de artis ipsius regulis altum apud illos ubique est silentium, nisi fortè fraudem nobis fecerit historia: id quod non ab re mihi videor suspicari ex auctore antiquissimo Hippocrate, qui disertis passim verbis affirmat, “Artem
“Medicam multis antebellum Pelopon-
“nesiacum annis haud segniter fuisse
“excultam: de qua ille idcirco, tanquam de re vetusta, perquam magnificè interdum loquitur.

Quibus sca-
rent histo-
riæ vetustis-
simæ.

15. VERUM quantumvis illi homines sagaces fuerint, aut quibuscunque modis hanc artem exercuerint, nostra in præsens nihil refert, ad medicamentorum certè vires expiscandas; quum ad hoc illi quidem nullum certum reliquere fundamentum aut vestigium, nedum ullum doctrinæ interioris specimen, nisi quod incertâ ariolatione consequamur.

Ante Hip-
pocratis
temporâ ni-
hil in arte
medica in-
tegrum.

16. HIS itaque missis, ut incertis & futilibus, ad Hippocratis scripta nosmet convertamus, qui quidem non immeritò Medicinæ *Parens* dicitur, cùm ante
ejus

ejus tempora nihil in arte Medica integrum aut illæsum comperiatur. Is igitur, qui ab omnibus pro viro habetur *arte insigni*, quin undique expenderit summam illam obscuritatem, quæ Policitis veri indagatoribus intervenire prius solet, quàm sibi ritè viam ad experimenta muniant; quin etiam varias ac multiplices conditiones circumspexerit, quarum in experimentis defungendis nunquam non habenda est ratio, ecquis facile dubitet? Præsertim quum solenni Aphorismo ipse pronuntiet, *Periculosam esse experientiam, judicium verò difficile*: maximè si Galeni audiamus commentarium huic Aphorismo subjectam, cujus hæc sunt verba. “ Nam, ut verum fateamur, difficilis hæc res est, & inventu rara, “ cùm post multa remedia ægrotanti adhibita, quodnam ex iis in causa fuisse dicatur, ut melius pejufve habeat æger: ut si, *e. g.* bene dormierit, deinde unctus, mox emplastrum adhibitum, tum clyster injectus, vel sponte naturæ secuta est alvi dejectio; deinde comederit, certosque cibos sumserit, ad postremum juvamen senserit aut nocumentum: non facile, inquam, dictu sit, quodnam ex iis quæ circa eum gesta sunt, aut juverit aut nocuerit.”

Is experimentorum difficultatem notavit quidem, monuitque alios.

At in feri-
pris sæpe
non satis
ipse cavit.

“erit.” Hæc ille. Quod si præterea consideremus ex quot, quamque variis componatur partibus corporis humani machina, quotque in eam perpetuò agant causæ, maximè ubi multiplicantur ingesta, forisque applicata, Galeno quidem facili negotio assentiemus, rem esse arduam, inventuque raram, immò tantæ difficultatis, ut ipse Medicorum princeps Hippocrates, quanquam alieni periculi cautor, non tamen hac in parte sibi ipsi viam expediverit.

morbo in-
tellecto
pauca, i-
gnorato
plurima
propinat re-
media.

17. ATQUI hoc loco observatu dignissimum mihi videtur, Hippocratem, ubi de *Morbi* ingenio satis constabat, non nisi pauca præcipere remedia; ubi verò (quod idem hodièque usurpatur) ex objectis signis ad morbi indolem penetrare non licebat, sed vaga tantùm & obscura suppetebant indicia, ad morbi speciem definiendam certamque prognosin inferendam neutiquam idonea, (cujusmodi sunt ea ferè quæ hoc temporis affectionibus scorbuticis arque hysteris vulgò tribuuntur) tum demum ingentem conspici apud eum remediorum turbam. *At ignotum morbum remediis ignotis velle pellere, id verò præcipitis conjecturæ, laborisque improbi, non artis opus.*

18. HORUM

18. HORUM autem veritas liquidò apparebit, si quis inter se contendat ea quæ tradit in libris de morbis populariter grassantibus, quæque alibi promittit de *Natura muliebri*. Nam illic perdistinctam atque enucleatam tradit morborum rationem, remedia verò paucissima; hîc verò, propter descriptionis inopiam, dubios relinquit lectores de ipsa morborum natura, quibus curandis incumbat, at remedia confertim ac plenâ manu ingerit: ita tamen, ut satis appareat, adhibendi vel nulla adfuisse ei indicia, vel certè ita obscura, ut nulla inde erui queat lux in usus nostros. Qui exempla cupit, expendat modò quales hæ sint morborum notationes.

Exempla
ex § 5. P.
580. Ed.
Fæf.

- “ SI uteri ad ventrem vergant. —
- “ SI uteri ad crura & pedes vergant.
- “ Si mulierem ex uteri dolore invadat cibi fastidium, febris, & rigor. —
- “ CUM mulier ex longo intervallo non conceperit, mensesque compa-
- “ ruerint.” —

QUAM sint hi casus vagi & soluti, quàmque indefiniti, cuilibet in proclivi est. Ubi autem non definiuntur casus, quid dicemus tandem de appositis remediis? Sed ut hujus rei, in qua tam crebrò tamque turpiter non ab illo uno,

Remedio-
rum ab
Hippocrate
præscripto-
rum ad
morbos i-
gnotos.

sed

sed a toto ferè peccatur Medicorum grege, exemplum proferamus, audite sanè præscriptum, *ad omnem uterorum dolorem.* *

℞ VIOLÆ albæ semen, quantum tribus digitis comprehenditur; stercoris caprini pilulas quinque aut sex. Hæc vino odoratissimo permisce, adhibeque, post fomentum ex aqua & oleo sedenti administrandum.

— Brassicam edendam, & succum forbendum dato: Fraxini pilulas circiter decem ex vino propinato.

ECQUIS jam obsecro dicet ex arte institutum esse hoc remedium? Quando tam diversa, sine ulla temporis notatione, vel symptomatum indicio cumulatim præscribuntur. Quis non hîc dormire dixerit bonum Homerum nostrum, quem, sine ullo delectu, contra omnes etiam uterorum dolores, *Catholicum* videat proponentem remedium, nihilque interim laborantem, an ab inflammatione, abscessu, ulcere, uterive procidentia oriantur; an dolores sint ex menstruorum solutione (quæ quidem ipsa, ut præteriens id moneam, à multis variisque pendet causis) an denique ex
puer-

puerperio: qui certè omnes, uti genere multùm differunt, sic remedia longè diversa postulant.

19. QUOD si hoc unicum esset in Hippocrate exemplum præscripti perfunctorii, id sanè injuriâ carperemus: cùm autem ab illo rarò proponantur remedia luculenter indicata, utique speramus neminem ægrè laturum esse has nostras de ejus *præscribendi ratione* querelas. Quod si nobis fermo esset de ejusdem viri peritia in morbis curandis, agnoscere haud pigeret, permagnum hac in parte fuisse ejus ingenium; non id quidem ob remediorum accuratam aptationem, verùm ob mirificum in prognosi acumen. Quemadmodum enim sedulus gubernator in puppi sedens, tempestivo constantique gubernaculi objectu, contra sævissimas venti procellas fluctuumque impetus, magnæ molis navem, parvulo instrumento, quocunque vult, agit dirigitque: sic ille acuto expromptoque prognosticos telo, facilique rerum *Non-naturalium* accommodatione, morbos truculentissimos latissimèque sævientes pacavit atque edomuit.

Hippocrates in prognosi mirus, in præscribendi ratione non item.

20. HIPPOCRATEM dum laudo, in mentem venit confimilis planè viri, *Aretæi Cappadocis*, de quo proinde pauca mihi dicenda.

Aretæus quidem usus est remediis, quorum vires erant

pernotat, at
nullo cum
delectu, ex
indicio an-
tegresso.

dicenda. Ex scriptis apparet, eum quidem in remediis adhibendis diligenter respexisse ad proprias cujusque vires, vel (ut Sydenhamus loquitur) ad indicia *curativa*: at in morbis obscurioribus multa videtur observasse indicia, multisque paruisse, citra ullam, quantum quidem ipse docet, necessitatem. † Ubi Cephalææ v. g. curationem tractat “ modò
“ sanguinem mittere, modò liberaliùs
“ alere, alvum moliri, cucurbitulas ad-
“ hibere, sternutamenta movere, atque alia plurima facere jubet, quorum licet per se satis manifesti sint effectus, ex promiscuo tamen adhibendi modo satis constare videtur, illum inter hæc ignorasse quasnam ea morbo mutationes inductura essent. Id quod ipse etiam disertis verbis confiteri videtur ad locum modò adductum, ubi post omnia adhibita remedia, de eorundem effectibus dubia hæcce verba subjungit. “ Quibuscun-
“ que verò per hæc non depulsi fuerit
“ morbus, iis reliquum est, ut veratro
“ utantur.” Itaque palam esse puto, ex Aretæi sententia, Cephalæas alias citiùs, & remediis paucioribus, alias non nisi pluribus & longo tempore perfanari. Hoc

† Cap. de Cephalæa.

Hoc ampliùs. Ubi Cephalææ historiam tradit, varias ille quidem ejus morbi species enumerat; at in curatione eas nullo discrimine habet, verùm omnes similiter sanare instituit, atque olim ad lacum *Bethesda* factum accepimus, ubi post unam simplicemque aquarum turbationem, qui primus descendebat æger, sanus evasit, quocunque demum teneretur morbo. Quamvis itaque Aretæo hæc omnia licebat indifferenter & fortuito experiri; non tamen video quorsum ista memoret, nedum commendet aliis, cum non videantur tentantis respondisse votis. Cæterum ob hoc debetur Aretæo laus, quòd Medicinæ studium à *sapientia* studio disjunctum usque retinuerit; neglectis planè omnibus Medicastrorum sectis, ut Hippocratem hac in parte sequeretur ducem, qui omnium primus, ut fidem facit Celsus, disciplinam alteram ab altera laudabiliter separavit, quas postea Galenus turpiter remiscuit & contaminavit. De cujus nunc scriptis quædam ordine notanda censeo, ob magnam scilicet hominis apud plerosque famam & auctoritatem.

21. Is omnibus nervis, ut aiunt, remedium viribus venandis exquirendisque incubuit, nullam non attentans

Galenus
medicinæ
corruptor,
immentam
adjeclit, sed

B

viam,

fatuam ple-
runque mo-
lem.

viam, anfasque arripiens cujusquemodi : unde factum est, ut peringentis equidem laboris vastæque molis opus exegerit, at idem, si verum quæris, rude & indigestum. Tametsi enim multorum ante-seculorum laboribus, Aristoteleis quoque distinguendi legibus præmunitus instructusque erat, nihilominus in anfractuosum ingressus Labyrinthum, huc atque illuc, ab incerto biviorum occurfu, miserè distractus, sine fine errat : dumque de variis medicamentorum principiis, de *propriis & communibus*, & *ab-accidente*-facultatibus, innumerisque aliis distinctionibus agit, omnes simul sensus confulens, omnia confundit, & contra se ipse sæpe arguit : in quem proinde non immeritò suo transferas quod de Ægypto alicubi cecinit Homerus.

Αἰγυπλίη· τῇ πλεῖστα φέροι ζείδωρος ἄρβρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἑὸ δλὰ μεμιγμένα,
πολλὰ ὃ λυγρὰ. Οδυσσ. Δ.

*Fertilis Ægyptus rerum medicamina
mista*

*Optima multa, sed & deterrima pluri-
ma profert.*

MULTA quidem ille proponit clarè, sæpe necessariis utitur distinctionibus, multa-

multaque dudum pervagata Medicorum
 dogmata meritò rejicit; & tamen sibi,
 nescio quo fato ductus, temperare non
 potest, quin sciens prudensque aliquando
 erret. Quis enim in re medica veriore
 utilioreque suggessit unquam observa-
 tionem, quam Galenus, libro de *simpli-* Unam p¹⁵ ponit alijs
observa-
tionem op-
timam.
cium medicamentorum facultatibus, u-
 bi, super Abrotano verba faciens, hæc
 habet. “ Qui ex ratione artem hanc
 “ tractare volent, iis opus est curandi
 “ methodo; alioquin damnum potius
 “ quàm utilitatem ferent ex tali enar-
 “ ratione. Sanè Hippocrati, qui in A-
 “ phorismis scripsit, *Dolores oculorum*
 “ *solvit meri potio, aut lavacrum, aut*
 “ *fomenta, aut sanguinis missio, aut*
 “ *purgatio*: nec adjecit, quosnam do-
 “ lores vini potio, quos lavacrum, quos
 “ fomentum, quos detractio sanguinis,
 “ quos denique purgatio curet; igno-
 “ scendum forsitan quis putet variis de
 “ causis. At qui non in aliis libris de ta-
 “ libus copiosè scripsere distinctionibus,
 “ sed aphoristicè tantùm breviterque
 “ scribunt, aut ex multis tantùm unum
 “ indicant, ii profectò nos plus lædunt
 “ quàm juvant. Quippe cùm sint mul-
 “ tæ ophthalmiarum differentia, qua-
 “ rum una duntaxat prædictum postulet

Quam ipse
tamen ne-
gligit.

“cataplasma, dum aliæ omnes ab eo læ-
duntur, si quis istud sine discrimine
adhibet, multò plus lædet quam ju-
vabit.” At idem Galenus, ubicunque
de medicamentorum compositione loqui-
tur, eundem errorem, quem in Hippo-
crate reprehendit, ipse errat. Nam cap.
de *Nephriticis*, v. g. ubi de renum
morbis agit, varia proponit morborum
renalium genera : at ubi remedia præ-
scribit, nullam omninò rationem habet
istorum morborum differentiæ. Itaque
ad renum & vesicæ affectiones aliàs præ-
cipit confectiones quas vocat renales ;
aliàs ad vesicæ affectiones, ad urinam
ciendam, ad hepaticos, hydropicos, i-
ctericos, nephriticos unum proponit
commune remedium, quod idcirco, me
judice, haud ineptè dixeris *Remedium
milleforme*. Ex his igitur exemplis pro
se quisque judicet, Galenus an Hippo-
crates remedia distinctiùs tradiderint.

Omnibus
æquè favet
sectis.

22. Hoc unum in præsentia addo.
Ad doctrinam aliquam comprobendam
frustrà advocari Galeni auctoritatem ;
quæ passim omnibus Medicorum, quot-
quot sunt, sectis æquè faveat. Per e-
um namque omnis doctrina de remedi-
orum viribus in sterilem verborum pu-
gnam vertitur, dum in historiæ naturalis
locum

locum sua cerebri commenta furrogat. Quare ad Galenum ejusque sectatores accommodes licet nobilis Verulamii dictum in Philosophos Græcos. “ Habent illi certè, inquit, quod puerorum proprium est; ut ad garriendum prompti, ad generandum verò sint inhabiles.” Similiter enim Galeni sapientia mihi quidem verbis graviora, at rerum operumque sterilis atque inanis videtur.

23. POST Galeni tempora quis *Materiae Medicæ* status fuerit, pudet pigetque proloqui. Ruebat semper in deterius, cum, ut in re præcipiti plerumque fieri solet, Arabes subito exorti prioribus hujus disciplinæ cladibus, ex schola Aristotelis plurimum promanantibus, novas addiderunt corruptelas ex arte sua *Chymica*, quæ tum, iratis Dîs salutaribus, haberi coepit unicum, aut certè præcipuum, labantis medicinæ fulcrum. Ex hac malorum Lernâ prope suffocata est quæ hominum salutis præfides ars melior. Inde enim Medici, crassissimis immerfi tenebris, passim in agyras improbosque circulatores, de arcanis remedium viribus, de primis rerum naturalium elementis, de resolutionibus & misturis chymicis, tanquam naturæ mysteriorum clavibus, multa & magnifica

Arabes ex arte Chymica in medicinam calamitatem importarunt.

Adhibenda
in experi-
mentis cau-
tio.

crepantes, degenerârunt. Effectumque est fanè, ut *Materia Medica* ad immensam nunc obscuramque molem increverit, postquam sanioribus veterum inventis admistæ horum nugæ ad nos pariter descenderunt : quibus pol expurgandis, atque, ut par est, discernendis, non secus atque olim Augeæ stabulo, opus nunc est altero Hercule. Quandoquidem, uti fert canon æquissimus, vel *num incertum experimentum, multis copulatum certis, omnia simul incerta reddat ; ignavis saltem, qui ex auctoritate sola evidentiam quaerunt.* Sic enim nutat omnis scriptorum fides atque auctoritas, eòque magis quò plura promunt incerta.

Incerta sæpe res est, unde celebratas medicamentorum vires deduxerint posteriores rei Medicæ scriptores.

24. HUNC si nos canonem ad illorum consuetudinem accommodemus, qui seculo proximo sanioribus accensiti (ob instaurata post longam desuetudinem Hippocratis præcepta) gloriam meruere, Holerium dico, Duretum, Jacotium, Platerum, Riverium, Etmullerum, horumque similes : inveniemus profectò maximum adhuc superesse dubitandi locum de remedium quæ adhibuerunt viribus, apud quos *sanguinis missio, vomitus, purgatio, variaque alterantium genera, à principio usque ad finem morbi*

ita

ita indifferenter præscribuntur, ut ne quidem ipsi Æsculapio in promptu sit dicere, quid cui nocuerit, aut juverit, quæve fuerint singulorum partes symbollæque in morbo profligando: adeò apud illos nulla certa comparent vestigia, unde vel ipsi remediorum vires investigaverint, vel nobis id nunc facere liceat.

25. Hoc cum animadverterent multi insignes nostræ memoriæ viri, rem totam ad incudem revocare coeperunt, alii secundum tritas vetustorum vias, alii novis rationibus ad sanguinis *circumductionem* non ita pridem repertam exactis. Quæ nunc mihi examinanda veniunt. Quod si quis existimet nos hactenus leviori pede veterum percurrisse scripta, is veterum rationibus easdem modò regulas admoveat, quibus nos hodiernorum hominum methodos jam nunc examinaturi sumus: nam id si fiet, omnibus cumulatè satisfactum iri speramus.

26. Ad rem ergo ipsam aggrediamur, initio ab illis ducto, qui nos ab *externis sensibus* discere jubent remediorum vires. In his eminet vir doctus D. Joannes Floyer, qui, ut ex scriptis liquet, ad explorandas remediorum vires aliud nihil postulat quàm *gustus* experientiam.

* *By the Taste, says he, we distinguish the Sweets into their several Classes, and we discern Tempers and Digestions, and Mixture of their Principles, and hence easily guess at their Effects in Animals.* Hac ille insistens viâ, tractationem de *Materia Medica* duobus voluminibus comprehensam evulgavit. At quis sit inter sensus nostros & morborum causas nexus, ut ex illorum testimonio rectè definiamus, quantum quidque valeat ad morbos depellendos, me equidem fugit quàm longissimè. Neque enim alia mihi videtur quàm histrionum esse subtilitas, quæ ex solo v. g. equiseti gustatu vim eruat hæmorrhagiis inimicam, aut ex plantaginis aquaticæ sapore deprehendat scorbuti hydropisque antipharmacum. Quot sodes plantæ sunt saporis asperi, amari, dulcis, quæ, saporem si excipias, vix quicquam commune habent, quæque aliter quàm per linguam exploratæ diversissimas ostendunt qualitates. Quo jure igitur linguæ, præ cæteris omnibus nosciti organis, concedetur, ex iis quæ sese ei offerunt qualitatibus, de aliis, quæ non nisi aliter cognoscuntur, pronunciare.

Quidam à
judicio sensuum vites
medicamentorum
deducere
aggressi
sunt, infeliciter.

ciare. Phycis sanè constat, ex nova corporum inter se collatione novas quoque oriri rerum facies; saltem ante periculum sciri non posse quin eventuræ sint.

Quare cum innumera sint corpora, quibus, in hujusmodi facierum, seu Phœnomenon, productione, aliàs aliud —

Cum cujusvis corporis planè innumerabiles sint vires.

possit corpus conjungi, utique manifestum est omni omninò corpori inesse sine numero vires dissimiles inter se. Dicitur enim id omne *vis & facultas* corporis, cujus interventu quælibet alterius corporis qualitas aut conditio immutetur, ut ab unius corporis in alterum effectis, ad ejusdem in tertium aliquod effecta argumentari absurdum sit: nedum ab hujusmodi collatione remedium invenire, quod pluribus simul satisfaciat morborum indicationibus: quod tamen omninò necessarium esse duco, antequam vel hydrops vel scorbutus curationi cedat. Verùm ut de gustu cæterisque sensibus, quibus multi abutuntur in remediis eligendis, penitiùs agamus: nonne plurima videmus medicamenta maximam in corpore humano vim habentia, quæ, si admoves sensibus, parum eos certè aut non omninò afficiant? Quis tandem odor est vel Chrysocollæ, (quæ vulgò Borax dicitur) vel Ipecacuanæ? præ quibus

quibus tamen nulla sunt certiora subsidia, hâc ad vomitum, illâ ad ciendos quandoque menses. Ecquo modo linguam naresve afficiunt vel † hydrargyrum, vel ‡ stibium, quæ tamen manifestissimas in corpore animato produciunt mutationes? Quodnam denique cogitari potest medicamentum, cujus familiaris germanusque tam sapor quàm odor non mutari queat, salvis ejusdem cunctis ad morbos viribus.

Cumque ex
notitia u-
nius pro-
prietatis,
haud rectè
inferatur
ipsius rei
notitia.

27. ATQUE eodem planè modo, mutatis paulùm verbis, redarguuntur alia multa auctorum dogmata & argumenta super remediorum viribus, præsertim illorum, qui vires istas conjectare fatagunt, ex iis quæ conspicienda veniunt per eorundem remediorum misturam cum syrupo violarum, sale tartari, spiritibus acidis, &c. quæ quidem jamdudum extiterunt criteria quædam publica, unde medicamentis adjudicatæ sint vires. Hinc quoque refutantur eorum argumenta, qui ex caloris, frigoris, siccitatis, vel humiditatis gradu, vel ex speciali rerum gravitate, vel ex stabilitis vulgò primis rerum elementis, remediorum metiuntur vires. Liquida enim res est, omnes di-
versarum

† Mercurius. ‡ Antimonium.

versarum sectarum principes, in suis argumentis tantum unam alteramve corporum qualitatem, forte fortunam sese exhibentem, attendere, dum aliae latent innumeræ, de quibus inconcessum est, sine aliis adminiculis, quicquam præfagire certi; quænam scilicet qualitas hoc in casu; quænam in illo proditura sit, vel non. De chryfocolla v. c. pericula ^{Ut docent exempla.} à Medicis facta in usus suos neutiquam docent, quemadmodum eadem chryfocolla inserviat aurificibus aut pictoribus; & vice versâ aurificum pictorumque circa chryfocollam experimenta Medicis inutilia sunt: neque pol quencquam unquam credo artificem, vel linguam, vel syrupum violarum, vel thermometer, tanquam oracula, ad artis suæ subsidia conquirenda, consuluisse, præter delirantem Medicum, qui rerum adeò infirmarum nixus testimonio, medicamenta audet ingerere humano corpori, in quo agunt regnantque tot diversa solida & fluida.

28. ILLI demum rem videntur accuratius tetigisse, & experimentorum conditiones attentius evolvisse, qui ex remedium mistione cum sanguine, sive adhuc circumactò, sive extravasato, eorundem vires in diversis morbis definire

Ejusdem rei
per venas
ad sangui-
nem celeri-
ter, & per
primas vias
tardè intro-
ductæ dif-
pares sunt
effectus.

finire instituerunt, sperantes scilicet hoc se pacto dubios per *Autopsiam* * convincere. At, nisi me fallit animus, ne hæc quidem experimenta Physicis circumspectis sedulisque facient ubique factis : neque enim perinde est sive medicamentum circumeunti adhuc sanguini injicias per venam sectam, sive per *primas vias* ad venas transmittas ; quia ab ore usque ad venas subclavias longum est & circumductum iter, in quo assumpta plurimis occurrunt mutationum causis, salivæ scilicet, muco, succo pancreatico, lymphæ, &c. quarum rerum occurfu, uti evincunt quotidiana & certissima experimenta, maxima ingestorum pars, dum hæc paulatim serpunt, pristinam ponunt indolem, aliamque sumunt novam ; ut nullo jure exspectare liceat eundem fore medicamenti sic mutati effectum, atque non mutati. Equidem Mercurialia quæ dicuntur, aliaque nonnulla, variis licet modis corpori admota, & per diversas introducta vias, eosdem tamen semper edunt effectus : at idem de cæteris quoque statuere non proinde tutum est, priusquam eventus comprobet. Certissimè enim constat innumerabiles esse res, quæ plurimum

* Joannis Friend. Emmenol,

plurimum mutantur per *primarum viarum* machinas, dum ista intacta transeunt. Itaque nequaquam hinc admitti debent generales regulæ, quibus plerumque subest fraus, antequam periculorum inductione constet, quousque pateant & pertineant cujusque medicamenti vires: id quod in aliis quoque scientiæ naturalis partibus viri gravissimi sedulò semper inculcârunt. Etenim experienciâ teste, aqua fortis argentum quidem solvit, non aurum; *regia* autem quæ dicitur, aurum, non argentum; at hydrargyrum & aurum, & argentum & cuprum, &c. peræquè solvit. Unde sequitur, *dissolventium* (sive *menstruorum*) alia pluribus, alia paucioribus esse dissolvendis; deinde non aliter quàm experienciâ duce deprehendi proprios cujusque dissolventis limites.

29. AT QUI experimenta rerum sanguini foràs educto permistarum, ad remedium vires pernoscentas, multò etiam pluribus opportuna sunt erroribus. Quippe ipsis oculis cernimus, multum inter se differre sanguinis animalis intra vasa propria gyrantis, & extra eadem vasa educti stagnantisque conditiones. Sanguis enim vasorum contractione agitatus & confusus, est *æquabilis re-*

Sanguis sua
vasa obiens,
multum ab
eodem ex-
travasato &c
quiescente
differt,

rum

rum diversarum in unum quasi corpus coitio, quarum unitis viribus concretum mixtumque corpus agit quicquid agit: at sanguis extra vasa eductus stagnansque, est rerum congeries ex sanguinis animalis nuperque circumacti separatione prodeuntium, quiescentium, aërique expositarum, quarum singulis propria inest vis. Exemplo res fiet clarior. Lac, quod totius sanguinis tantum pars est delibata, postquam corpore eductum stagnat & quiescit, statim in suas partes, serum scilicet, caseum & butyrum resolvitur, quæ diversæ partes postea ingestæ corpori effectus quoque exhibent, cum inter se, tum a toto lacte diversos. Hinc patet experimenta supradicta neutiquam profutura esse detegendis remediorum viribus in humores sani integrique corporis.

Experimenta capta de corpore sano non monstrant rerum vires in morbo.

30. QUOD si eadem adhibentur ad remediorum vires in morbo corpore explorandas, perspicuum est, ea tanto magis à proposito abhorrere. Hic enim certè valet senis sagacissimi pronunciatum, nempe “ Homines necessitate co-
 “ actos principiò adinvenisse artem Me-
 “ dicam, quòd nimirum ægrotis oblata
 “ nihil contulerit rectè valentium diæ-
 “ ta: unde concludit neminem animum
 ad

ad medicinam adjuncturum fuisse, si eadem victûs ratio ægris pariter & sanis aptus fuisset. Ecquis Medicorum est qui non experiatur humores corporis in omnibus fermè morbis plurimùm differre ab iisdem in statu sano integroque? Quisve nescit arterias, vasa lymphatica, nervos, variasque glandulas, diversos continere liquores? Quis autem adeò stolidus est, ut existimet liquida hæc, si vitiantur, & violenter coarctantur in vasorum faucibus, eodem medicamento tenuari diluique posse, quo attenuatur sanguis adhuc fluidus per intimam sui & illius confusionem. Quod si hi auctores coagulatam sanguinis partem suis dissolventibus subjecissent, subjectamque dissolvissent, tum sanè eorum argumenta rationi magis fuissent consentanea: quanquam in quibusdam morbis ne sic quidem deforet dubitandi locus, quamdiu non ostendunt liquidum illud, ex quo coagulato morbus oritur, idem planè esse, & ab eadem causa coagulatum, atque id de quo ipsi experimentum ceperunt. Adde quod dissolventia rebus dissolvendis accommodari debeant, & ad *datam quantitatem*, & ad *tempus datum*: quas illi conditiones, quamvis necessarias, nusquam tamen definiunt.

Hinc

Hinc quoque patet quàm intutum sit, rerum proprietates ex analogia & proportionem deducere, quàmque malè hucusque comparata fuerit ista analogia ad remedium vires inveniendas.

Imperfectè
& inutiliter
traduntur
remedio-
rum vires,
quamdiu
referuntur
solum ad
genera, non
autem ad
formas spe-
ciesque
morborum.

31. UT verò plenior ejus, quæ nunc obtinet, *Materiæ Medicæ* efformemus imaginem, publicas nunc evolva-
mus *tabulas*, seu classes medicamento-
rum, & si quid in iis memoriâ dignum
est, notemus. Ex tabulis verò satis ap-
paret, Medicos hac in parte nimis fuisse
seignes & securos, cùm in tabulas non
referant, unde peculiarem medicandi vim
& efficaciam elicuerint. Id autem in
primis manifestum est ex titulis summo-
rum capitum classiumve, in quas reme-
dia sua vulgò redigant, quorum alia ap-
pellant cephalica, alia hysterica, alia he-
patica, &c. sine ulla prorsus morbi hi-
storia, quo meherculè nihil aut inscitius
aut tenebriosius esse potest. Quis enim
nudis hisce instructus characteribus con-
stituet de ullius medicamenti viribus?
In istorum titulorum examinatione facilè
damus, quod petunt, qui in istis expli-
candis maximè desudârunt, admittimus-
que, per *Cephalica* intelligi ea tantùm
quæ cerebrum directè spectant, quæque
spirituum animalium morbis opitulantur.

Esto

Esto igitur sanè hoc sensu remedium aliquod cephalicum ; at cui tandem qualive capitis morbo deberi judicabit hoc remedium, qui ista legit ? Nihilne hærebit, interque tot pendebit cerebri morbos, cujusmodi sunt lethargus, apoplexia, catalepsis, paralyfis, epilepsia, nervorum tremor, phrenitis, mania, alique multi sub eodem titulo comprehensi ? Adeat nunc, qui volet, horum morborum descriptores Medicos, teneatque quot sint cujusque generis diversæ species, à diversis oriundæ causis : quamque sæpe eadem ferè mala efficiantur à *compressione* ; sive ea compressio accepta ferenda sit inflammationi, sive extravasatis liquoribus, sive *Plethoræ*, quam nulla comitetur obstructio : tum sanè facile intelliget, quàm sit absurdum, casibus adeò variantibus unum aliquod *catholicum* assignare remedium. Sed multæ sunt præterea affectiones cerebri, à venenis puta & opiatís oriundæ (quorum, ut id obiter notem, operandi ratio nimisquam nobis incomperta est) quibus sanandis ne hilum quidem profint famosa ista *cephalica* ; cum tamen multum sæpe profit tempestivus aquæ calidæ haustus, siquidem iterato rejiciatur vomitu (id quod abundè docet Wepferus

in suo elaborato de cicuta aquatica opere) etsi aquæ ipsi nihil omnino insit aromatici sive odoris sive saporis, qualibus certè gaudent omnia pervulgata cephalica. Non equidem inficior cephalica jam descripta in casibus simplicioribus reficere interdum solere languentes corporis vires; attamen prudentis non est, de medicamentorum viribus à casibus simplicibus ad implicatiores, à levibus ad graviores argumentum trahere. Quia per hanc largitatem, contrà quam speratur, mediocres illæ cephalicorum vires propriæ, inter uberiores illas quæ gratis confinguntur, incertæ planèque inutiles redduntur.

Inutilia etiam sunt vel simplicissima medicamentorum nomina & vocabula.

32. SED his modò relatis medicamentorum epithetis alia adjiciunt aliûs generis, quæ quia manifestiores certioresque habent effectus, propterea in *Titulis* rectè collocata, meritòque retinenda dixeris: cujusmodi sunt *Calefacientia*, *Soporifera*, *Dissolventia*, *Incrassantia*, *Purgantia*, *Diuretica*, &c. quum sint morbi, in quibus calefactio opus est, alii in quibus juvant soporifera, dissolventia, purgantia, &c. quanquam autem hæc paucioribus obnoxia sint exceptionibus, tamen non parum incerti secum trahunt, cum constet diversissimi esse generis quæ sub eodem

eodem comprehendantur titulo, alterumque altero certis morborum casibus convenientius esse. Sæpe enim expedit *Mercurialibus*, vel etiam succo aloës, quam fennæ foliis alvum ciere. Contrà, sæpe nocent illa, ubi hæc prodest, (quòd idem de cæteris dici æquum est :) ut rectus horum usus ab accurata morbi historia omninò pendeat. De dissolventibus verò & incrassantibus intricatior est disputatio; quoniam illi nusquam, quod quidem scio, ipsius liquoris dissolvendi aut incrassandi meminerunt. At de dissolventibus aut incrassantibus agere, ubi de dissolvendis incrassandisve planè tacetur, perridiculum est : mihi que semper visum est problema abstrusissimum, *Dato remedio, invenire morbum*, quod tamen ab omnibus hujus sectæ patronis in promptu esse videtur, in quibus primas tenent Chemicæ & Botanici, qui de re herbaria, chemicisve processibus agentes, nunquam non plantis, igniumque foetibus maximas assignant vires : etiamsi certum sit, neque plantam, neque aliud quodvis medicamenti vicem gerens, si per se & seorsum consideratur, ullas habere vires; quum effecta illa, ob quæ tantopere nobilitentur, non minus corpori ad quod applicantur, quàm suæ ipsorum texturæ

Nisi adjuncta
gatur, plena
morbi hi-
storia.

Quin etiam
quæ de dis-
solventibus
adferuntur,
gratis di-
cuntur.

naturali debeantur. Itaque fit, ut pro novis diversisque applicationibus, nova semper & diversa conspiciantur effecta. Quisquis ergo medicamento alicui vires attribuit, non prius ad amissim exacto casu, frustra est, operamque perdit. Quae de re supra etiam egimus, ubi de experimentis circa sanguinem.

33. QUARE ex tota haecenus disputatione planum esse arbitror, nobiscum eos iniquè & absurdè agere, qui remediorum historiam ab historia morborum seorsum tradunt, praesertim si in recensione suâ proprias excedunt *specificasque* notas quibus discriminatur una res ab alia.

Quod corporis beneficio contingit, id saepe medicamentis attribuitur.

34. SED ut his tandem aliquando imponatur finis, non dubito Medicos mihi assensuros, fuisse id tum olim saepe datum, tum adhuc dari remediorum viribus, quod ipsius nostri corporis facultatibus potiori juretribuendum erat. Certissimum quippe est, quoad in corpore peragitur sanguinis circuitio, simul produci omnes illos effectus, qui à calore, attritione, frictione, à calido item sanguinis inferventis balneo, à variarum glandularum secretionibus, &c. proveniunt. Id quod maximè intelligitur ex injectis *Ruyschianis*, quæ quidem perspicuè docent, nullam esse corporis partem

tem adeò exiguam, quæ non cingatur
 densissima vasorum sanguiferorum sylva,
 ne exceptis quidem ossibus aut tendini-
 bus; eamque ob causam, si quod est vas
 corporis malè affectum, v. g. obstru-
 ctum, idem undequaque pariter obsef-
 sum fore innumeris arteriis, in quibus
 utique sanguis æstuans ordine adveha-
 tur. Certissimis item constat experimen-
 tis, quod nihil adeò coagulatos corporis
 humores dissolvat quàm ipsius corporis
 calor, liquorumque in vicinis vasis com-
 prehenforum motus & attritus. Quot
 enim indies observantur tumores, qui
 solis hisce vitæ animalis actionibus discu-
 tiantur? Itaque sæpe mirari incidit tan-
 tillum hisce causis tribui, cùm eas om-
 nes nôrint perpetuò agere, quamdiu sup-
 peditat vita, cùmque earum vim augeri
 videant in morbis ab obstructione ortis.

Corporis
 motus &
 calor maxi-
 marum sunt
 in corpore
 mutatio-
 num causæ,

Nominatim
 tumorum
 disjecto-
 rum,

35. SED aliæ item plurimæ, eæque ge-
 nuinæ, corporis actiones medicamentis
 temerè adscribuntur, cujusmodi sunt fi-
 brarum firmitudo, & laxitas, humorum
 crassitudo & tenuitas, &c. quæ tamen
 solo obtinentur liquorum motu ritè in-
 ducto, etiam ubi nulla adhibentur offici-
 narum pharmaca. Nimirum nôrunt om-
 nes unde eveniat hominum rusticorum
 robur ac firmitas, qui solis tamen utun-

Medica-
 mentis item
 sine causa
 tribuitur fi-
 brarum fir-
 mitas, hu-
 morum te-
 nuitas, &c.

tur cibis culinariis, iisque maxime duris atque asperis. Nôrunt etiam quantum pulmones actiui, quantumque faciant omnes arteriæ ad humores increassandos. Quod si in hanc rem consulantur triviales Pharmacopœæ, aut medicamentorum qui dicuntur *Thesauri*, vah! quàm mirifica, quàm à sensibus remota ad id depromuntur, *instaurantia*, *demulcentia*, *balsamica*, & si Diis placet, *elixira*; quæ fumentibus nihil minus spondeant quàm morborum immunitatem, aut etiam æternitatem ipsam.

36. ATQUI hæ profectò vanæ sunt hominum imperitorum nugæ, quibus simpliciores volunt falsâ spe ducere, sincerisque naturæ cultorum mentibus tantas offundere tenebras, ut nihil veri, nihil certi teneant.

Sæpe quod
uni debetur
medica-
mento, alte-
ri adscribi-
tur.

37. SED præter jam relatas causas, alia porrò fuit, cur falsas atque imaginarias virtutes nonnullis medicamentis primò affixerint, atque ad hunc usque diem perpetuaverint: nimirum quòd iis casu quodam fuerint alia quædam permixta, opium puta, cortex Peruvianus, evacuantia, & similia, quorum operationes, ut sunt admodum insignes, ita positæ sunt extra omnem controversiæ aleam. Quot, obsecro, indies videmus mixta at-
que

que concreta, ob unius opii ingredien-
tis vim & efficacitatem celebrata? Quo
in numero sunt *confectiones, balsama,
pilulae, emplastra, julepa* & similia.
Quot etiam videmus rei medicæ aucto-
res, qui, quòd non satis sibi fumant otii
ad vires Peruviani corticis seorsum ex-
plorandas, alia adjungunt tanquam caus-
sas focias, aut certè adminicula, ad ef-
fectum producendum solius corticis pro-
prium? De evacuantibus, de corporis
exercitio, & si quæ his similia sunt,
nihil aliud habeo dicere, præter id quod
jam supra adduximus è Galeno in pri-
mum Hippocratis Aphorismum.

38. CUM autem jam inciderit de
compositionibus sermo, non possum sicco
pede præterire *præscribendi formulas*,
extra quas rarò nunc quicquam in medi-
cina facienda agitur: nam his profectò
obtinentibus, nihil unquam certi, si quid
video, de simplicibus remediis in lucem
proferetur. Istis quippe formulis maxi-
ma ex parte deberi arbitror parùm accu-
ratam illam, quæ hætenus pervagata est,
simplicium medicamentorum historiam.
Ut etiam Sydenhamus ipse, quamvis vir
in medicina facienda, in studio atque i-
mitatione naturæ, nemini secundus, hac
in re tamen lapsus sit gravissimè, nomi-

Vulgaribus
præscriben-
di formulis
debetur ma-
gna ex parte
imperfecta
simplicium
medica-
mentorum
historia.

De medica-
m' num
composi-
tionibus su-
perstitio-
sum ridicu-
lumque
Sydenhami
essatum.

natim ubi de podagra differens, & sim-
plicia quædam enumerans, hæc ait,
“ *Horum species* aliquot affabrè per-
“ mistæ, humoribus concoquendis re-
“ etiùs, ut mihi videtur, adhibebis,
“ quàm simplex quodlibet ex eorum
“ tribu desumptum. Quamlibet enim,
“ quoties specifica medicamento cujusli-
“ bet virtute opus est nobis, regula te-
“ net, *Quo simplicius eo melius*, tamen
“ cùm id habemus propositi, ut huic il-
“ live indicationi satisfaciendo ægrum
“ sanemus, singula *ingredientia* symbo-
“ lam pro morbo curando quasi confe-
“ runt: atque hoc in casu, *Quanto ma-*
“ *jor est simplicium numerus, tanto*
“ *potentius medicamentum operabitur.*”
Quibus pol verbis, quò magis fidem o-
mnibus faceret, probaretque, adstruere
debebat, *cum dextro numine*. Nam hîc
quidem nullæ proponuntur regulæ, nul-
lus componendi delectus, nulla innuitur
suspicio novorum effectuum ex tam pro-
miscuo rerum incertarum acervo. Id
demum agitur, ut ex infinito ingestorum
numero morbus ipse quasi pro se eligat
antidotum. O præclaram medendi ra-
tionem! nunquam ego quidem Medicos
operosas istas formulas venditantes vi-
deo, quin præstigiatorum technæ & of-
fuciæ

fuciæ mihi in mentem veniant, simulque Hippocratis illud, de Philosophis sui temporis circa quæstiones obscuras laborantibus. † “ De his agunt, inquit, veluti si quis de rebus sublimibus, aut sub terra positis differat, earumque naturam se nosse profiteatur, dum sint, an non sint, neque iis qui differunt, neque iis qui audiunt, satis manifestum est: neque enim datur quò re-feras cognitionem veri.”

39. QUANQUAM ergo temerè atque inconsultò agunt, qui in præscribendo hanc insistant viam; sunt tamen alii diversæ fortis homines, qui non minùs temerè, immò arrogantius etiam factitant, dum ex *decretis* singularum partium viribus *totum* conflare profitentur *decretarum* virium. Tentatur caput, languet stomachus, impeditur urina, aliaque sexcenta simul ingruunt mala. Illi ut hos uno velut ictu conficiant morbos, *cephalica*, *stomachica*, *diuretica*, &c. accumulunt, idque, uti credunt, perappositè. Verùm qui sic agunt, planè ostendunt se & in rebus physicis & in numerorum calculis parùm esse versatos. Fac enim simplicia quinque commiscenda

In corpore mixto simplicia non retinent vires proprias.

Concreto-
rum vires
expiscandæ
sunt experi-
mentis, de
ipso quidem
concreto,
non autem
de singula-
rum par-
tium inge-
nio, factis.

da esse: quanta quæso nunc erit obscuritas, quanta requiretur experientia & sagacitas, ad singula sic ordinanda, ut singulis sua maneat potestas in effectu producendo? Atqui quò major adhibetur rerum simplicium copia, viginti puta, ut sit, aut centum, eò major erit obscuritas: quod facile cuivis demonstratum dabit doctrina combinationum. Sed ampliùs etiam apparebit absurditas, quòd quæ nobis *simplicia* nuncupantur, ea ipsa ex diversissimis coagmententur partibus. Quod si ex antedictis constet, medicamentorum simplicium vires, prout ab Auctoribus traduntur, admodum esse dubias, omnino sequitur multò incertiores esse rerum mixtarum vires, neque unquam ordine analytico perveniri posse ad *concretum* aliquod *decretarum virium*, verùm omnium pariter concretorum vires planè ignotas esse, eamque ob causam indies augeri medicamentorum ignotorum numerum. Cujus sanè generis remedia natura ipsa subministrat bene multa, nondum satis perspecta atque examinata: quanquam ista quidem examinationi magis patent quàm artis opera; quoniam quæ à natura eduntur plerumque sunt similia atque uniusmodi, dum artis opera plus soluti,

soluti, vagi, incertique habent, pluribusque exponuntur fortunæ casibus, utpote conflata ex materia dispari & diversa, quæ quidem intrinsecus plurimum mutari potest, interea dum se foris eandem præbet sensibus.

40. HINC præcipuè Galenum erroris juxta & arrogantia postulamur, qui quidem ad Pisonem scribens, cap. 3tio de *Theriaca*, sic se jactat. “ Nam, sicuti Hinc Galeni jactatio intelligitur.
 “ nosti, Piso, theriaca, sicut multis è
 “ rebus componitur, ita plurimos habet
 “ usus. Quamobrem ego sæpe admirari
 “ soleo hominem, qui istam primus com-
 “ ponere aggressus est, videturque om-
 “ nino mihi non temerè, sed exactâ
 “ quâdam ratione, & exquisito supra
 “ modum consilio, tot res commiscuisse.
 “ Nonnunquam nos etiam sic medica-
 “ mentorum notitiam assequimur.” Quan-
 quam autem idem Galenus fatetur, eâ
 præcipuè fini à primo institutam, atque
 affectam, & tandem absolutam operosam
 illam nobilemque theriacæ confectio-
 nem, ut ad manum esset præsentissimum
 quoddam adversus serpentium ictus be-
 stiarumque morsus remedium; proximo
 tamen capite unam de trivio plantulam,
 vulgò ignobilem, ob eisdem planè usus
 nobilitare pergit. “ *Trifolium*, inquit,
 “ quod

“ quod verno tempore florens est hya-
 “ cinthi simile, semenque gignit par a-
 “ gresti cneco, si quis valde decoquat,
 “ commorsumque a phalangio vel etiam
 “ vipera locum eo decocto perluat, fa-
 “ nat illicò & dolores amovet.” Sed
 quò magis pareat viri candor & integri-
 tas, quantaque sit ei habenda fides de re-
 mediorum viribus, alteram ejus senten-
 tiam superiori subjunctam neutiquam hîc
 omittendam censeo. “ At si quis, in-
 “ quit, non percussus eidem aquæ par-
 “ tem immittit sanam, is similem com-
 “ morsis læsionem, totidemque sentiet
 “ dolores.” Verùm de his, ut puto, fa-
 tis superque diximus.

41. DEMONSTRATUM jam à nobis
 esse autumo, quàm deplorandus sit *Ma-*
teriæ Medicæ status, quàmque confir-
 metur, quod horsum spectans dudum af-
 firmaverat, sed sine argumentis, simpli-
 citer, & solutè, suprà laudatus magnus
 Verulamius, ubi Medicorum scita acriùs
 expendit. Nimirum “ illos tantùm è
 “ longinquo solitos naturam contem-
 “ plari, quasque ex loco edito *Univer-*
 “ *sum* hoc perlustrarent, ita in genere
 “ tantùm & universaliter de rebus ob-
 “ jectis pronunciare.” Mox consilium
 infert planè utilissimum in hæc verba.

Utilissimum
 super hac
 re Verula-
 mii consi-
 lium.

“ Sin

“ Sin voluissent propiùs accedere, at-
“ que attentius singulis objectis incum-
“ bere, næ illi multo profecissent magis.
“ Debebant autem certè tanto studiosius
“ incumbere, quanto negligentius & fu-
“ piniùs eadem tractavissent illi ipsi Phi-
“ losophi, in quorum verba Medici huc
“ usque jurâssent. Nam si verum est,
“ ut certè est, in casibus singularibus
“ parum juvare decreta generalia, mul-
“ to fanè minus juvabunt eadem ista,
“ neutiquam per se vera.” Quo quidem
profectò summi viri consilio nihil, si
quid video, salutarius aptiusve cogitari
potest.

42. *MACHINA* enimverò humani Ut medica-
mentorum
innotescant
vires, ma-
chinæ hu-
manæ leges
investigan-
dæ.
corporis ad Medicos proprio atque per-
petuo jure pertinet, cujus phænomena
neque ab Astronomis, neque Chymicis,
neque Agricolis notantur, ut ab eis illa
Medici possint mutuari. Hujus machinæ
prela, cribra, vectes, trochleæ, refracti-
onis instrumenta, diversissimæque nu-
tritionis causæ, peculiares mirificasque
vires virtutesque exerunt, sibi que pro-
pria etiam habent vitia; quæ quidem a-
liter quam experimentis de ipso corpore
humano captis, nequeunt vel explorari
vel emendari. Quare sedulò observare
opor-

oportet quid *sanum*, quid morbosum corpus ferat; ut hujus viribus cuncta nostra consilia, quantum potest, commeti-
amur. Sed hæc nunc missa facio, ut postea pertractem fusiùs, nè limites mihi in hac oratione positos excedere videar: satis habens in præsentia coram vobis demonstrasse, quam sit incerta & inutilis *Res Medica*, à morborum historiis se-
juncta.

Exitus &
determina-
tio oratio-
nis.

43. ECQUOD jam, patres spectatissimi, validius aptiusque excogitari potuit argumentum, quo patefieret vestra hujus reipublicæ cura studiumque strenuum, quàm tam inabsoluti Medicinæ statûs demonstratio? Quare cùm cætera literaturæ genera, quibus juvenus rudis paulatim informatur instruiturque ad varios reipublicæ usus, sub vestris auspiciis admodum florent; ne quid deesset usquam ad integrum bonarum artium orbem, vos, tempori servientes, *beneficium* opportunè oblatum, nullâ morâ destinâstis in pretium præmiumque excolendæ apud vos Medicinæ, quam artem utique noveratis inter *liberales* non minimùm prodesse communi hominum salutis, cujus ope ad sua rectè obeunda munera indigeant & Reges, & Senatores, & belli duces, & otii literarii Professores, & opifices
cuncta

cuncta denique corporis civilis membra.
Hæc inter, novo quodam subitoque Coronis
panegyrica.
impetu mihi salit animus, intimè per-
motus lætâ hilarique imagine dicam ?
an præsentia personæ splendidæ, cujus
& species & majestas proximè accedat ad
Divos : quorum de natura agens Cicero,
Jovis ipsius nomen sic affabrè retexit.
Jupiter is, i. e. *juvans-pater*, à *majo-*
ribus nostris dicitur *optumus maxu-*
mus, & quidem ante *optumus*, i. e. *be-*
neficientissimus quàm maximus : quia
majus est, certè gratius, prodesse omni-
bus, quàm opes habere maximas.

HAC ego notione, dum coram vobis
hodie miserabilem ac nunquam fatis de-
ploratum *Medicinæ* statum expono, ita
me penitùs imbutum esse fateor, ut nun-
quam non obversaretur animo *summus*
ille bonarum artium fautor & patro-
nus, qui, ut impeditam, asperam, ne-
bulisque obsitam *Medicinæ* viam tenta-
remus, dedit animum. Quod ut mihi,
sic etiam vobis omnibus gratissimum esse
sentio, dum vocibus assiduis testamini
proprium illud bonæ mentis gaudium,
quod ultrò se erumpit in *applausum* cu-
jusque facilis adversus *cives inopes in-*
dulgentiæ.

QUID

QUID enim, prò Deus immortalis ! sanctius, divinius, atque observatione dignius, quàm pura liberalitas & munificentia ? ubi verò unquam clariora entuère harum virtutum documenta, quàm in HEROE nostro : qui de industria indigos anquirat, hominum afflictorum misérias investigat, opemque suam opportunam omnibus accommodat.

NAM quot ille alit valetudinaria ? Quot cruditorum collegia novis auxit stipendiis ? Quot infortunatos sublevavit ? Quot obæratos inopinantes à situ & squalore carcerum vindicavit ? Quid quæris ? ubique exstant beneficentiæ ejus, & humanitatis planè singularis testimonia, qui, ut cives foveat, erigat, recreet, nullis parcit sumptibus, nullis laboribus : nunc domi, nunc foris, vel totius populi rebus communibus, vel foederalitiorum coloniarumque privatis ita studens consulensque commodis ; ut infinitâ prope negotiorum mole quamvis districtum, nunquam tamen fessum, aut festinantem invenias.

HÆC inter, omnium oculos animosque rapit insignita raraque Herois dignitas, tantâ renidens tamque insolitâ facilitate.

HUIC

Huic quàm ex omni parte benignus fuerit ille *Omnium* pater atque custos, omnes nôrunt, omnes gratulantur. Ipsi vos, præsentibus oculis adspexistis, ex hujus illustri generosâque stirpe, nobiles in ipso flore Adolescentes, qui quidem à primis tenerisque annis, hortatu gravi patris experientissimi, inter homines, moribus atque ingenio dissimiles, errare consueverunt : quò magis exploratum haberent cognitumque varium ac *multiforme* hominum genus ; putatisque omnibus *humanæ* sortis numeris, suam ipsi vitam, publicè ac privatim, postea feliciùs ad optima componerent exempla.

SED durior est profectò hæc, in quàm inscius egomet sum delapsus, provincia, præ illa, cui vos me palam addixistis.

ITAQUE mihi conscius, relinquendam censeo *Xenophonti* alicui, *Pliniove* alteri, qui & verbis splendidis, & sententiis gravibus, seræ hominum *posteritati*, in *usum* & *exemplum* mandet consecretque facinora Mæcenatis nostri *omni memoriâ digna*.

D E

Naturali veterum medendi
via, ante repertum ab
Harveo sanguinis anima-
lis gyrum,

D I S S E R T A T I O.

Notatio natura, & animadversio peperit artem.

C I C. Orat.

Omne auxillum, corporis aut demit aliquam materiam, aut ad-
jicit, aut evocat, aut reprimat, aut refrigerat, aut calefacit, si-
mulque aut durat aut mollit.

C E L S. lib. 2. cap. 10.

AUD leviter confirmatum esse
reor, quod ante me alii jam-
dudum animadverterunt, ni-
mirum, ambitiosos sapientiæ
magistros, dum, gliscente contentione,
longiùs, uti fit, à quæstione proposita
abierunt, ingenii lascivientis impetum
effusius sequuti, non modò vastis semet
inutilibusque implicuisse speculationibus;
verum

verum etiam incautos nimiumque credulos auditores, mirabili suorum argumentorum specie & subtilitate captos, ita sibi suisque verbis ferviliter devinxisse, ut deinceps securi non ultra quærerent, neve addubitarent, sed, tanquam si ad intima naturæ *adyta* jam penetrassent, sic in alto otio degerent; indeque vatum ritu, magistri quisque sui tanquam alicujus numinis, placita mordicus arrepta, inhianti plebi, pro genuinis oraculis confidenter distraherent.

§ 1. Huc, me judice, magna ex parte referri debet tanta tamque miserabilis ingeniorum, per multa retrò secula, in præclaris desideratisque naturæ studiis, infœcunditas. Atque hoc, quod ad *Materiam* attinet, *Medicam*, usu ipso comprobatum, nisi me fallo, dedi supra; simulque demonstravi, quàm frivola & inepta huc undique à multis insulta sint, maximè per inertem alienamque tractandi viam.

2. Quare ex inani atque inœlici horum opera, vereor ut multi de universo medicinæ statu parum æquè existimaturi sint: præsertim, quum multi soleant omnem curationis vim ac momentum conferre in ea quæ adhibentur remedia; quæ tamen, ut morborum hi-

de mifer
Sterilitas
Medicinz
unde?

Remedia
non ex for-
tuitis atque
improvisis
experi-
mentis,

storiæ nimiùm negligentes, non illi quidem, ut æquum erat, consilio & rationi, sed fortunæ fatuæ, experimentove alicui improvise, accepta plerumque ferunt.

Verùm ab
indiciis ex
plena mor-
bi historia
desumendis,

Uti sensit &
Hippocra-
tes, & Sy-
denhamus.

3. Huc igitur decumano atque in-
fausto illorum errori ut obviam eatur, o-
stensum nunc dabo, *in morborum cura-
tione insignes quidem haberi posse pro-
gressus, si ab recta remediorum notitia
ordiamur* : at hanc non nisi *ex præce-
ptâ probèque intellectâ morbi historiâ
proficisci* : ex plena porro morbi histo-
ria suâ sponte sequi certa curationis
indicia, quorum ope ducamur ad reme-
dia morbo profligando apta. Quod eò
fidentius propono, quòd video clarissi-
mum artis nostræ conditorem Hippocra-
tem identidem dicere, “ ad sanandum fa-
“ tis instructum esse Medicum qui mor-
“ bum fatis nôrit : ” Itemque Sydenha-
mum, qui quidem omnium maximè co-
luit simplicem probabilemque medendi
viam, in hæc verba, “ * Atque adeo non
“ semel mihi in mentem subiit, quòd si
“ morbi cujuslibet historiam diligenter
“ perspectam haberem, par malo reme-
“ dium nunquam non scirem adferre.”
Sed omisâ nunc magnorum virorum au-
ctori-

* Præf. observ. super morb. acut.

etoritate & suffragatione, hanc medendi viam ita exponere conabor, ut pro se quisque possit hac in parte dijudicare.

4. Id ut exsequar, ante omnia considerare juvat, qui qualisque fuerit priscorum hominum ante inventam medicinam status atque conditio: deinde qualem curandi viam viro sagaci sequendam eadem illa conditio naturaliter suggereret. Sic enim naturam sequemur, optimam illam atque certissimam ducem.

Utiq; rei
ipsius natu-
ra satis do-
cet.

PRINCIPIÒ, fac fuisse, quando ignorata sint morborum historiarum, juxta & remedia. Hoc in statu (nisi fortè divinitus contigisset patefactio, qualem nunc non ponimus) neutra sanè aliter investigare erat, quàm quomodo cætera omnia solent naturæ phænomena, id est, ex continenti rerum spontè emergentium serie, cujusmodi ad instruendam ornandamque medicinam plurimæ se offerunt. Quum enim ante oculos assidue obversarentur homines hoc illove morbo laborantes; quumque à morbis variis variè multarentur ægri, varièque perverterentur usitatæ conspicuæque corporis actiones: utique de facili poterant morbi & aptè notari, & inter se luculenter distinguui, observato diligenter constanterque naturali cujusque morbi cursu & tenore.

Quod quidem fecisse videtur prisca schola Cnidia, quemadmodum fidem facit Hippocrates *lib. de victus ratione in morb. acut.* ubi, “ Qui Cnidas, quas
 “ vocant, sententias literis tradiderunt,
 “ ii sane, inquit, quæ in singulis morbis
 “ patiantur ægri, & quomodo eorum
 “ nonnulla ipsis eveniant, rectè conscripserunt : quousque quivis etiam medicinæ imperitus, rectè scribere potuit, si modo ex unoquoque ægro quæcunque patiatur probè didicerit.”

5. HANC ego medicinæ colendæ rationem unicam patuisse puto primis nostræ artis magistris : quam si constanter sequuti essent, nunquam profectò erravissent ; quum isthuc nihil aliud planè sit quàm imitari, atque ab exemplari proposito descriptum exprimere & exarare. Neque mihi ægrè concessum iri spero, ante exploratos simplici hâc, & naturæ convenienti ratione, morborum limites, atque aspectus varios, nullum patuisse aditum ad generales morborum censuras : cujus generis fermè sunt, quæ in Coacis prænotationibus, & Hippocratis aphorismis continentur. Necessè quippe est, ut incertæ dubiæque sint censuræ, quæ non ex plena casuum enumeratione inducuntur : quin etiam fallax sit ac lubrica

brica antiquorum illa curta brevisque scribendi ratio, quamdiu aberat plena singulorum casuum inductio: denique ut cum grano, quod aiunt, salis, omnia istiusmodi scripta Hippocratis sint sumenda: quæ proinde, tanquam per se manca, supplevit, atque aptâ explicatione exornavit castigavitque primùm Celsus, deinde hujus elegantis diligentiae æmulus, Lommus.

6. PORRO rerum naturam evolventibus planum erit, primævos Medicinæ prudentes ad *Theoriam* artis suæ suis absolvendam numeris non satis fuisse instructos. Siquidem constat non posse earum rerum quæ corpori humano incidunt rationem numerumque iniri, nisi eæ prius per observationem assiduam erutæ, seorsum suo quæque loco notentur. Atqui ad hanc Medicinæ partem olim desiderabatur præcipua illa corporis humani notitia, quæ sub auspiciis maximè clarissimi Harvei non ita pridem in lucem prodiit; quippe, quâ solâ, tanquam face prælucente, confectari licet occultas & multiformes corporis animati actiones.

7. NEQUE magis erant antiqui ad systemata atque compendia suæ artis fabricanda imparati, quàm ad remedia in-

Venienda, inventaque morbis accommo-
danda ; siquidem non minùs ad hoc
quàm ad illud præsumenda sit enucleata
ac probè distincta morborum historia.
Nam omne remedium (ut suprà est o-
stensum) ad unum omninò morbum,
vel morbi potius casum referri debet.
Ita si vel minimùm dubitatur de morbi
ipsius specie, semper incertum erit, quo
nomine, quâve fini à curantibus ali-
quando data sint remedia ; quæ, utut
tum erant, utut juvisse quondam dicun-
tur, prorsus tamen nihil conferunt in
posterorum usus. Adeò nullus esse po-
test remedio locus ante definitum circum-
scriptumque morbum ; quando quæcun-
que quovis modo remorantur morborum
investigationem, eâdem operâ simul re-
morantur remediorum inventionem. Sed
alia quoque tum erant neque pauca im-
pedimenta inventioni remediorum in-
jecta, cum à medicamentorum difficili
ex infinita prope rerum varietate delectu,
tùm ab eorundem lubrica admodum at-
que incerta ad singulares casus accommo-
datione.

8. ITAQUE ex rei ipsius natura con-
stat debuisse præcos, quia parùm erant
ad medicamentorum vires perspicendas
instructi, omnem idcirco suam locare
operam

operam in morborum historiis diligenter notandis & colligendis ; quò magis scilicet juvarentur posterì ad remedia excitanda singulisque morbis adaptanda ; postremò ad systemata ex majorum laboribus accuratè digestis aliquando componenda.

9. ANIMADVERSO jam periniquo veterum ad excolendas varias Medicinæ partes loco, nimisque alieno statu, propiùs nunc attingemus quod suprà est à nobis propositum, monstrabimusque, quemadmodum nos ducat dirigatque morborum historia in rectum medicamentorum usum, nec non ad ipsius victûs rationem moderandam, quam & Hippocrates & Celsus rerum ingestarum primam esse putant regulis legibusque medicinalibus subjectam : eò scilicet ex ipsa rei natura inducti ; quum ne ægri quidem, adhuc rudes & ignari, abstinere se cibis, quos quidem non minùs ad rectæ valetudinis, quàm ad vitæ præsidium comparatos esse existimabant. Quumque appetitus (qui in ægrotantibus plurimum sibi juris vendicat) nunc crassiores, nunc tenuiores flagitaret cibos, prout vel sitis id monebat, vel fames ; nunc contrà vi morbi fractus & prostratus omnem fastidiret cibi usum. Hinc tandem

Victûs ratio
veteribus
remedio-
rum primas
tenebat.

ex Hippo-
cratis,

dem ortas esse inevitabiles circa ciborum
tum *modum*, tum *materiam*, observatio-
nes. In hanc sententiam Hippocrates,
de *prisca medicina* agens, hæc habet.
“ At meâ quidem opinione, nemo ad Me-
“ dicinam animum applicaturus fuisset, si
“ eadem victûs ratio ægris juxta & fa-
“ nis esset accommoda. — Itaque qui
“ medicinam perscrutando invenêre, pri-
“ mum quidem, uti censeo, de ciborum
“ copia detraxerunt, quantum nonnul-
“ lis ægrotantibus esset fatis : quum ta-
“ men idem non omnibus æquè pro-
“ desse videretur, quod alii ita affecti
“ habitique reperirentur, ut ne paucos
“ quidem cibos conficere possent : inde
“ imbecillioribus forbitiones præscripse-
“ runt. — Quod si ne quidem forbi-
“ tionibus essent pares, iis quoque de-
“ tractis, potiones substituerunt.” Cui
omnino concinit Celsus, in hæc verba.
“ Ægrorum, qui sine Medicis erant, a-
“ lios, propter aviditatem, primis die-
“ bus protenus cibum assumpsisse, alios,
“ propter fastidium abstinuisse ; levatum-
“ que magis eorum morbum fuisse qui
“ abstinuerant. Itemque alios in ipsa
“ febris aliquid edisse, alios paulò ante
“ eam, alios post remissionem ejus : o-
“ ptimè deinde his cessisse, qui post fi-
“ nem

Celsique
sententia.

“nem febris id fecerant. Eadem ra-
 “tione alios inter principia protenus u-
 “fos esse cibo pleniore, alios exiguo;
 “gravioresque eos factos, qui se im-
 “plêrant. Hæc similiaque cum quoti-
 “die inciderent, diligentes homines no-
 “tasse, quæ plerumque melius respon-
 “derent; deinde ægrotantibus ea præ-
 “cipere cœpisse.”

IO. Ex his utriusque cum Græci tum
 Latini Patris auctoritatibus apparet, an-
 tiquorum de ratione victûs observata &
 decreta præcipuè respexisse diversa mor-
 bi incumbentis tempora. Id quod ex
 sequentibus Aphorismis diæteticis pla-
 nius adhuc erit.

“QUUM morbi vigor maximus, tum
 “victu utendum tenuissimo. Sect. I.
 “Aph. 8.

“QUIBUS statim vigor adest, hos qui-
 “dem oportet cibare tenuiter. Aph. 10.

“IN accessionis impetu cibum sub-
 “trahere oportet: nam præbere no-
 “xium. Aph. 11.

AT cæterorum omnium huc spectan-
 tium quasi summam complectitur. Aph.
 17.

“Quos etiam semel iterumque,
 “quos plus minusve, & particulatim a-
 “lere conveniat, spectandum. Dandum
 verò

“ verò aliquid anni temporì, regioni,
 “ ætati, & consuetudini.”

Ex quibus cùm id modò discimus, quinam ægri plus minusve cibi, cum majore minoreve periculo, seu febris incremento (quæ certè pro ratione alimenti semper increfcit) ferre valeant : perspicuum est, universos istos Aphorismos consistere innitque rebus naturaliter prorumpentibus ex antegressa morbi historia ; quæ sanè cætera antecedit omnia, facem quasi præferens : quum ex ea sola cognoscatur morbi vigor atque accessio- nis impetus (quo læviente cibi difficilimè tolerantur) unde Medicus ad moderandam victûs rationem quasi manu ducatur.

Purgationis
indicia &
regulæ.

II. EADEM planè methodo pergit purgantia quoque medicamenta ad febrium tempora accommodare, in sequentibus Aphorismis.

Sect. 1. Aph. 24. “ In acutis morbis
 “ rarò, & inter principia, purgantibus
 “ utendum est : idque diligenti priùs ad-
 “ hibitâ circumspèctione faciendum.

Ibid. Aph. 22. “ Matura & concocta
 “ medicamento purgante educere ac mo-
 “ vere oportet, non cruda, neque inter
 “ initia, nisi suoapte cieantur impetu,
 “ quod perrarò fit.

12. Ex hisce jam exemplis videre licet, quo certius distinctiusque innotuere variæ morbi alicujus periodi, hoc clariùs atque evidentiùs innotuisse rerum assumptarum, ad morbum, sive in melius, sive secus commutandum, vires.

13. Ex iisdem porrò colligitur, ignotâ morbi historiâ, rerum (utut crebrò ingestarum) vires pariter ignotas esse debere; quum in diversis morbi temporibus, (quibus subjiciuntur omnes ferè morbi) diversi quoque sint, ut suprâ est ostensum, earum rerum effectus.

14. SED ex antegressa morborum notitia, prudentibus remediorum indagatoribus aliud præterea insigne præbetur adjumentum, nimirum quando subita fit morbi remissio ex insigni aliquo spontaneoque naturæ eventu, cujus rei exempla dant sequentes Aphorismi. Sect. 17.

13.

SINGULTU laboranti sternutamenta, si superveniunt, singultum tollunt. — ibid. 14.

HYDROPICO, si aqua è venis in alvum confluit, morbus solvitur. — Sect. 8. 29.

LEUCOPHLEGMATIA afflicto, si vehemens supervenit alvi fluxio, morbum solvit. — Sect. 6. 15.

DIU.

DIUTURNO alvi profluvio laboranti, sponte superveniens vomitus profluvium solvit.

HUJUS generis multa in naturali morborum cursu necessario eveniunt attentis spectatoribus, unde certiores fiant de variis aptisque remediis: cujusmodi sunt, quæ in singultu sternutamenta, in hydrope alvum, in diarrhoea vomitum provocant; de quibus planè & apertè admonent adducti modò Aphorismi: à quorum etiam auctoritate multum pendere video severiorum nostri temporis Medicorum usum & consuetudinem: ut Sydenhami in hydrope & diarrhoea, atque Joannis Friend in febribus curandis.

Antiqua
medendi ra-
tio ab ho-
diernorum
Empirico-
rum usu
longè rece-
dit.

15. QUID enim certius aut naturæ convenientius esse potest, quàm hæc antiqua curandi ratio? quâ scilicet optimè intelligatur, quid natura ferat, quidve illi profit. Scire interim oportet eos, qui Hippocratem hætenus sequuntur, licet experientiæ atque observationibus suam medendi rationem accommodent, ab hodiernis tamen Empiricis longissime recedere, qui quidem medicinam excolere & factitare jubent per medicamenta adhuc ignota, & citra consilium ingesta, hæc solâ fini ut in *Specificis* quæ vocant, i. e. propria antidota, si casus tulerit,

tulerit, incidant : cujusmodi nulla certè
admittit recipitque methodus è veteri-
bus modò deducta. Quamdiu enim na-
turæ instituto nosmet studiosè dedimus,
nulla omninò fingi potest caussa, quam
obrem quicquam attentemus, aut peri-
clitemur, præter quod ipsa suggerit na-
tura : ideoque in hoc uno consistere o-
mnem medendi rationem, ut indicis
signisque obtemperetur fiatque satis.
Atque hæc in universum de antegressa
medicamentorum indicatione dicta funto.

Nec enim
per illam
ullus conce-
ditur locus
remedio-
rum speci-
ficorum ve-
nationi, quæ
maximè ja-
ctant Em-
pirici.

16. AD remediorum verò inventio-
nem, ut Medicorum, qui naturam imi-
tantur, votis respondeant, palam esse pu-
to, ejusmodi Medicis non opus esse alia
medicamenta, quàm quæ vi quâdam
conspicuâ polleant in corporis ipsius a-
ctionibus, sive expediendis sive impedi-
endis : cujusmodi sunt quæ alvum, vo-
mitum aut urinam movent ; calefacien-
tia item, soporifera, &c. Quippe quæ
sola indicationibus ab effectuum notabi-
lium observatione desumptis satisfaciant :
qualia, ut reperiantur, requiritur dun-
taxat, ut semel assumantur : cui quidem
casui locum abundè præbet hominum
partim necessitas, partim appetentia pro-
cax ; nonnunquam etiam præceps, aut
curiosa voluntas, cujus certè importuni-
tati

Qui naturæ
ductu &
auspiciis
medicinam
faciunt,
pauca adhi-
bent illi
quidem re-
media, sed
valentia &
manifesta.

Qualia mul-
ta suggerit
fortuna.

tati debetur, quòd immensa rerum insolentium varietas identidem assumatur; quarum tamen omnium eæ solæ forent observabiles, quæ manifestam mutationem corpori inducant.

Remedium
quid sit.

17. QUAMVIS autem sic satis magna suppeteret causarum in corpus humanum validè agentium; idque etiam, si casus tulerit, longè ante descriptas morborum historias: non tamen æquè magna existeret *Remediorum* copia: quum nihil propriè remedium appellari debeat, nisi quod ex curantis consilio & solertiâ adaptatur morbo; eodem planè modo atque Hippocrates morbis accommodavit rationem victûs & purgantium usum.

Frustrâ
sperari in-
victa singu-
lorum mor-
borum re-
media quæ
barbarè Spe-
cifika vocan-
tur.

18. NE autem ista longiùs persequar, ac nimio opere contendam ea in usum Medicorum nunquam esse cessura, nisi indiciis ex tenore morbi provenientius respondeant, demonstratum semel dabo, *Non posse curari morbos medicamentis auxiliisve ullis, quæ indicationibus non subserviant, faciantque satis; saltem id temerè tentari.*

19. SED ante omnia meminisse convenit, medicamento citra indicium præbiti vires in corpus humanum ignotas planè atque incompertas esse (nam si compertæ essent, palam est tali præbito medica-

medicamento, spem fore, talibus viribus mutatum iri morbi faciem: at hoc est indiciis fervire & satisfacere, contra hypothefin.) Quod si ignotum est planè quod præbetur medicamentum, non erit fanè, cur in hoc potius quàm illo præbeatur *morbo*, aut in hoc potius quàm illo morbi *stadio*: (quum in illo penitùs ignoto nihil reperiatur, quod huic quàm illi potius malo opponatur; quodve in morbi principio potius quàm in *statu*, in statu quàm in declinatione, ufui esse queat.)

PUTEMUS nunc innumerabiles morborum species, tum cujusque morbitempora diversa, quibus ex æquo adhiberi possit medicamentum planè ignotum: dabitque fanè calculus casuum, sive periculorum temerè priùs fubeundorum, quàm elucescant ignoti medicamenti vires, numerum numero infinito parem. Unde profectò satis constat tentaminis hujusmodi temeritas. Eoque magis, si adjicias, in casu proposito subesse nihil, quò hujus potius quàm illius, herbæ puta, animalis, fossilisve, aut horum omnium unius potius quàm alterius partis, fiat optio, aut delectus; aut denique quo definiri queat certa cujusque *dosis*, sine vitæ humanæ periculo supra omnem excusationem

cusationem audaci. At quot, obsecro, passim scatent herbæ, quot ubique comparent animalia, quanta est fossilium varietas; atque in his omnibus partium diversitas, quotuplex denique doseos ratio? quæ tamen omnia inquisitori cæco se ingerunt nullo discrimine, nullo delectu.

Remedia
vera & le-
gitima ex
solis rerum
manifestis
proprieta-
tibus depro-
muntur.

20. HINC evincitur solutis vagisque periclitationibus, principiò non comperta atque explorata fuisse remedia; verùm ex certis rerum ipsarum viribus identidem erumpentibus innotuisse, dum Medici, omnibus sedulò circumspectis, id unum agerent, ut oblatas istas rerum vires morbis solerter accommodarent, atque in *remediorum censu* numeroque deinceps, uti æquum est, deputarent. Quam viam æquam, rationique convenientem instituisse veteres, Celsus in primis auctor est, cujus hæc sunt in præfatione verba: “ Non enim quidlibet antiquiores viros ægris inculcasse; sed
“ cogitasse, quid maximè conveniret;
“ & id usu explorasse, ad quod antè con-
“ jecturâ aliquâ ducti essent. Neque
“ interesse, an initio pleraque explora-
“ ta sint, si à consilio tamen coeperunt.
“ Et id quidem in multis ita se habere.
“ Sæpe verò etiam nova incidere genera
“ morborum,

“ morborum, in quibus nihil adhuc u-
 “ fus ostenderit ; ut ideo necessarium
 “ sit animadvertere, unde ea coeperint ;
 “ ceu sine quo nemo mortalium reperire
 “ possit, cur hoc, quàm illo, potius u-
 “ tatur.”

21. His ita expositis demonstratis-
 que, cuivis per me licet arbitrato suo ac-
 cipere primum sextumque Pitcarnii no-
 stri corollarium, dissertationi suæ de *di-*
visione morborum subjectum ; eaque, si
 vacat, cum diserto ipsius dissertationis
 scopo gloriosaque ejusdem coroside,
 componere. Liberum quoque omnibus
 arbitrium permitto de claris. Boylæi (ut
 alios nunc taceam inferioris subsellii
 Chymicos atque Empiricos importunos)
 in vagis atque inanibus experimentis ac-
 cumulandis malè locata opera : cujus
 fanè non alius fuit fructus & eventus,
 quàm ut, per magnificam istorum jactan-
 tiam, Medici parùm cauti ægros sibi
 commissos, aut vanis cruciarent, aut sal-
 tem fallerent remediis.

Quantum-
 vis repug-
 nent magni
 quidem viri,
 Pitcarnius
 & Boylæus.

22. NEQUE hoc fugit perspicacissi-
 mum Sydenhamum. Itaque de remediis
 specificis, quæ vi quâdam occultâ agere
 dicuntur, sic habet. “ Si quis hîc ob-
 “ jecerit, fatis magnum remediorum spe-
 “ cificorum numerum jamdudum nobis

Sydenhami
 sententia de
 specificis.

“ innotuisse, hunc ipsum, si examen
 “ paulò diligentius instituerit, in oppo-
 “ sitas partes faciliè transiturum confido,
 “ cùm unicus cortex Peruvianus militet.”
 Huic ego viro accedo lubens, prorsus-
 que ita existimo, in re colenda medica
 tot priùs lapsura secula, quot ab Æscu-
 lapio huc usque effluxêre, quàm in con-
 spectum sese dabit aliud huic per omnia
 simile remedium. Quocirca mihi callidè
 fecisse videtur noster ad quintum suprâ
 dictæ tractationis corollarium, quod cor-
 ticem Peruvianum nominatim laudet,
 proponatque in exemplum experimen-
 torum, seu veriùs periculorum, quasi ri-
 tu aleatorio deinceps faciendorum, ad
 medicinam, si placet, ampliùs proferen-
 dam, etiam ubi nulla prælucet rationis
 admonitio aut consilium.

23. VIAM jam ad veram germanam-
 que medendi artem munisse me arbitror:
 siquidem doceant & exemplâ Hippo-
 cratis, quòd candidis sedulisque medi-
 cinæ prudentibus omnem curationis mo-
 dum & mensuram unicè ponat accurata
 morborum historia; demonstrentque quæ
 à nobis suprâ proposita sunt, non posse
 diu latere illa quibus Hippocrates usus est
 remedia: uti nec alia quæcunque suam

in corpore humano vim & efficacitatem evidenter ostendunt.

24. QUUM igitur tali tamque stabili fundamento innitatur morborum historia, indeque remediorum omnium necessari-
orum investigatio, non video profectò quorsum tam multa multi de obscuritate ac penuria nostræ artis conquerantur : siquidem operæ nostræ præcipuam ac palmariam partem faciat talis morbi noti-
tia atque historia, qualem sibi Astrono-
mi, v. g. planetarum quærunt ; quo-
rum illi gravitatem communem ex cer-
tis legibus generalibus facilè cognoscunt :
at qualem singuli motu suo figuram de-
scribant, singulorum item periodum, &
occursum mutuum, & phases proprias,
non sine operosa singularum rerum appa-
rentium atque incidentium collectione,
& constitutione rectâ, & diligenti insu-
per instituto calculo, tandem aliquando
consequuntur. Quanquam verò ab re-
bus observatis pendent artis Astrono-
micæ fundamenta ; nemo tamen idcirco
Astronomiam ad incertas relegat, sed
certis annumerat scientiis : quando quæ
ad eam spectant omnia observanda, ho-
mini prudenti & industrio certissimè ob-
jiciantur. Tantumque abest ut Astro-
nomi ulteriorem artis suæ culturam à

Comparan-
tur inter se
Medicinæ
atque Astro-
nomiæ fun-
damenta.

fortuna petendam esse existiment, ut etiam cometarum cursus, quamlibet anomalos, repetitâ paulò observatione, se ad certas tandem atque constantes leges revocatueros esse non dubitent.

25. UTINAM nostri homines, pari spe freti, non priùs morbos curare aggredierentur, quàm eorum faciem atque indolem satis exploratam haberent; contra quam factitant illi, qui relictâ morbi historiâ, protinus se totos dedunt *Specificis*, i. e. propriis & perpetuis quibusdam antidotis, captandis; ut per infinitam scilicet ingestorum seriem dato morbo tandem inveniant remedium, si credis, *infallibile* *. Cui sanè non solum inutiles, sed periculosæ istorum operæ, quantum faveant prælibata Pitcarnii nostri confectaria 6 & 7. judicent alii.

Inde præter
ceteros lau-
datur Sy-
denhamus.

26. QUANTO prudentius Astronomorum patientiam diligentiamque imitatus sit Sydenhamus, ex imæ sect. cap. 2do, 5tæque ult. cuivis attendenti in proclivi erit. Quod si quis adhuc nihilominus suspicetur eum fumos vendere, remque vanam promittere, operæ pretium erit totam ejus perpetuamque mendendi rationem seriò evolvere. Hoc si fecerit,

* Præsentissimum.

fecerit, oculis ipse suis, si quid curiosius æstimat, elegansque est formarum spectator, agnosceret opus spectabile, omniumque, quæ quidem ad hunc diem in arte salutarî prodiêrunt, absolutissimum: exemplum quoque fatebitur imitatu non difficile: dispositionem item operis & structuram pulchram atque ubique sui similem: denique opus nusquam cedens optimis in disciplina Physica laboribus: ut non facilè dixeris, majorem se præbuerit virum in naturali morborum secundum varias cœli annique vicissitudines progressu confectando, ordineque delineando, an in simplici facilique ratione, quâ oppugnare cœpit symptomata maximè funesta & feralia, interea loci cum cætera Medicantium turba ferè solis alexipharmacis atque antidotis venandis incumberet. Itaque tempestivâ sanguinis missione, vomitu, purgatione, opio, stragularum vestium calore temperato, equitatione, gestatione, chalybe, aliorumque, & numero paucorum & ingenio simplicium (quorum in aprico essent vires) medicaminum ope contentus, morborum monstra domuit. Nec mirum, quum idem venenorum valentissimorum virus aggredi non dubitârit meris aquæ tepidæ cyathis, satius esse ducens

cens morbi incumbentis obsequi indiciis, quam periclitantem ægrum tantisper dēterere, dum ipse antidōta quæreret. Ad hoc, superato, quo à primis annis fuerat imbutus, gravissimo præjudicio Hippocratis olim affirmantis † *Fluente alvo non esse mittendum sanguinem*, ille contrā sequens propria inflammationum indicia, tandem non dubitavit vel solā missione sanguinis fluenti occurrere alvo, quotiens ea inflammationem haberet comitem. Similiter etsi veteres decrevis-
sent pleuritidem solo sputo atque excre-
tione persanandam esse, magnoque præ-
ceptionum numero universum Medico-
rum coetum, usque ad Sydenhami tem-
pora, in suam facilē sententiam tradu-
xissent; ille tamen sagax, ac melioribus
ductus auspiciis, anticipatam istam no-
tionem adeò profligavit, ut merā sim-
plici que sanguinis detractio, quam
morbus per se faciendam indicat, desi-
deratum opus perficeret, ingenuosque
Medicorum filios deinceps dubiā simul
& intricatā curatione, quæ à multis an-
te-seculis nitebatur confectionibus ferè
pectoralibus, commodum expediret.

26. LIQUET

† De victus ratione in morb. acut. extremo lib.

26. LIQUET ergo magnum Sydenhamum ex attentâ assiduâque indiciorum consideratione tantum obtinuisse in morbos imperium : indeque factum, ut totius Medicinæ nova quædam meliorque existeret facies : illumque hoc maximè nomine cæteris Medicantibus palmam præripuisse, ex utrorumque scriptis inter se collatis ampliùs patebit.

27. QUEMADMODUM verò hujus viri aperta, inaffectedata, eademque felix medendi ratio nostræ dissertationis argumentum firmat, sic eidem robur addet vulgaribus de aliorum scriptis interpositum judicium. Ubique enim deprehendimus incertum ancipitemque remediorum eventum, ubi incerta est & anceps indicatio : neque unquam definiri posse quidnam perfecerit Medicus, qui remedia tantum promittit à se adhibita, nullam verò sui in adhibendo consilii rationem. Neque Hercule quo examinentur vasta scriptorum volumina, melius hoc invenio usquam Criterion : cum sine eo quid animi habeant Medici perpetuò ignoretur. Quamdiu enim propriis tantum specificisque litatur, ab ipsa auctorum fide & peritia totum pendet indicium : at quàm sublesta sit, quàmque maligna hominum multorum fides, quàm fallax sæpe

pe opinata peritia, quotidiana docet experientia. Contra indicationes lectæ ac severæ propriam & perpetuam quandam lucem secum ferunt; medendi quoque viam faciunt constantem atque uniformem; nobisque res inter se contendendi, deinde argumentandi, copiam & facultatem præbent tutam.

Reprehen-
ditur Mor-
tonus.

28. Ex his quoque intelligitur quid medicinæ contulisse censendus sit Mortonus; qui nihil adjutus vel crebrâ ægrorum consuetudine, vel luculento auctus Sydenhami exemplo, exolefcentem tum maluit revocare disciplinam miscellaneam, atque immensâ quâdam medicaminum farragine cinnoque temerario rursus pro libidine sua abuti. Qua re factum est profectò, ut omnia morbi symptomata graviora malignioraque existerent, quàm fuissent aliàs, si modò Sydenhamo fuisset dicto audiens.

De vulgari
Medentium
consuetudi-
ne judicium.

29. QUOD si uno conspectu multorum simul rationes medendi complecti velis, Burneti, similisve Compilatoris thesauros inspice: tecumque reputa, an sit cur uni quàm alteri potiùs fidem habeas; aut omnium, ut quorundam mos est, consilia velis indifferenter experiri? Hoc si feceris, de corio hominis ludes perfamiliariter: eâdemque operâ ostendes,

des, quam incompetæ sint tantopere jactatæ *Specificorum* vires, quæ quidem mihi videntur tela vefanis structoribus Babylonicis quam cordatis Medicis digniora. Quamvis enim in quibusdam morbis obscurioribus de *Specificorum* successu possit dubitari; quum tamen pari fiduciâ soleant in podagra, atque in malo maximè tractabili, præscribi; satis utique patet, quàm parum veritati & candori litent, qui ista venditant.

30. NIHIL autem æquè nos ab istorum hominum contagio vindicabit, ac ipsa morborum remediis adhuc intactorum exacta delineatio: quippe quâ solâ intelligetur, quæ sint cujusque Medici partes in morbo demutando; quandò item licebit anceps experimentum capere; denique quandò viro bono prorsus cessare feriarique conveniet. Hac prognosi Medicis adeo necessariâ instructos fuisse priscos homines vel ex eo est probabile, quod naturæ ordine remediorum usum antecedit morbi historia.

Accuratæ
morborum
historiæ uti-
litas.

31. QUARE jam vobis, Auditores, monstrâsse videor, quænam res naturales Medicorum curam atque attentionem primò meruerint, aut potius ob manifestiores in corpus humanum effectus quodammodo extorserint; quibus item rationibus

Dissertatio-
nis totius
summa.

bus inducti Medici res istas morbis accommodârint, ob eamque causam deinceps *Medicamentorum* cognomine insigniverint. Ut satis appareat quanto intervallo distent hæc ab experimentis Chemicis, quæ plerumque suam fortunæ debent originem; quæque ut existant, corporis quàm animi laborem magis desiderant. Equidem ego in medicamentis inveniendis nonnihil etiam fortunæ bonæ concessi; at adeo id exiguum, ut ea re neutiquam necesse sit interea vel tantillum pendere hærereque Medicinam; quæ quidem, ut artes cæteræ, tota versatur in rebus inter sese componendis ritèque æstimandis; quamvis repugnent, atque in alia omnia abeant, qui ab hominis barba & canitie magis quàm à dextero ac bene præparato ingenio mendendi scientiam sperant, contemptâ & neglectâ nimium humani corporis fabricâ, cæterâque artium bonarum suppellectile: quarum ex inopia, uti tardus segnisque diu fuit saniferæ hujus artis progressus; sic ex earundem studiosâ nuper cultione, hujus quoque fuit successus major, indiesque meritò speratur certius constantiisque incrementum. Quanquam dissimulandum non est, etiam ex hoc fonte, per importunam quorundam magistrorum

Anatomices, Mechanicesque
usus ad
rem Medicinam.

Itemque abusus.

rum

rum festinationem, multos gravesque errores profluxisse : neque id mirum, cum in causarum ambitu nullæ reperiantur abstrusiores investigatuque difficiliore, quàm quæ ad corporis humani actiones spectant. Atque ab istis in theoria erratis eo magis est cavendum omnibus qui Medicinæ faciendæ dant operam, quo pravam * theoriā semper & ubique sequuta sit perversa † praxis. Hinc enim ‡ “ Erasistratus, qui cibos in ventre at-
 “ teri contendebat, in cibis deligendis,
 “ eos quærendos esse censuit, qui facil-
 “ lime teri possint. Contrà Plistonius,
 “ qui cibos putrescere aiebat, eos in
 “ quibus hoc expeditissimum esset. De-
 “ nique Hippocrates, qui calore cibos
 “ concoqui putabat, eos præferebat, qui
 “ calorem maxime foverent.” Ad eun-
 dem modum non ita pridem inter se com-
 missa vidimus *acidum & alcali*. Nunc
 quoque quæ vocantur *Dissolventia &*
Aperientia, aliaque quædam mysteriis
 (quid rides ?) foeta vocabula, cunctis
 respondent quorundam Medicorum votis
 atque usibus, indeque omnem anquiren-
 dæ morborum historiæ curam studiumque
 anteverunt.

32. QUA

* Doctrinam. † Usus. ‡ Cels. Præf. ad lib. x.

32. QUALIA autem ipsi nobis *verba* demus, dum istas sectamur umbras, docet nunc indies increfcens proficiensque naturæ ipsius studium. Hinc enim clarissimus Boylæus, comperto nullum esse usquam in toto humano corpore *acidum*, eâdem operâ, uno quasi ictu, istam saltem *Materiæ Medicæ* partem, in qua expouuntur virtutes *Alcalinæ*, funditus subvertit. De *dissolventibus* autem, cæterisque horum similibus hodiernorum hominum idolis & figmentis, quid censendum sit, ex superiori disputatione nostra colligi potest.

33. AT omnis omnium hominum opinionationes & præjudicia persequi, inque ordinem cogere, longum foret. Itaque, generalis remedii vicem, proximâ Dissertatione, ea in OEconomia animali observabimus, quæ ad vaga ista & erratica mentis ludibria coercenda nonnihil conducent. Simul exempla nonnulla proferemus, unde perspicuum fiat, ex diligenti ad rem Anatomicam attentione, uberrima & certissima curationum indicia, Hippocrati pariter & Sydenhamo ignorata, esse profectura: ignorata autem dico, quod alter scilicet nesciret, alter paulò negligentius haberet observata Anatomica. Interim Diatriben hanc verbis Celsi claudimus. “ RA-

“ RATIONALEM quidem puto Me-
“ dicinam esse debere; instrui verò ab
“ evidentibus causis, obscuris omnibus
“ non à cogitatione artificis, sed ab ipsa
“ arte rejectis.

Qua-

Quatenus Humorū in corpore humano nascentium consideratio ad Medicum pertineat. Et, quemadmodum illi ex frigore corrumpantur :

DISSERTATIO III.

Contrà hi, qui se Empiricos ab experientia nominant, evidentes quidem causas, ut necessarias, amplectuntur : obscurarum vero causarum & naturalium actionum quæstionem idèò supervacuum esse contendunt, quoniam incomprehensibilis natura sit.

CELs. præs. lib. I.

Ῥῶοι δὲ διὰ μὲν τὸ ψύχος γίνονται. καὶ τὰ λοιπὰ, ἰ. ε. Propter frigus quidem fluxiones fiunt, quando in capite caro & venæ intenduntur. Hæ quippè, carne inhorrente, in angustum coactæ, & adstrictæ, humorem exprimunt; simul ipsæ carnes coarctatæ vicissim exprimunt effunduntque. Inde quod expressum est, quò fors eunque tulerit, fluit.

HIPPOCRAT. de locis in homine.

§ I.

UI Naturam actiones suas ordine obeuntem sequitur, ejusque facultates & agendi rationem diligenter attendit, sic ut nullam sibi in rebus naturalibus sumat fingendi libertatem, nullas properanti ingenio laxet

laxet habenas, verū indefessus incorruptusque sedeat contemplator; nā is omnia *Naturæ* opera concinna, elegantia, utilia, atque ex caussarum, quamlibet distantium, mirè tamen conspirantium serie, ubique inter se apta & connexa comperiet: in primis verò fossilia, vegetantia, & animalia omnia, singulasque eorum species, propriis quibusdam certisque subijci legibus, quarum fundamenta solertissimus rerum omnium Architectus, ut Geometra optimus maximus, in primis rerum seminibus ponere voluit; quorum vi solā, & fecunditate insitā extractas perfectasque deprehendet tot miras spectabilesque rerum formas e rudi primū & indigestā materiæ communis mole.

Natura opera inter se apta & connexa.

2. NIHILOMINUS tamen Chyini, aviditate magis quā veritatis studio ducti, eò devenere vecordiæ, ut inimitabilis hujus opificii imitatores sciz. alterique quasi Creatores videri velint: itaque à multo jam tempore omni ope contendunt, ut artem arcanam in aurum convertendi omnia eruerent. At hīc quā inane luserint operam, ipsa res loquitur. Enimverò victrici ignis vi ex toto se credunt, quā se extorturos sperant quidlibet, vel invito naturali caussarum effectumque

Non temere imitanda humanis artibus.

etuumque nexu : hujus auxilio freti, quia segniùs juvant aurifodinæ, compendia quærunt.

3. QUORUM ne quid decisset proterviæ, nonnullis porrò visum est ex certo liquorum apparatu vel hominis ipsius novam moliri effectiōnem. At quàm id iterùm vanè & arroganter, palam erit cuilibet vel leviter attendenti, non dico diviniorem animum, sed complicatam modò variamque illam corporis machinam, partium positu, mole, figura, consensu, adeò mirabilem, ut nunquam profectò divinum ejus artificium exæquatura sint temeraria pusillorum hominum experimenta, ad supremum licet conflagrationis diem usque repetita.

Quod minime sentiunt
Chemici.

Horum tamen vesaniam nimium quantum æmulantur
Medici.

4. VERUM quamvis ridicula sit hæc nimisque stolidi Chymicorum gloriatio, ab ea tamen parvo admodum intervallo distat quorundam Medicantium inanitas, qui, insuper habito *Naturæ magisterio*, multiplicique quam in suis actionibus exsequendis adhibet rerum famularum operâ, eam conceperunt suorum medicamentorum opinionem, ac si ea, citra naturæ ipsius auspiciū, ultrò discederent in varias illas materiæ formas & complexiones, quibus constat humani corporis compages : quod perinde est profectò,

profectò, ac si nihil interesse dicant,
 corpus animatum sit an inanime. Ita-
 que boni illi anxie conquirunt com-
 positiones per se foetas elementis *Nutri-*
tionis, Seminis, Bilis, cæterorumque
 corporis humani liquorum naturalium;
 neque non prægnantes *Staminibus,* quæ
 partium ejusdem solidatum *Principiis*
 aptè respondeant, unde nimirum quosli-
 bet corporis defectus expeditè suppleant,
Humoris, v. g. genitabilis, ex simili
 quam sibi fingunt ostreorum crassi & tem-
 peratione: *Nutritionis* verò & *Ren-*
ovationis, ex serpentium cervorumque
 carne, quorum illæ *Spolia,* hi *Cornua*
 quotannis mutant. * Idem ita prædi-
 cant efferuntque *Gelata sua plastica,*
Balsama vitalia, Elixira salutifera,
 ut ea non citius labris saluent deplorati
 ægri, quàm morbo quasi excantato inte-
 gri protinus reviviscant. Ubique occur-
 runt medicamenta *Demutantia, Trans-*
formantia, Emendantia; quibus, quan-
 tum opus est, instaurentur, corrigantur,
 augeantur aut imminuantur proprii cor-
 poris humores. *Pectoralia* quoque, *He-*
patica, & Uterina, quæ sive ex *con-*
tagione, sive analogia, seu quâ aliâ *vi*
F 2
occultâ

Dum varias
 corporis
 formas ex
 assumptis
 cibis educe-
 re satagunt.

* Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas;
 Nec faciunt cervos cornua jacta senes.

occultā consulant partibus imperio suo subjectis, quocunque demum illæ implicentur malo. At hæc vocabula per se vaga nimisque indefinita, ut communiter arripiuntur pro cuiusque libidine, ita aliam atque aliam interpretationem ferunt; quo fit, ut sectis maxime dissidentibus ex æquo tamen placeant serviantque. Sic omnibus uno quasi ore laudatur medicamentum, quod per se nihil agit; de vi & efficientia corporis omnia agentis planè tacetur. Quo quid incitius esse potest, aut in corporis naturam dici contemptius? quæ tamen in suis operibus multum abest ut pendeat ab ullo certo proprioque pabulo, nedum in fugandis morbis, ab auxiliis istorum * specialibus.

Diversarum
corporis
partium u-
num idem-
que pabu-
lum.

5. QUANTA quæso est rerum vegetantium copia? Quantus animalium partim terrestrium, partim marinorum numerus, quæ nunc tota, nunc partim iisdem corporis usibus inserviunt? quæ quidem omnia, quamlibet disparia, tamen æquè augeant nutrantque ejus partes tum solidas tum fluidas; ut & *ossa dura*, rigida, fragilia, & *liquida acrisque bilis*, à tenerrimis maximèque infipidis nascantur herbis: imò omnes simul

* Specificis.

mul partes, tam solidæ quàm fluidæ, ex uno, sive lacte, sive alio quovis pabulo musculofo, accrescant; quin & ipsa ossa, per *ollam digerentem*, quæ *Papinum* auctorem habet, liquata, non modò ossibus nostri corporis, sed & cæteris vasculis pariter & liquoribus quos continent nutriendis sint; ita ut id, quod in ossa primùm abiêrat, nunc in carnem convertatur, & vicissim nunc in ossa abeat quod olim caro fuit. Quare planè arbitror diversissimas quasque *sanguinis nutricis* partes æquè per se aptas habilesque esse, ut in hanc vel illam corporis substantiam transmutentur, dummodo æquè aptæ sint ad vasa, quæ singulis famulantur, obeunda: & proinde diversarum partium eadem omninò esse prima, si quæ sunt, elementa.

6. Hoc autem maximè declarabunt experimenta circa rerum vegetationem facta, ut quæ nostræ potestati & arbitrio maximè subjiciantur, arguentque omnia insitam naturæ vim & facultatem effectricem propriè non pendere ab eo quod sufficitur pabulo.

ENIMVERO in actis Anglorum Philosophicis, & commentariis Francorum Academicis, multa passim prostant experimenta, unde appareat, ex aqua sim-

Quod experimentis probatur à vegetatione & accretione stirpium.

plici elici & educi posse plantas saporis vehementissimi ; in quibus eminet Hombergii illud, qui ex nasturtio, cujus femina simplici enutriverat aquâ ; non minus extraxit nitri (quo maximè gaudet id plantæ genus) quàm ex alio nasturtio ; cujus femina aluerat aquâ ex nitro gravidatâ. Quotidie etiam videmus furculum alienæ arbori insitum, proprias sibi frondes, flores, fructus, succos, & si quæ alia sunt, efferre, quanquam inter hæc nihil mutetur arboris nutriticis radix, sed eisdem, atque ante insitionem, è terra usque sorbeat diducatque succos alibiles.

8. QUÆ cùm ita sint, quid jam evidentius esse potest, quàm quòd arteriæ, in quibus defertur commune corporis pabulum, eandem planè materiam in omnes ramos suos & ramorum propaggines diducant : deinde importato pabulo non deberi tot tantasque ejusdem materiæ similis transformationes ; verùm uni corporis opificio & actioni naturali. Non equidem inficior ultimam mutationem, *reique summam* gradatim perque incrementa quædam obtineri, at quotquot illi fuerint aut fingantur gradus, necesse est fateri, unam eandemque primitus fuisse materiam ingestam, quæ omnes

omnes illos mutationis gradus patiatur : tate utitur
natura in re-
bus trans-
formandis.
in iis quippè locis, v. g. ubi aliqua fit
proprii liquoris secretio, etsi permulta di-
versi generis vasa communem narent o-
peram, ut liquorum, quos ea continent,
misturâ privatam illam procurent secre-
tionem; tamen quum exempla modò ad-
ducta doceant, ex una eademque mate-
ria simplici universos corporis humores
dilabentes diu suppleri, probabile quo-
que est eandem simplicem materiam o-
mnes singulosque suppeditare corpori li-
quores, eamque non nisi corporis vi,
motuque naturali, in aliam atque aliam
vicissim formam, pro varietate partium
quas attingit, subigi & elaborari.

9. ATQUE hæc facultatum animali- Id quod A-
natomicis in
primis
constat.
um, simul & innumerorum penè vascu-
lorum in earum usum à natura compara-
torum consideratio, præcipuè cùm vasa
ista (quod diligentissimus Ruyschius
anxiè notat) in variis locis mirè vari-
antem texturam præferant, uti cuilibet
attendenti evidenter recludit arcanas tot
variantium liquorum origines, ita de-
monstrat quàm inexplicabile moliantur
opus qui singulorum in corpore diversan- Hinc uni-
versalium
medica-
mentorum
humoribus
tium *liquorum correctioni, resolutioni,*
inspissationi student, unive rei alicui,

adaptandi
inuitas.

quæ in universum omnia emendet liquo-
rum vitia.

Duo dū-
taxat fingi
possunt
fontes, unde
humorum
vitia pro-
manare
possint.

Primus ca-
sus corre-
ctionem
non exigit.

10. NAM in vestigandis singulorum
liquorum vitiis, modò ut nihil ad ea
conferant solidæ partes corporis, duo
tantùm fingi possunt casus, viz. ut vitium
vel proveniat ab aliqua partium, quibus
ipse liquor constat pravitate, vel ab ali-
qua malignitate extrinsecus adveniente.

11. IN primo casu, cū partes liquo-
rem aliquem animalis proprium consti-
tuentes, sint ipsæ quoque liquores ani-
males, vitiositas ubique erit in ipso cor-
pore quærenda, sicque obeundus infini-
tus quidam liquorum circulus, quorum
alii in aliorum compositione perpetuò
intricantur.

12. QUOD si, ut alter casus fert, li-
quores extrinsecus vitiantur, neque pos-
sunt per ipsas corporis facultates emen-
dari, quo tandem pacto id præstabitur?
Ponamus v. g. primò vitium extrinsecus
illatam esse ex *acido* aut *alkali*, ex *ni-
troso*, *aëreo*, *nitro-aëreo*, *sulphureo*,
&c. deinde cognitum esse nobis *anti-
dotum* quo vitium id exterminetur, quod-
que, ut ipsum cætera non mutat, sic ab
alio nullo mutatur, nisi solo *humore
vitioso*, prorsus ut per densum diversissi-
morum liquorum agmen ab ipso ore ad
occul-

Alter corri-
gendi speciem

occultas usque hostis latebras nullâ ^{nullam} ^{præbet.} morâ possit penetrare, & cum hoste communis congregari; datis jam sic & concessis omnibus, nihil tamen causæ erit cur speremus *liquorem vitiosum* cum *antidoto* commissum continuò consensurum in plenam integramque corporis vexati pacem, neque ultrò daturum manus æquis sanisque ejus legibus. Fac enim conferto hoc certamine, acidi puta & alcali, interire *acidum*, quid tum postea? an omne *non-acidum* corpori utile & benignum? annon quod ex *acido* & *alcali* conflatum est perinde alienum esse oportet corpori, ut alius quilibet liquor, in quo horum alterutrum modò dominetur? quod de cæteris item dici potest. Certè Pharmacopœii, Pictores, ipsique quoque aliàs Chymici, de istiusmodi correctionibus diversum planè sentiunt, & in alia omnia abeunt: quippè qui, si fortè peregrinum quid, quod ullius sit momenti, suis intervenit compositionibus, aut si ullo pacto aberrant à proposito, protinus pro deperdito inutilique habent totum compositum, suamque in componendo frustrà esse operam fatentur, quòd nequeat emendari massa semel conflata perperam. At nihil iis facilius est, quàm ut rem subjectam ex *acida* faciant

faciant *alcalinam*, dominiumve tradant cui malint qualitati.

13. QUAMVIS autem sic fatis incon-
sulta videtur horum hominum opera, ut
per *antidota* vel *remotissimis* corporis
partibus mederi velint, tamen videntur
multò etiam insulsiùs iisdem antidotis
oppugnare velle vitiosos in ventriculo
humores. Nam qui qualesve, quæso,
fingi possunt humores in ventriculo, qui
non promiscuè possint ejici notissimâ ra-
dice, *Ipecacuana*? Nam alvum, vom-
itumque elicientia, quæ quidem tutò licet
adhibere, nullum delectum faciunt *acidi*
alcalive, &c. quibus nisi malum vin-
citur auxiliis, proximum est ut creda-
mus malum altiùs alicubi suas egisse ra-
dices, quàm in fluctuantibus istis quos
somniaut humoribus: quod si dicas eos-
dem humores, utpote ex spontanea cibi
in stomacho solutione natos, à vomitu
statim redituros, quidni idem fiet post
antidota? Sin fatearis restituendum esse
omniò corporis robur, quo præveni-
antur isti humores pravi, fateri quoque
necesse est eò conferre nihil quæ vulgò
jactantur *antidota* & *emendatoria*: tum
ista humorum vitia aliud esse nihil quàm
morborum *adjuncta* & accessiones, quæ
nisi finito morbo, nunquam facessunt:
quare

quare non ab re mihi videor plurima hominum errata circa humorum vitia unius adscribere fonti, nempe Oeconomiae animalis ignorationi, cujus in primis postulari merentur Chymici, qui nihilo plus aestimant corporis humani *vasa*, quàm *utensilia* illa ænea, ferrea, aut fictilia, in quibus suas *digestiones*, *purgationes*, & *dissolutiones* conficiunt, quique præter *fermenta*, & quæ vocant *menstrua*, aliud nihil crepant. Persuasum quippè habeo, ex iis quæ suprà de structura corporis sunt proposita, omninò sequi, *nullam esse inter operas Chymicas & actiones corporis analogiam aut necessitudinem*: cum per actionem corporis iidem semper ejusdemque generis liquores educantur ex qualibet materia; idque contra omnes, quæ quidem hætenus prodiērunt, mechanicorum leges, longèque supra vires exquisitissimorum artis Chymicæ instrumentorum, nisi fortè ignem unum velis excipere, cujus vi omnes ferè species materiæ in illas tandem celebres resolvuntur formas, quæ vulgò elementa audiunt: ast hinc vicissim nullâ ope possunt remeare ad species pristinas, nisi per mirabilem vim & potestatem primitivorum cujusque rei seminum propriam; quorum tanta est, tam-

que

vitiis debentur
ignorantioni artis
Anatomicæ.

Inter actiones corporis
& processus Chymicos nulla
convenientia.

Materia in
primis sub-
jicitur po-
testati semi-
num.

Estque ad
productas
in corpore
formas pu-
rè patibilis.

que diffusa, & perpetua efficacitas, ut
credible sit vel unum semen, cæteris o-
mnibus perditis & amissis, non minùs
omnem materiæ vegetantis molem,
quamlibet diversam, in suam ipsius re-
ducturum esse formam, quàm ad ele-
menta Chymica per ignem redigantur
omnia; ut in catholicis materiæ affe-
ctionibus non infima esse videatur ea,
quâ semen quorumcunque usibus in-
servit, & potestati paret.

14. Ex quibus Chymicorum, iisque
plus æquo obsequentium Medicorum,
apparet error, dum materiæ purè patibili
assignant partes effectrices causæ orga-
nicæ, cujus interventu materia non so-
lùm in suas partes discernatur, sed in a-
lias etiam toto cœlo diversas transfor-
metur. Nam per actuosas corporis hu-
mani feminisve alicujus vires non modò
immutantur secundariæ rerum qualitates,
cujusmodi sunt color, sapor, densitas,
fluor, &c. sed ipsa res in solidum mu-
tatur, ob mutatas partes, quas *Elementa*
vocant. Talem mutationem per ignem
fieri ex professo docet diligentissimus
Boylæus in Chymista sceptico; atque
eandem quoque fieri per *semina* satis a-
bundè probant experimenta, de quibus
suprà retulimus ex Gallorum Anglorum-
que

que actis Philosophicis, unde ostensum est ex pura puta aqua progenerata esse *vi seminis* cuncta simul Chymicorum elementa: prorsus ut pro comperto habeam, mutationibus quas cibus patitur nihil esse commune cum theorematibus mechanicis, nihilque ad eas conferre vulgares leges motuum, quum nulla iis adhuc superstructa theoria doceat, quid hic quàm ille corporis humor potius producat, quove pacto cibus in ossa, cartilagine, musculos, &c. digeratur potius quàm in alia quævis ab his abhorrentia: i. e. cur *bilis* propriè in jecinore existat, potius quàm *oleum* v. g. *cetarium*: cur in ore fecernatur *saliva* lenis & amica; potius quàm acris & nocivum serpentium *virus*: denique cur *ossa* & *cartilagine* potius generentur quàm ovorum *testæ*, aut *flexiles* & fibrosæ *balænarum* laminæ, quæ quidem partes sunt animales, at quibus in humano corpore nullæ reperiantur similes, cum tamen utrarumque generationi æquè respondeant evulgatæ omnes, si adhibeas, mechanicorum leges; id quod cuivis palam erit, qui istorum ratiocinia ordine sequens ex rebus modò comparatis alteram in alterius locum ritè substituet. Quid ergo de legibus dicemus adedò vagis & inde-

Omnes secretionum leges mechanica, ad alimentum transformationem accommodata, fallunt.

indefinitis, quarum auctoritate quidlibet ex quolibet sequatur ?

Neutiquam
verò hinc
impeditur
progressus
artis Medi-
cæ.

Quod ex-
emplis simi-
libus illu-
stratur.

15. HIS si licet nostram sententiam interponere, sic prorsus existimo, ex his quæstionibus, quantumvis difficilibus & reconditis, nihil tamen impedimenti oriri solerti Medico, qui in curando corpore nunquam evagari cupit ultra limites à natura positas, quibus utique cæteros quoque omnes Physicos pariter adstringi videt, quorum, etsi nemini adhuc scire licuit, quemadmodum subtiles materiæ atomi in se mutuò agunt, quivis tamen possit multifariam pro re nata variare dirigereque machinas, quarum interea vis omnis motusque ab ignota atomorum in se mutuò actione pendet. Exemplo res clarior fiet : quotidie videmus per hominum industriam novas mirasque excogitari machinas, quarum prima & continuata actio ab aëris actione pendeat, dum intima ipsius aëris natura prorsus latet, ob nimiam sciz. partium ejus subtilitatem, quæ vel acutissimam oculorum aciem frustratur : hoc tamen non impedit quo minùs certissimâ arte explorare liceat & dimetiri ejus vires, iisque porrò accommodare varia, ut tubos, valvas, pondera & similia, quæ omnia subjiciuntur artificum industriæ.

Idem

Idem observare est in pulvere pyrio, cuius stupenda vis & natura planè inexplicabilis est, dum machinarum huic ritè subjectarum ratio omnibus in promptu est.

16. IN corpore humano idem usu venit, ubi, post obscuras humorum mixturas & juges mutationes, quæ nullam admittunt certam explicationem, relinquitur varia & multiformis machina explicationi satis opportuna, & subjecta curæ prudentis Medici, probè, uti par est, instituti in iis artibus quæ circa machinas versantur: hîc enim magno sunt subsidio *Mechanice*, *Hydraulice*, *Optice*, *Hydrostatice*, ad plurimos corporis effectus commodè explicandos, idque sine ulla subtili hujus aut illius in corpore *Liquoris* definitione. Sed neque hîc omitti debet res observatu dignissima, viz. *nullam* unquam existere solidarum partium corruptionem, quæ non unà secum trahat liquorum circumactorum in deteriorius mutationem; necnon liquidorum vitia, restitutis primùm solidis, protinùs emendari. Hinc enim fit, ut integris solidorum fibris, iisque neque nimium compressis neque obstructis, liquores intùs comprehensi universis corporis usibus ritè inserviant, à quocunque tandem

In melius
vel in pejus
mutantur
fluida pro
solidis mu-
tatis.

96 *Quatenus Humorū consideratio, &c.*
 dem ii proficiscantur pabulo ; ut duro
agricolæ, qui lacte *presso* vescitur, non
 segnius procedat omnium suarum partium
 nutritio, quàm *civi* delicatulo, qui so-
 lo *recente* lacte pascitur, in quo adhuc
 spirat *vitalis* quidam *halitus*, vigetque
succulentum serum, ut ipsis *Mystrarum*
 verbis utar. Non equidem inficior ru-
 sticorum cibos imbecillioribus alendis
 esse inutiles : id autem evenire aio, non
 quòd rusticorum cibi minùs sint valentes
 & alibiles, sed quòd minùs attemperen-
 tur imbecilliorum ventriculis corporisque
 vasis, quorum omnium tunicæ, ut plu-
 rimùm nudæ & inermes, per inopiam
 sciz. circumlinientis muci, magis expo-
 nuntur asperioris cibi stimulis, multisque
 adeò malis inde provenientibus, quæ ut
 evitentur, imbecilli lenioribus coguntur
 uti cibis, cujus generis sunt pulticulæ,
 sorbitiones, & jurulenta dilutiora ; qui-
 bus tamen illi rarò roborantur, nisi ad
 cibos insuper accedat exercitatio, aliavè
 medicina idonea ad collapsas machinæ
 vires restituendas, quibus in agricola,
 ut aliquo labore semper occupato, non
 deficientibus, ejus proinde omnes cor-
 poris liquores integerrimè reperiuntur,
 isque ex quolibet alimenti genere, *duro*,
 sive *molli*, ex materia *vegetanti* aut *a-*
nimali,

Si debiliori-
 bus cibi con-
 veniunt, qui
 eorum at-
 temperan-
 tur stoma-
 cho.

Cur omnia
 ferè cibo-
 rum genera
 ex æquo
 conveniant
 rusticis ?

nimali, salita vel recenti, perinde sibi
parit bilem juxta & semen, liquores licet
admodum dispariles, alterum nempe le-
nem, alterum acerrimum: ut in eo pla-
nè comprobetur Lucretii canon,

*Nec refert quicquam quo victu corpus
alatur,
Dummodo quod capias concoctum didere
possis
Artubus.*

Cui accedit Baco Verulamius in hæc
verba;

“MATERIA reparationis quasi æterna
esse potuit, si instrumenta vel viæ non
interciderent.”

17. Quò autem clarior evadat omnis
hæc quæstio de liquoribus, in medium
adducere visum est singulares quosdam
morbos, in quibus tum explicandis tum
curandis maxima semper habita est hu-
morum ratio: in his initium faciemus
ab eorum contemplatione qui à frigore
proficiscuntur, quòd de illis etiam ho-
dieque gravissimæ agitentur lites.

HAS lites Sanctorius, non ita pri-
dem, ex subtili observatione cæcæ atque
occultæ perspirationis, quam ille qui-
dem à frigore retentam esse putabat, pri-

Exemplis
declaratur
universa
doctrina;
à frigiditate
ducta in-
tuitio.

Sanctorius
semel vult
esse omnes
diffidentes
de hac re
opinionem
composita-

isse, donec
eum confu-
ravit Kei-
lius.

mus composuisse visus est; cujus mox theoriam calculis suis passim comprobare studuerunt *rationatores* non incelebres, donec vir eruditus Jacobus Keilius, popularis noster, multis indubitatisque experimentis eam omnem funditus evertit, contrariamque proposuit; nempe,
“ ex frigore per poros intromitti auram
“ aliquam malignam, quâ corporis li-
“ quores coagulentur, indeque tam gra-
“ via existere symptomata.”

Veterum o-
pinionem
postliminò
revocans;
at nullo id
operæ
fructu ido-
neo.

18. EADEM fuit & veterum hac in re opinio, quam cum Sanctorius malè rejecisset, meritò vicissim à Keilio restitui videri possit. At, si quid video, nullo id operæ fructu aut compendio, quamdiu non definitur *suspecta malignitas*, quove modo inde tam gravia variaque oriantur symptomata. Quare non alienum erit, utrâque sepositâ, novam ordi hypothefin, cum simpliciore, tum fundamentis compertissimis pulchrè consistentem, quam nunc jam eruditorum judicio lubens permitto.

Maxima
inter cor-
poris vasa
intercedit
symmetria.

19. MULTIS argumentis constat inter varia corporis vascula exactissimam intercedere *symmetriam* seu commen- sum, & proportionem, iisque respondere *cordis vim, sanguinisque modum*: hinc omnia ad *numerus, pondus, & modum* exacta

exacta videmus, ubi singuli *rami* ita suis respondent *truncis*, ut nulli eorum possint diminui sine manifesto sociorum detrimento. In hanc rem plurima exempla præbet Theophili Benedicti *Theatrum tabidorum*, maximè in Exercitatione Dianoetica quarta, quorum omnium rationes aperit disciplina hydraulica. Tum diligentis Ruyschii injectiones abundè docent, “ quamlibet vini extraordinariam vasorum extrema urgentem necessariò magnas inferre liquorum extra vasa propria effusiones in omnia corporis loca: in ventriculi sciz. capacitatem, vide Thes. VI. N°. XXXIII. In sinum qui est secundum cerebri longitudinem, Thes. VIII. N°. II. In urinæ ductus, ibid. N°. XLIV. In hepaticos, Thes. IX. N°. LIX. In intestinorum cavitatem, ibid. LXXXI. & Thes. II. N°. XIV. Inter cordis fibras carnosas, Thes. X. N°. XXXV. & Thes. VI. N^o. CXXV.

Quà sub-
tā liquorum
neces-
sariò fit ef-
fusio extra
vasa pro-
pria.

20. His consideratis non erit difficile omnia symptomata ex frigore nascencia explicare, si probè attendamus vasorum affectorum positum, deinde si confessa habeatur certissima illa frigoris proprietas, quâ vini spiritum æquè con-

Hinc præbe-
tur ansa ad
veram fri-
goris no-
tionem, mo-
dò conce-
datur per id
corrumpi, ut
nt, vasorum
inter se
combinen-

sum & harmoniam.

denfat atque alia pleraque fluida & solida, præsertim *animalia*.

Quas in partes maximè cadant catarrhi, præcipua illa frigoris effecta.

21. INTER effectus *frigoris* in corpore humano maximè notabiles sunt *destillationes*, quas Græci *καταρροὺς* & *κατασχυρμὸς* vocant, aliique *fluores* præter naturam evenientes ad *glandulas*, passimque per omnes corporis partes, ubi *retrusa* jacent vasa secernentia subter loca *frigore* tacta : ut si frigore excipiat *facies*, sequatur destillatio in *nares* ; si *cervix* & *collum*, quæque juxta sunt partes, tum fluor ad *fauces* ; sin *inferiora*, fiat inde fluxio ad *intestina* ; & sic porrò.

Quomodo à frigore fiant catarrhi ad nares & fauces, ex partium adjacentium consensu.

22. QUOD ad *destillationes circa nares & fauces* attinet, satis constat in causa esse *glandulas*, quæ magno numero ibi reperiuntur à *ramis externæ carotidis* propagatæ : quia autem illi sub exterioribus tegumentis *altiùs* primùm conditi, mox *summis* circa partibus alios suppeditant ministrantque *ramos extrorsum* vergentes ; inde fit ut illi, qui glandulis suppeditant, rami, ipso quidem *positu*, tuti & immunes sint à vi frigoris, dum cæteri, qui externis tegumentis, aliisque circa partibus inferviunt, eidem maximè exponuntur, præsertim verò *venæ omnes revertentes*, quæ

quæ ad summam ferè cutem enituntur, ut cum summis *jugularibus* se conjungant : Atque ex eo omnes partes *summas*, tam venas quàm arterias, à frigore, ut fit, plurimùm *stringi* contrahique, ibique plus solito *resisti* adfluenti *sanguini*, cujus proinde major impetus concutiet *internos* liberosque ramos ; quum constet, Quo plures à trunco prodeant rami, eo minorem esse per singulos fluidi labentis velocitatem* ; ideòque vice versâ, Pro diminutis ramorum lateraliū diametris, numerove, augeri in cæteris velocitatem. Quod de redeuntibus venis, non minùs quàm de arteriarum ramis propriè sic appellatis, dictum volo : quia impedito, quacunque id de causa fiat, in *venis* sanguine, necessariò etiam impeditur in *arteriis* *connexis*, ita ut omnibus venis obstructis nullus esse possit fluxus per arterias, quæ cum iis continuantur ; unde omnis affluentis liquidi vis se in *glandulas* effundet, quòd ibi vasa secernentia pateant liquori aliàs intersepto. Quod si non omnes venæ obstructæ sunt, sed pars tantùm ; aut si prorsus non obstructæ,

Venæ, externæque arteriæ, si constriunguntur, catarrhos creant.

* Keil de velocitate sanguinis,

sed diâmetris tantum diminutæ sunt, tum, pro ratione impedimenti in venis ex utrayis causa oriundi, necesse est urgeri vasa fecernentia.

23. Ex his omnibus ordine expensis de facili colligitur, secretionem in narium fauciumque emunctoriis augeri debere, pro modo frigoris (seu facultatis constringentis) summis carotidis externæ ramis, venisque eò pertinentibus, adhibiti ; eamque secretionem, cæteris paribus, in una quàm alia parte minorem majoremve esse, prout vasa externa à frigore contacta propius remotiusve cum emunctoriis communicant. Vid. Bellin. *de missione sang. prop. I.* atque hinc, *datâ parte * frigeratâ, facile erit invenire locum mox afficiendum destillatione.*

Experi-
mento tota
doctrina
ipsis quasi
oculis sub-
jicitur.

24. QUOD si nondum omnibus satis patent rationes hæctenus adductæ, præsto est experimentum ab industrio Lowero olim captum, quo tota res penè ipsis subjicitur oculis : Id autem sic habet, in capite 2do *de cordis motu.* “ Venas, “ inquit, jugulares, subducto iis filo, in “ cane arctè ligaveram ; &, post aliquot horas,

* i. e. affiatâ frigore.

“ horas, partes omnes supra ligaturam
 “ mirè intumescebant, & intra duos
 “ dies, canis, quasi anginâ suffocatus,
 “ interiit. Toto hoc tempore non fo-
 “ lùm lachrymæ copiosius fluebant, sed
 “ & plurima saliva ex ore profluxit, non
 “ aliter quàm si, Mercurio assumpto,
 “ fluxus ille concitaretur. Dissecto tan-
 “ dem cane, musculi omnes & glandulæ
 “ sero limbo maximè distentæ, & ad-
 “ modum pellucidæ apparebant.”

25. Hoc certè experimento evinci-
 tur, secretiones, si sanguis consueto i-
 tinere per vasa prohibetur, plurimum
 augeri in glandulis immunibus.

26. EXPOSITIS jam harum destilla-
 tionum fontibus, quibus tot diros gra-
 vesque effectus non immeritò attribu-
 erunt veteres, ad alia nunc venimus quæ
 his conjuncta sunt naturæ phœnomena,
 ut ea ad amussim scientiæ Anatomicæ si-
 militer exigentes explicemus. Atque ut
 à *naso* auspicemur, scire licet eum cras-
 sissimâ membranâ convestitum esse, quâ
 parte sedent glandulæ & emunctoria,
 unde in nares utique è penu sanguinis de-
 stillat humor. Aucto igitur in hujus
 membranæ vasis (quæ magno reperiun-
 tur numero) fluidi *momento*, uti suprâ
 posuimus, necesse est ut singula ejus va-

Symptoma-
 tum ex eo-
 dem fonte
 derivatio.

Ruyseh.
 Thef. VI.
 No. III.
 Thef. III.
 Tab. 4.
 Fig. 5.

Unde per
nares spi-
randi diffi-
cultas?

sa ampliuntur, totiusque moles insigni-
ter increfcatur, indeque iter, quod os &
nares interjacet, arctetur: cui confe-
quens eft illa, ex frigore adeò familiaris
& quotidiana, per nares fpirandi diffi-
cultas. Verùm equidem eft, idem eve-
nire poffe ex naribus undecunque oppi-
latis, five ex nimio illic ftabulante mu-
co, five ex polypo, &c. at nos de eo
tantùm cafu nunc loquimur, ubi fpiran-
di difficultatem comitatur multa deftil-
latio.

Sternuta-
menti origo
duplex.

27. RURSUS ex affidua pituitæ deflu-
xione efficitur ne ea craffefcat, maneat-
que, uti par eft, ad officium fuum faci-
endum, i. e. ad nervum olfactorium
communiendum; quod ni fiat, nervus
facili negotio irritatur, tantoque magis,
quanto cum membrana, uti diximus, in-
tentâ fimul ipfe nervus contenditur.
Huic cauffæ duplici omninò acceptum fe-
rimus, quòd nervus is tam facilè irrite-
tur, in eo quem depingimus morbo, five
à profluentis humoris titillatione, five
ab attracti aëris frigidioris offenfione,
unde frequens oritur *sternutamentum*.

Exulcera-
tionis cau-
fa.

28. UNUS adhuc reftat hujus morbi
cafus, unde plerifque obortum effe reor
malignæ cujufdam auræ, feu *miasmatis*
latentis, fufpicionem, nimirum partium
circa

circa nares *exulceratio* : quâ suspitione eos ut exolvam, scire debent, ad cuticulam in quavis parte corporis dilacerandam satis esse partis invicem *madorem* & *attritum*, ex eaque laceratione necessario sequi *exulcerationem* : quare quum assidua humoris *destillatio* frequentem inducat *abstersionem*, & ex ea *tritum*, veram mihi videor hujus rei invenisse causam. Quin idem quoque efficere queat aër *gelidus*, si est pars *humecta* in quam agat, humorem *congelando*, atque eatenus in cuticulæ spatiolis *dilatando*, ut eam *rumpat* aut diffindat, haud equidem inficior : at inde neutiquam evincetur sive *aëris* ipsius, sive destillantis *humoris*, *malignitas*. Quo autem omnis eximatur dubitatio de perpetuæ frictionis attritusve, ut supra posuimus, efficacia, opus tantum est animadvertere, ut similis partium *exulceratio* sequatur crebram nasi *deterisionem* ex insolenti nicotianæ usu ; utque circa *labia* suboriatur *scabies* ex impressis sæpe inter se amantium *osculis*, quorum individuus comes esse solet præceps exundantis *humoris* effusio, deinde *extersio*. Denique sententiam nostram maximè confirmat, quod in casibus propositis nunquam exulceretur

ulceretur is, qui à fricatione sibi possit temperare.

Cur partibus affectis ex aëre gelido in egelidum aut etiam calfactum subito translati, non statim desinant frigoris symptomata?

29. At quæris, cur è cœlo frigido in conclave se recipienti homini à frigore statim læso, cum cæteris symptomatibus unà non desinat destillatio pertinax, quam Hippocrates *coryzam* vocat, quum per calorem exteriores rami prius contracti nunc relaxentur? Respondeo, per auctum liquidi momentum in vasis internis vi frigoris extra incumbentis, fieri, ut vasa ea præter consuetudinem intenta suo fraudentur *robore* & *vigore* naturali, quo sciz. *latera semper suâ sponte nituntur versus axem*, atque eâ re minùs nunc reniti queant impetenti fluido, unde statò tempore uberior existet secretio; durabitque longiùs, quo magis vasa emunctoriis proxima primo frigoris impetu inflammata fuerint (id quod ex præcipiti affluentis liquidi lapsu necessariò eveniet, in vasis utique exiguis & plurimùm mutuòque involutis implexisque, uti demonstravit Bellinus *) namque inflammationem nunquam non sequitur febricula, à qua ampliùs etiam urgentur debilitata vasa, eâdemque operâ non sinuntur pristinum recuperare tenorem.

30 SED

* De motu bilis prop. XXVI.

30. SED ex eadem Bellini propo-
 sitione patebit quoque causa, cur inten-
 tiore frigore oriantur in *capite dolores*
 sæpe ingentes, & in *oculis suffusiones*
 sanguinis, in *auribus sonitus*, & audi-
 tus gravis: nempe quia hæc sunt genu-
 ina *inflammationis* ad has partes effecta;
 tum ex imminuto inde valorum robore,
 tonoque naturali, de earundem affectio-
 num duratione perinde constabit.

A frigore
 capitis do-
 lor, oculo-
 rum suffu-
 sio, aurium
 sonitus, &
 auditus gra-
 vis.

31. AD alios nunc destillationum
 fontes, casusque conjunctos venio. In
 quibus omnia modò expositis planè ge-
 mina reperio; ut in ore *gingivarum*
tumor, *uvæ productio*, *glandularum*
fartura, easdem habeant causas cum
tumore tensioneque membranæ *pitui-*
tosæ; *branchus* item affinis sit *cory-*
zæ, ita tamen, ut in brancho copiosior
 sit catarrhus, quo plures diversique gene-
 ris glandulæ ad fauces coeunt. Atque
 hîc iterum *sternutamentis*, ex irritato
 nervo olfactorio oriundis, respondet
nausea & *tussis*, illa, ex nervorum circa
pharyngem, hæc ex simili ad *laryngem*
 irritatione. Cùm enim hîc *pituita*, aut
 illic *mucus*, ob fluxionem jugem nun-
 quam spissescat, sic ut nervis defenden-
 dis sit, ex eo fit, ut rivulus continenter
 cadens haud aliter teneros interioris gu-
 læ

Circa fau-
 ces sympto-
 mata prio-
 ribus affinia.

Nauseæ
 tussisque
 causa.

Ex hujus-
modi nau-
sea malè in-
dicatur usus
provocandi
vomitum.

læ nervos titillet offendatque, atque consuevit oberrans fortè leniterque perrepens plumula; pariterque nauscam moveat, quæ hisce morbis perfamiliaris est: unde tamen vulgò fallax arripitur indicium præfagiumque repurgandi per vomitum ventriculi. Similiter ex iisdem causis laryngem afficientibus excitatur ea *convulsio* quæ *tussis* dicitur, quam cum quælibet liquoris de naturæ via errans guttula quovis tempore ad laryngem excitare consuevit, multò magis nunc excitabit destillatio crebra, ob membranam sciz. nunc magis distentam, & à tutante muco destitutam; eandemque tussim motam fovebit hausta quævis *aura* acrior aut frigidior.

32. Ex quibus omnibus facilè perspicitur magna horum casuum inter sese convenientia, utcunque varietatem nonnullam subinducat varia partium structura, uti ex jam dictis patet; latiùsque etiam patebit, si vacabit horum morborum proprios decursus, à carcere, ut aiunt, ad calcem usque persequi. Huc spectat verax Celsi observatio, “ Si ex capite in nares destillat humor, leve est; “ si in fauces, pejus; si verò in pulmones, pessimum.” Cujus rei causa hæc est, pulmones vicem gerunt *cisternæ* cujusdam

Cur destillationes in

jusdam, sive receptaculi, quo colligun-<sup>pulmones
omnium
pessimæ.</sup> tur depluentes rivi, à tussi violenter ag-
gitati; unde tenuior humoris incum-
bentis pars propellitur, dum crassa re-
sistit, bronchiorum extrema farciens, &
adjacentia vasa comprimens: hinc po-
lypi, inflammationes, scirrhi, malorum-
que quæ ista secum trahunt Ilias. Ve-
rùm his, quia ad omnes hypotheses æ-
què pertinent, non nunc immorabimur.

33. Proximum est ut de diarrhæa, seu
fluore alvi, & huic conjunctis agamus;
cùm autem eadem sit hujus atque destil-
lationum jam relatarum ratio, necesse
non videtur hîc sermonem trahere.

ITAQUE lubet magis quædam excu-
tere symptomata, quorum cum superio-
ribus nexus non ita facilè apparet;
rheumata intelligo, & *dolores* subitò
fodicantes & pungentes. Neque dubito
quin & nexum hunc è tenebris in lucem
mox eruam, demonstremque ista mala
ab eadem vasorum in *modo* & *commen-*
su mutatione proficisci, atque in supe-
rioribus casibus animadvertimus.

34. HUIUSMODI *punctiones* & rheu-<sup>A frigore
rheumatif-
mus.</sup> mata per omnem corporis superficiem in-
discriminatim grassantur, eo quod nulla
pars sit tam exigua, quæ ab omni prorsus
secretione vacet: siquidem in spatiis
musculo-

musculorum, neque minùs in ea, quâ
 eorum fibræ amiciuntur, tunicâ *adipo-*
sâ, perpetua quædam est humoris fluxio,
 quemadmodum nos docent & Loweri &
 Ruyſchii experimenta, de quibus dixi-
 mus. Tum ad omnes articulos insignes
 apparent glandulæ. Adde rotunditatem
 tendinum, & prominentiam ossium, un-
 de præbetur ampla materiæ recipiendæ
 opportunitas. Nam ea, quòd altiùs de-
 merſa ſunt, totam vim & impetum ſan-
 guinis patientur, ut cui interdictum ſit
 libero per ſumma vaſa à frigore jam con-
 ſtricta tranſitu. Erit igitur (quod ſu-
 præ obſervavimus) & hîc circumcircâ
ſecretio copioſior, indeque partium *ten-*
ſio, quæ idcirco inſolentem concipient
dolorem, maximè ubi eas neceſſe eſt mo-
 veri, idque propter actionem mutuam
 tam liquoris intùs accumulati, quàm va-
 ſorum continentium. Hinc quoque pa-
 tet cauſſa cur pars affecta ſæpe cum ru-
 bore intumeſcat: cur etiam, partibus
 quietis & immotis, remittat *dolor*.

Unde tumor
 ruborque
 cum dolore
 ex flexione
 partis af-
 fectæ.

35. ERGO ſi ponamus magnam ſum-
 mi corporis partem ſimul excipi frigore,
 ex eoque rheuma quaquaverſum ſpargi
 in multos tam muſculos quàm articulos,
 facilè intelligetur, quî ſingulorum muſ-
 culorum uſum & actionem ſequatur do-
 lor

lor atque punctio ; quâ etiam, variatâ corporis positurâ, punctiones istæ subito de loco in locum migrent, pari sciz. celeritate, atque se mutuò excipiant musculi, quorum usus est in corpore vertendo, furrigendo, vel alio quovis modo inflectendo. Quâ etiam cæteris *rheumatismis* gravior sit is, qui *inquietes* spiritui trahendo & reddendo destinatos musculos infestat. Denique, cur destilatio, si circum articulos diutiùs hæret, & in partes ambientes redundat, earum tandem tonum & vigorem ex nimia distentione prorsum infringat, quarum ubi desit actio in liquores hosce extravasatos, efficitur, ut ne ampliùs liquores ipsi fluidi remaneant, habilesve qui vicissim absorbeantur, sed contrâ, ut facile coagulentur & indurescant, postremò ut reddant articulum planè immobilem, qualem eventum sæpe ostendit usus.

Cur tam celeriter dolor ex uno in alium transeat locum.

Pessimus rheumatismus qui respirationis musculos obsidet.

Ex eo sæpe articulus redditur immobilis.

36. DENIQUE quod ad *febrim* attinet, quæ hoc in casu nunquam ferè corpus dimittit, nisi cum valde extenuatum est, scire licet, eam *inflammationi* vasculorum, quibus obsidentur partes affectæ, eodem modo quo suprà notavimus, deberi.

Febris unde?

37. ETSI

37. ET SI autem hæc hæctenus videantur quadrare satis, ne sic tamen vulgo fatisset, quamdiu non constat de *sanguine rheumatico*, cujus explicandi causâ ab aliis invecos videmus in hujus morbi theoriam tum *sales peregrinos*, tum alia nescio quæ *coagulantia*.

Sanguinis
rheumatici
explicatio.

38. QUAMOBREM quò clariùs procedat jam incoepta hypothesis, in primis animadvertendum duco, ejusdem planè generis sanguinem, i. e. *subalbidum & glutinosum*, ex plaga vel levissima, aut obstructione qualibet, existere; sed ut *effectum*, non ut mali *causam*. Nam obstructo vase, necessariò sanguis aliquamdiu circà remoratur; atque huic *moræ* unicè debetur omnis hæc famosa in rheumaticis *sanguinis labes & corruptio*: id quod vel simplici hoc patebit experimento. Injiciatur brachio aut femori vinculum bene arctum, deinde post tres quatuorve horas incidatur vena, sic, ut ne sanguis effluens cutem lambat, verùm rectà liberèque profiliat (ut monet Sydenhamus in pleuritidis curatione;) hoc facto, nunquam aberit *sanguis rheumaticus*. Neque is profectò, qui solâ vi *circulationis* liberæ *chylum* primò *rudem albidumque*, in sanguinem mox *floridum & compactum* digeri non ignorat,

Experi-
mento con-
firmatur.

ignorat, facile postea demirabitur, quæ sanguis idem, eadem *circulatione* mox inhibita, aut paulum intermissa, rursus *recrudescat*, atque ad naturam suam pristinam redeat, nisi quod paulo *glutinosior* sit, ob calorem sibi recens à corpore impressum.

41. **EXEMPLUM** huic simile exhibent mulieres gravidæ, quarum sanguis nunquam non rheumaticus est, hac una de causa, quod in vasculis uteri sanguiferis tardius segniusque fluat, propter compressionem à foetu connitente undique factum.

Pregnantibus semper adest sanguis rheumaticus.

42. **HINC** colligi potest cur sanguis hanc maximè speciem induat ex appulsu frigoris : nam, uti ostensum est, ex eo appulsu fit, ut sanguis majore cum impetu feratur ad interiora corporis, ex eoque impetu haud parum retardetur, nisi quâ partē patet vas aliquod fecernens, per quod celerius fluat. Hujus rei exemplum exhibet natura in alveo fluminis angusto, quem derepentē ingreditur confertus aquarum *torrens*, cujus pars illa, quæ alveum subintrat, concitato deferatur gradu, at quæ ab utroque latere pars est, per obstantes utrinque ripas, primum consistit hærens, mox in cūmulum attollitur.

In frigore humorum, pars tardius, pars citius fertur.

43. EODEM planè modo torrentioris rapidiorisque sanguinis pars magna sistit accumulaturque ad utrumque vasis fecer-
nentis latus, donec mulculorum circum-
sidentium motu, aut ipsius vasis vi con-
stringente, vel in alveum ipsius fecer-
nentis propellitur, vel aliorum ad libe-
riores patentioresque ejusdem trunci ra-
mos cum venis continuatos repellitur,
ut per eas tandem remeet in publicam
regiamque sanguinis viam. Ex ea au-
tem brevi, quam posuimus, *mora* & hæ-
sitatione impediti sanguinis nascitur id
omne *vitium*, quod in *rheumaticorum*
sanguine se ostendit, uti jam adductis in
medium exemplis patet.

Unde ex una
parte corpo-
ris impedita
obstructaque
tota conta-
minetur
sanguinis
massa

44. PORRÒ ex perpetuo sanguinis
circulo (cujus ope omnia per corpus qua-
quaversum disseminata vasa perlustrat o-
bitque vicissim unaquæque totius sangui-
nis pars) fiet, ut unaquæque pars sangui-
nis, ubi semel appulsa est ad *locum im-
peditum* (tanquam ad totius mali *offici-
nam*) necessariò inde, cum motu amisso,
amittat unà suam, motui duntaxat debi-
tam, *formam sphericam & compacti-
lem*, protinusque degeneret in *floccos*
planos, latos, & fungosos, eosque quàm
priùs *specie* leviores; qualibus conti-
nenter implebit infarcietaque totam san-
guinis

guinis massam: huic consequens est, ut in rheumaticis haud citius incidatur vena, quâcunque id fiat parte, quàm in summo sanguine effuso confertim emicent leviores illæ & corruptæ partes, quæ quidem inter se cohærent arctius & tenaciùs, propter ampliores, quibus continentur, superficies.

45. SED quo magis de hoc *lentore* Additur experimentum. simul & *subalbido colore* sanguinis rheumatici constet, commodum se offert Ch. Benedicti Exercit. Dianoet. XIV. ubi probatum dat, sanguinem *requietum*, si modò is temperato calori (qualis est sani hominis calor) exponitur, è vestigio *subalbicare & lentescere*.

46. HIS ita explicatis satis videor in præsens exsequutus esse morbos à frigore ortos, eorumque varia *adjuncta*, sine ullo salium Chymicorum, quibus aliis tantoperè abutuntur, adminiculo.

47. RESTAT nunc tantùm una, quantum video, difficultas; cui tamen, quum totam hanc doctrinam convellere videatur, maturè occurrendum est. Nempe destillationes, tusses, rheumata, &c. quæ quidem nos omnia ab *efficientia* frigoris simpliciter arcessivimus, non tam *thermometro* quàm *hygrometro* respondere, qua de re inter antiquos juxta

Thermo-
metrum
non æquus
verusque
index fri-
goris cor-
pori nostro
incumben-
tis.

Quippè sub
cælo humi-
do non mo-
do æris fri-
gidi, sed &
commixtæ
aquæ frigo-
rificæ vim
sentiant
nostra cor-
pora.

& hodiernos convenire video. Quan-
quam autem verum esse fateor quod illi
animadvertant, id tamen nego obstare,
quo minus frigus simpliciter & per se,
nullâ interpositâ æris *malignitate*, cau-
sa sit horum omnium malorum. Sciri
enim debet, ex cælo humido longè a-
lium frigoris *modum* gradumque cum
nostris corporibus quàm cum thermo-
metro communicari. Enimverò ad
thermometrum non accedit plus frigoris
quàm quod æquabiliter diffunditur per
omnem atmosphæram ambientem, quæ,
cæteris paribus, semper magis minùsve
friget, pro aquæ innatantis modo, cum
in numero, censuque corporum, *aqua*
maximè frigus recipiat : verùm ad cor-
pus nostrum, vestibis seu linteis seu la-
neis undique amictum, tanto plus acce-
dit frigoris, quanto plus aquæ æri in-
natantis vestes illæ attrahunt imbibunt-
que : quæ cum saturantur sub cælo hu-
mido, frigus simul majus corpori imper-
tiunt nostro ; quanto autem hoc frigus
excedat frigus puri puti æris, vel etiam
æris pauciori aquâ saturi, persuasum ha-
bebit, quicumque modò manus ex ære
frigido in aquam frigidam immerget ; is
siquidem quaecunque fuerit cælum, *a-*
quam

quam semper sentiet *aëre* multò frigidiorē.

48. HINC est, ut, humente coelo, cum spiritus in thermometro minùs deprimitur, nos tamen, ex sensuum relatu, plus frigoris experiamur, quàm rigente brumâ, cum ille maximè deprimitur : & vicissim ficcâ frigidâque tempestate, corpus nostrum à frigore tutum sit per ambientes vestes, in quas utique non temerè per se penetrat aer ; unde in eo statu minùs sentiamus frigoris adesse corpori nostro vestibus contacto, quàm in aëre ambiente inesse indicat thermometrum, dum partes à vestibus nudæ, atque aëri frigido planè expositæ ejus vim satis superque sentiunt : hinc fit ut hoc temporis, cæteris partibus nequiquam affectis, *faciem naresque* occupent destillationes ex contactu frigoris.

49. DISSOLUTO jam nodo, restat exponere, cur in animum maximè induxerim, morbos illos omnes, quibus tamdiu explicandis immoratus sum, soli imputare frigoris efficacix, non autem ulli aëris coelive *malignitati* : nempe quia quovis anni tempore, quâvis diei horâ, iidem effectus se ostendunt, si quo casu illæ, quibus cingimur, vestes humescant ex quovis aquæ genere ; ut si quæ sit

Cur ne-
mus morbos
modò de-
scriptos pen-
dere à mali-
gnitate aë-
ris.

malignitas, ea omnis referenda sit ad *modum* gradumque frigoris à *madore* communicatum.

Problema-
rum vario-
rum solutio.

50. HINC variis occurritur quæstionibus quæ eodem pertinent, cur v. g. à sudore multo, five ab igne, five ab exercitatione pluscula, aut alia quacunque causa profecto, periculum sit exponi cœlo frigido, quamdiu vestes sudore madent? cur, à vestibus, five ex pluvia, five ex pavimento recens loto, five ex pariete nuper incrustato, five aliunde, madidis, metus sit? nam in hisce casibus, aliisque multis non abludentibus, etsi multum inter sese distent res corpori nostro oblatae, unde supradicti morbi nullo discrimine oriantur; tamen nihil usquam reperitur quod culpari possit, quodque omnibus sit commune, præter humiditatem, quæ & ipsa frigus intimè recipit, idque, per vestes medias, cum corporibus, quibus adhærent, subtiliter communicat.

Cur calente
corpore plus

51. CÆTERUM in iis casibus, quoties in corpore per exercitationem, aut alias, major est, quàm esse consuevit, calor, aliud est præterea considerandum: quippè cujus interventu symptomata frigoris & celeriora sint & manifestiora; id autem est à calore accedens *sanguinis*
rari-

raritas, quâ ejusdem moles increfcit ^{noceat frigus.}
non mediocriter ; fic ut à frigore intrò
adactus fortiùs agat in vafa interiora, eo-
rumque vires faciliùs vincat. Ex his
cauffis copulatis in promptu quoque erit,
cur aër per anguftam rimam irruens, cor-
pori conftanter imprimat frigoris fym-
ptomata, illique præcipuè parti, quam
perflavit proximè ? Vis utique fangui-
nis, à cubicali calore fota, externum fur-
timque irruentem aërem juvat ad effe-
ctum certius exerendum in vafa, vafis
externis, quæ perflavit, proxima, atque
eo certius, quo major protegentis cubi-
culi calor.

Aëris per
rimam ex-
cepti frige-
ratio valida.

52. Ex hac frigoris in corpus huma-
num agentis hiftoria liquidò fequuntur
quædam Corollaria, quæ cùm ad morta-
lium ufum non mediocriter fpectare vi-
deantur, ea quoque fubjicere non gra-
vabimur.

Cor. I.

QUÆCUNQUE mutationes accedunt
liquoribus humani corporis à frigore
contacti, eæ omnes debentur mutatis
antè solidis.

Corporis
noftri pri-
mò folida
deinde flui-
da per fri-
gus demu-
tantur.

Cor. II.

CATARRHUS, tuffis, rheumatifmus,
&c. solidarum, non fluidarum corporis
partium morbi funt.

Cor. III.

QUANTO faciliùs latera vasorum cedunt impulsui, tanto faciliùs invadunt morbi, de quibus agimus. Hinc juvenes tenelli, aliive debiles, ad istos morbos procliviores.

Cor. IV.

Quo sæpiùs longùsve pars aliqua impetita fuit, eo promptiùs postea revertet morbus. Quia enim vasa nostri corporis sunt elastica (qualia, si diutiùs violenter manent contenta, consueverunt *elaterem* tonumque suum, i. e. *renitendi vim*, plurimùm amittere) inde est ut eà semel labefactatâ deinceps cedant promptiùs cuilibet vi ingruenti. Hinc etiam quibus necessum est multum exponi Jovi frigido, periculum est majus, si olim è gravi frigore laboraverint; dum alii frigoris noxam nondum experti, sed paulatim modò frigidæ auræ assueti, non tam facilè sentiunt damnum: quoniam ex quotidiana assuetudine eorum vasa omnia paulatim confirmata sunt: unde licet vasa *externa* majori urgeantur vi, *interna* tamen habent quo possint resistere.

Scholium.

QUUM catarrhi, tusses, &c. ut plurimùm pendeant à secretionibus hinc illic

lic adauctis, & à nervis circumliniente muco nudatis; manifestum est ex pluribus aliis causis, quàm è frigore existere posse eadem symptomata: cujusmodi id omne erit, quo vel comprimantur vel obstruantur vasa, quæ glandulis sunt à latere; vel quo deteratur mucus, qui nervis est præsidio: deinde senes * istis morbis extra omne frigus opportunos esse, quippè in quibus jam † coaluerint plurima vasa; quæque in officio adhuc inmanent, *callosa* sint, minùsque contractilia: ex eo autem quod trunci pauciores habeant ramos, & rami jam rigidi & callosi parum se opponant pervadenti fluido, efficitur secretio liberalior. Quare cum tot diversæ horum morborum causæ sint præter frigus, quod unum nunc attendimus, non æquum foret *curationem* mox à nobis in uno frigoris casu proponendam, in aliis quoque experiri, præcipuè ubi tussis oritur à pulmonibus *inflammatis*, aut polypo, schirrhove oppilatis, &c. quo in statu prorsus alia requiritur curatio.

Cor. V.

CATARRHO, tussi, &c. medicina est, toni vasorum labefactati redintegratio.

* Hipp. Aph. 31, Sect. 3. † Boerhav. Instit. Sect. 467. edit. ult.

tio. Hinc indicari puto hanc curandi rationem.

PRIMUM, ut sanguinis impetum a vasis affectis revocemus vel in univcrsum, sanguinis missione, tenuique victu, &c. vel propriè, ramis, qui vasis affectis sunt à latere, adhibendo medicamenta quæ emolliunt (qualia sunt potissimè quæ partes circumfovent calore leni & assiduo) unde eorum diametri ad id uberiùs recipiendum, quod per communem truncum advehitur, amplificentur. Verùm ad missionem sanguinis victumque tenuem quod attinet, eaque omnia quibus debilitatur corpus, *cautio* est. Nam, ut bene notat magnus Sydenhamus, ex iis rebus diu usurpatis totius corporis tonus roburque sensim sine sensu perit, supervenitque hydrops, aliaque quæ debilitatem sponte consequuntur mala, unde confirmatur, non tollitur morbus; itaque post liberaliorem sanguinis missionem unam atque alteram (quâ non debilitetur corpus, sed tantùm minuatur vis sanguinis in vasa affecta ruentis) ea rectè usurpantur quorum ope simul in vasis major fit *contractio* (quâ solâ pristinus redit tonus) impetusque sanguinis *aliò* avertitur. Utrumque maximè præstare credo quæ alvum movent, qualium
ex

ex auxilio Sydenhamus unicè * *pependit* in rheumatismo, post iteratam, aut ad summum tertiatam sanguinis missionem: nam in hoc morbi genere *proprias* purgantium vires adscribendas censeo ei quo gaudent *stimulo*, quippè quo omnes *relaxatæ* corporis partes ad *contractionem* invitantur, deinde *tonum* infractum prostratumque recolligunt. Quanquam enim eodem tempore per ista incitetur sanguinis *motus* vasorum *contractioni* inimicus, eum tamen vincit superatque *stimuli* quaquaversum diffusi vis major; præsertim post detractum sanguinem. Atque alvum citantibus inesse facultatem refarciendi quassatum vasorum tenorem, porrò confirmat ea quæ consequitur alvi *adstrictio*, quæ certè non aliunde provenit quàm à novo intestinorum robore. Idem docet eorundem usus in ulceribus pertinacioribus sanandis, quod etsi vulgò *dejectæ* materiæ instanti solet adscribi, me tamen iudice, rectiùs adscribi debet partium læsarum *robori* restituto. Denique idem suadet vigor ille quem per ista sæpe videmus reddi ægris, ex diuturna vasorum tensione languentibus, ut post febres; vel ex morbo aliquo longo debilitatis.

QUOD

* Vid. Syden. epist. ad Rob. Brady,

53. QUOD si his remediis non cedit morbus, in subsidium advocanda est exercitatio, nec non chalybis, aliarumque rerum usus, quibus roborantur corporis fibræ citra liquorum dispendium; id enim, si assiduum est, corpus exhaurit prostermitque.

54. ATQUE hæc curandi ratio ad *rheumatismos* maximè pertinet, in quibus utique non patet aditus ad vasa affecta, nisi per longum & anfractuofum iter quod ab ore incipit: verùm in aliis casibus, ut in oculis à frigore inflammatis, in coryza, in broncho, in destillationibus ad pulmones, in uvæ productione, & fluore alvi; medicamenta partibus, quæ malè habent, protinus & seorsum adhibere licet: qualia sunt collyria, sternutatoria, gargarismi, &c. quæ omnia componi possunt ex rebus stimulantibus & adstringentibus, utiliterque adhiberi sine ullo sanguinis tumultu, iis duntaxat exceptis, quæ alvum moliuntur. Porro hanc curandi viam munit adstruitque quotidianus Medicorum usus in reducendis oculorum uvæque vasis nimium distentis: Quòd si in catarrhis & tussi huc illuc vagantur Medici nullo certo tramite, id non aliunde fit, quàm quòd ignorent hos quoque morbos ab eadem proficisci causa,

causa, i. e. ab immodica vaforum distentione: mirandum itaque non est, si eos sæpe videas ad tussim à frigore simpliciter acceptam lubricis abuti pectoralibus, cum ea tamen nulli respondeant tussis generi, nisi fortè illi, quod provenit ex pulmonibus à polypo scirrhone vitiatis, quo de genere nihil nunc affirmo.

SED morbi sic, ni fallor, satis jam expositâ historiâ, simul indicatâ curatione conveniente, non necesse est singula subtiliùs persequi, quæ quilibet per se Medicus prospiciet colligetque ex ea quam dedimus theoria, quæ quidem hætenus nunquam spem opinionemque nostram frustrata est.

DISSER-

DISSERTATIO IV. in qua ulterius agitur Quæstio,

Quatenus ad Humores prava referendi sint corporis humani morbi?

Medicorum
de humori-
bus opinio-
nes præju-
dicatas.

APUD Medicos usque adeo increbuit morborum ferè omnium causas ex certa humorum corporis improbitate deducere, ut in morbis explicandis investigandisque, id solùm negotii sibi dari putent, ut in humores istos ignium saliumque operâ subtiliter inquirent. Quum enim partes *solidas* per se immutabiles esse credant, reliquum est, ut, si quæ sunt corporis mutationes, eas in universum humoribus, qui naturâ suâ cujuscvis ferè causæ actioni facile cedunt, acceptas referant. Hinc emanârunt tot tamque variæ de liquoribus theoriæ, tamque inter se pugnantes auctorum sententiæ, ut
non

non fine causa videantur recentiores Medici omnes omnium opiniones, tanquam vagas & incertas, denuò ad incudem velle revocare: quorum adeò laudabili industriâ è medicinæ finibus jam multas, ut planè inutiles, relegatas esse vidimus, pluresque indies relegandas prospicimus, per interiorem, quæ indies accedit, corporis humani intelligentiam.

IN Medicorum disceptationibus nihil est celebrius, quàm ut tumores, fluores, morbosque omnes, qui quidem evacuationibus omninò cedunt, ad humores statim pravyos & malignos referant; nempe quia nescii sint, quomodo liquores aliam atque aliam induere possint formam, nisi vel fermentum aliquod, vel alia quæpiam nova insolensque materies interveniat. Verùm, ut de hac re clariùs certiùsque constituatur, ex familiarissimis maximèque pervagatis corporis humani casibus; postulo, ut mecum velint *vulneris*, quod musculosæ alicui corporis benè sani parti infligitur, ordinem & progressum paulisper expendere.

PRIMò igitur ex hiantium vasorum osculis pleno rivo profluit sanguis sincerus; deinde, iisdem vi suâ contrahente paulatim conniventibus, liquor tenuior & pallidior, donec tandem omninò coëant,

redarguit
in primis
natura vul-
neris;

ëant, cum levi partis fauciae inflammatione ; quam sequitur mox sanguinis confluentis remora, & ex ea passim febricula, donec vasa dudum contenta denudò se sponte sua remittant, finantque in communi vulneris alveo deponi liquida, ubi stagnantia, & à calore corporis modicè fota, in unam albidam sui que similem materiem, quam vulgus *pus* appellat, concrecant. Quod si jam pusum, vel ejusmodi quid in plagæ fauces injiciatur, simulque arceatur aëris contagium, efficitur ut pus illud quamdiu voles fluat ; prorsus ut hoc pacto repente existat emergatque nova quædam glandula. Contrà si vulnus quoquo modo irritatur, nimiumve comprimitur, liquida ex integro protinus mutabuntur, aliamque speciem ferent, id quod Chirurghi optimè nôrunt.

Quod nova
quædam
glandula
est,

HINC sequitur facilius esse nihil, quàm ut corporis secretiones humoresque, sine ulla novæ materiæ vel fermenti accessione, mutatâ solum vasorum fecernentium diametro numeroque, immutentur.

FAC nunc inflictum esse vulnus grandius, in quo diu dehiscente peracta sit secretio. Hoc in casu certum est, pro minore renisu, sanguinem majore impe-

tur

tu affluxurum, atque adeo vasa circa vulnus præter modum dilatata rubescere; id enim usus quotidianus & communis comprobatur. Atqui sic auctâ horum sanguinis fluxione, nego posse vulnus repentè glutinari, quin periculum sit, ne in vicinia erumpat tumor, suppuretque: neque id tamen (quod vulgus existimat) ab exsuperantia materiæ dissimilis, quam utique vulnus hians exprimere consuevit; verum à vasorum antè apertorum jam per inductam cicatricem factâ concretione. His enim concretis, utut ea parvum antehac liquoris modum receperunt, inde tamen magis urgebuntur vasa proxima, quàm si communi sanguinis moliusquam interruptæ & inhibitæ accederent aliquot liquoris pondo: quod ex Hydraulicis intelligitur, quodque superiori etiam dissertatione prætereuntes attigimus. Quare hic minimè incusandum esse liquidum vel modum vel materiam; sed subitò duntaxat variantem ramorum rationem, non variante trunco.

Cujus actio
diuturnior
difficiliter
inhibetur,

ob trunci
non deminuti
deminutos
ramos.

HINC quoque intelligitur, quare ex plethora, aliâve quâlibet causâ universum corpus afficiente, iis maximè partibus immineat periculum, quæ vel cicatricibus, vel tumoribus induratis, vel obstructis undecunque vasis viciniore

Cujus mali
effectus frequentissimus

sunt ; quippe quò summus semper & vehementissimus connitatur impetus.

ITEM in promptu est, cur ex glutinato parotidum ulcere oculi sæpe cœcitatis periculo, nec non caput ipsum gravibus objiciatur cruciatibus. Denique cur pulmones semel ulcerati, postea semper, ex quolibet errore, eidem malo, etsi non uno quidem eodemque loco, opportuni fiant : ut & intestina semel labefactata.

QUIBUS nunc non plura addo, etsi huc spectare videantur problemata, sive medica sive chirurgica ; ut ad variantem, quam evolvere instituimus, ramorum rationem festinemus.

præcipuè ad
ventricu-
lam :

HUJUS inter effectus, nulli evidentiores reperiuntur, neque *Humoristarum* dogmati appositiores, quàm qui ventriculo & intestinis accidere consueverunt. Ea quippe est natura harum partium, ut, si vel minimùm undecunque commoventur, ea se commotio statim prodat nausæâ, anxietate, vomitu, aliisque id genus pathematis manifestis ; tum etiam frequens sit, per eum, qui hisce partibus naturaliter intercedit cum visceribus abdominis nexum & consensum. Etenim si per horum aliquod impeditur liberior sanguinis cursus, fit ut omnes circà ramī vehementiùs urgeantur, & præter modum con-

contendantur, præsertim vero arteriæ coeliacæ, quæ ad ventriculum adspirant, ejusque tunicam nervosam confertim obfident, propagines: quibus sanè contentis, abesse non potest, quin tunica quoque nervosa, cui eæ adsparguntur, simul intendatur, sensusque ei inhærens acutior erectiorque fiat (quod etiam vasis cujuscunque generis inflammatis vel distentis accidit) faciliùsque jam quavis de causa irritetur.

AT QUI obstructis undelibet visceribus simul permoveri perturbarique ventriculum juxta & intestina, non solum ex constantibus Hydraulicorum legibus cogitur, sed & ex apertissimis exemplis, quæ plenâ manu congeffit Theophilus Bonetus in suo *Sepulchreto Anatomico*, intelligitur. Is enim (quod & ipse aliquando cadavera incidens animadverti) pertinaces sæpe vomitus non aliunde quàm à scirrhis hepatis, pancreatis, aut mesenterii ortas esse evincit. Quâ quidem re nihil efficacius esse puto ad refellendam malè sanam Humoristarum doctrinam, humoribusque æternùm abrogandam tantam tamque variam morborum foecunditatem, qui quidem ad unum omnes, postquam subjiciuntur exploratio-

qui proinde
vitium con-
trahit ex a-
liorum vi-
scerum vi-
tio:

ni anatomicæ, nulli humorum, sed *solidorum* duntaxat vitio assignandi veniunt.

Ex men-
fium sup-
pressionē:

SED nostram theoriam præter hæc validissimè confirmant quædam in mulieribus spectanda, quoties earum sanguini denegatur transitus per uteri emunctoria, in *mensium* v. g. suppressione. Tum enim præsto est vomitus, vel certè nausea, cum manifesta cæterorum abdominis viscerum oppressione, tantoque magis, quanto delicatior est mulier; iterumque à conceptu, ubi omnes ferè mulieres pari de causâ paribus laborant affectibus.

Ex conce-
ptu:

Enimverò simulatque concepit mulier, os uteri tam arctè compingitur, ut nihil prorsus effluat: unde fit, ut citò impleatur, magnâque vi intrinsecùs in omnes juxta partes prematur, & paulatim distendatur liquoribus per altissimos canaliculos in clausum uteri sinum continenter depluentibus, quorum qui hoc in statu vim & momentum perfectiùs definire cupit, adeat Hydraulicos, aliàs mihi edocendus ab ipsis nunc effectibus, h. e. à jugi & assiduo uteri auctu, qui quidem alii causæ nulli, quàm liquorum vi ex alto sensim depluentium in uterum cætera clausum, adscribi potest. Jam ex æquabili & uniformi liquoris comprehensu in omnem undique cellam uteri, cuncta

cuncta ferè vasorum extrema, quorum ope ab arteriis ad venas profertur circulatio, comprimuntur; sic ut universus fermè *iliacarum internarum* sanguis ad uterum primo graviditatis trimestri moretur restitetque, donec tandem ita expandatur & explicetur uterus, ut magna pars sanguinis per eum possit liberè ad placentam simul auctam & foetum transmitti, eâdemque viâ revehi: tum enim gradatim abeunt & faceffunt gravia illa & in vulgus nota symptomata. Neque dubium est, quin, ubi sanguis ad uterum consistit, cuncta vicinitas perinde ac ventriculus redundantis liquidi vim persentiscat. Sed ea est istarum ferè partium conditio, ut non nisi obscura admodum fiant indicia vis iis impressæ, dum levissimo quoque momento commovetur ventriculus, offensionisque suæ manifestissima prodit signa. Neque tamen unus ventriculus, sed præterea mammæ, per arterias scilicet epigastrias, quæ ab iliatis internis proximè propagantur, eandem vim sentiunt: nec non ipsi renes, siquidem primis etiam prægnationis mensibus constet crebrius mejere foetas.

Huc facit, quod canum itidem ventriculus & subjecta intestina (quamvis per se valentia, atque eâ re neque ad

Id quod experimentis confirmatur,

nauseam, neque vomitum, neque alios id genus affectus proclivia, tamen) ex simili ramorum deminutione quàm gravissimas patiantur molestias; uti ex arteriæ splenicæ ligatura, vel ipsius lienis extirpatione constat: quas res sequi amant & vomitus, & confertissima murmura, & crebra urinæ missio, & frequens appetentia coitûs. De quibus videtis Cl. Bohnium de lienis usu in *Circulo suo Anatomico*.

Hinc in lucem eruuntur morbi quidam alias nimis obscuri;

REPRÆSENTATIS jam primis proximisque immutatae ramorum rationis ad abdomen effectibus, non ab re fuerit in effectus his conjunctos sed remotiores latius inquirere. Ubi enim perennis est ea, quam diximus, ramorum conditio, constat inde semper vagos quidem sed perennantes tamen generari morbos; qui, nisi à capite ultimaque origine arceffas providè & sagaciter, dici vix potest quantas tibi turbas dabunt, quàmque tuam simul theoriam pervertent & praxin, non pauciora Medico, quàm ipsi ægro commovendo somnia, inanesque ingerendo fabulas de portentosa quadam & plusquam humana calamitate. Ex illo quippe, quod ex sanguinis ad ventriculum redundantia proficisci admonuimus, sensûs incremento & acumine, ferre non

non possunt, qui ex eo laborant malo, vel cibi ordinarii, quamvis lenis facilisque, actionem, quin variè sollicitentur & nausæa frequenti, & vomendi studio, atque adeò vehementi interdum vomitu.

Nausea frequens, & vomitus;

IN iis verò quibus perpetua est morbi causa, ut queis prorsus coaluerunt uteri vasa secernentia, penitusque defecerunt menses, vel quorum viscera scirrhus, aliove quo tumore infesta sunt, evenit, ut effecta sicut perennia, ita & graviora indies existant, magisque familiaria, quomodo nempe quævis corporis actiones promptiores fiunt usu; præcipuè autem ventriculus evadit irritabilis, cujus ad constringendum faciliùs impellantur fibræ; unde insignes passim suboriri solent tumores. Quippè cum in ventriculo ubique præsto sint spirales, vel orbiculares fibræ musculosæ, quæ, si irritantur, sponte suâ se contrahant, aëremque intus stabulantem intra nodorum spatia coërceant; cujus ea est natura, ut in calente corpore nequeat aliquamdiu in eodem statu & tenore perdurare, quin rarior effusiorque fiat. Quòd si fortè ad ventriculum aut intestina se expandet diffundetque, illicò per abdomen ingentes sese efferunt tumores, & ex iis permolestus plenitudinis sensus.

Tumores;

Sensus ple-
nitudinis :Globuli in
guttur :Fascia ima-
ginaria :
scrobiculi
dorsi que
dolor.

Hoc amplius. Ad gulam pariter, praeperpetua illa, quæ inter ventriculi cardiaeque fibras intercedit, necessitudine, ab iisdem caussis frequentes existunt contractiones, & ab intersepto rarefactoque aëre tumores, qui quasi globuli in gutture sentiuntur, sæpiùsque ita premunt laryngem pharyngi conjunctum, ut suffocationis sit periculum.

ATQUE ex hujusmodi hinc tensionibus, illinc compressionibus, magnam partem tollitur actionum corporis *consensus & harmonia*, prodeuntque subito spectacula multa abnormia mirèque varia; dum scilicet comprimendo vasa liberum impediunt humorum per certa loca transitum, per alia accelerant, deinde quoquoeversum adducendo attrahendoque, partes cohærentes differunt & divellunt, maximè ubi gula, vel ventriculus, vel ipsa intestina tumoribus infestantur. Cùm enim istiusmodi contractiones ventriculum exercent majorem in modum & in tempus longius, is utique adeò inflatur, passimque aëris extenuati seseque diffundentis vim impetumque sentit, ut eâ re æger veluti fasciis quibusdam arctè se constrictum existimet, eodemque tempore ad cordis scrobiculum averfamque dorsi partem per-

peracutos & mordaces patiatur dolores, quorum acerbitate tantum non exanimetur. Hos ego dolores concitari opinor ab ea vi qua contenduntur adducunturque partes inflato ventriculo proximæ, aut etiam conjunctæ diaphragmati seu septo transverso, quod quidem hoc in statu summâ vi versus anhelantis pectoris sinum propellitur: tum enim verisimile est maximè sentiri dolorem quâ parte stomachus septum illud perforat, tennellisque fibris cum eo continetur, quâque rursus per processus suos idem septum ad lumbos adhærescit, atque adeò per totum ipsius ambitum, quâ cum costis nothis connectitur, tametsi isthic loci minùs leviùsque percipiatur quàm ad lumbos, quò summa vergit conspiratque vis illi impressa à ventriculo. Quòd autem ex inflato ventriculo & intestinis sursum adigatur diaphragma, id certè cogunt * exempla, quibus docemur hac ipsa de causâ aliquando disruptum dissiluisse septum, eâque portâ in thoracis sinum intromissa esse ipsa subjacentis abdominis viscera. Quanto verò cum angore, quàmque immani id cruciatu factum sit, nemini certè homini obscurum esse potest.

SED

* Vid. Philos. Transact. N. 351, P. 580, relationem magistri St. André,

Glomera
lateralia.

SED ut ampliùs confectemur eos qui intestinis accidunt ex valida contractione tumores, juvat in primis id genus circumspicere, quod Medicorum vulgus uno ore, (at, si quid video, temerè) arcessit à migratione quâdam subitâ & translatione uteri ad superiora loca, quo in casu locorum vitio laborantes foeminæ tumores, tanquam majoris molis glomera, modò ad hoc, modò ad illud latus volutantia, percipiunt tam argutè, ut ab ipsa etiam laterum discessionem continuò sibi metuant.

ATQUI nôrunt omnes quàm pusillares sit adhuc integer intemeratusque puellarum uterus, quibus tamen maximè incidit hoc malum, quàmque multùm absit ut compacta densaque ejus loci camera derepentè in majorem molem nescio quo halitu infletur, nedum ut à sede sua propria, i. e. pelvi, ad hypochondria de facili tota migret. Quare haud satis puto bonos illos ad genuinam corporis structuram suam adaptâsse theoriam.

PRÆTEREA ex remediis huic malo subvenientibus apparet, tumores hos aliud esse nihil quàm intestinorum spasmos, quum huc adhibeantur ejus tantùm generis remedia, quæ in aliis casibus planè con-

convulsivis auxilio esse solent, nimirum *volatilia*, subitoque ad tempus stimulantia, quæ, quia vicinas partes vellunt, eâ re novas ad varia simul loca contractiones efficiunt, urgendoque spatia interclusa priores illas & pertinaciores dissolvunt contractiones, contrariâque vi nunc ructu nunc crepitu aërem displodunt, unde ad se brevi redeant ægræ. Scio equidem multos qui de abstrusioribus medicamentorum viribus doctè garrunt, remedia huc valentia pro anodynis habere, quæ soporiferâ quâdam vi spiritus animales tunc temporis effervescentes, vel nescio quid tumultuantes, pacant & componunt. Verum perinde ementita sunt gratisque conficta quæ isti de spiritibus consopitis, & de remediis consopientibus venditant. Verum contra eos, qui ejusmodi, sive laterum, sive gulæ, tumores extraordinario spirituum ab utero infractorum occursum adscribunt, certissimum habeo hoc unum argumentum, quod viri non secus ac foeminae ejusdem generis flatibus tententur; etsi id quidem rariùs: primum quòd foeminarum longè debilior sit corporis constitutio: deinde quòd ab vitiis uteri (quod instrumentum est foeminarum proprium) quàm à cæteris visceribus omnibus

bus frequentius offendatur fistula alimentaria.

UT magis intelligantur alia quoque symptomata, quæ tales ægros comitari, eosque miris modis accipere consueverunt, effectum dabimus brevi, ubi de medicamentorum stimulantium viribus, ab intestinis usque ad loca remotissima pertinentibus, dicere ingrediemur. Tametsi enim hæc symptomata neutiquam referenda censeo ad accessionem ullius rei insigniter stimulantis, paria tamen omninò sunt cum iis quæ à stimulo quovis insigni erumpunt in corpus sanum. Eadem quippe est irritatio, similisque planè effectus, siue irritationem acceptam referas aculeato alicui stimulo, siue adaucto fibrarum sensui, qui quidem tum ab ipsorum vasorum nimia distensione, tum ab eorum nuditate, per absentiam inopiamve obliuientis muci (quâ nihil frequentius est) emanare potest. Neque enim memoriâ indignum esse reor, hanc fibrarum nuditatem necessariò confici ex qualibet extraordinaria ventriculi aut intestinorum irritatione; siue ea debeatur accedenti stimulo, siue vasorum ipsorum nimiae contentioni. Ex omni namque irritatione copiosius ad loca affecta sollicitantur secretiones: ea verò est natura muci, ut,

Fibrarum a
mucis nuditas,

ut, si deest temporis spatium, non spiffefcat, neque ad fibras adhærescat, sed dilapsus effluensque eas, quas munire debuit, destituat fibras.

JAM in mucò considerando eò longiores fumus, quòd hujus non absentiæ, Cujus explicandæ causâ, de mucò obiter. sed actioni potius inimicæ multi falsò assignârint ea quæ suscepimus explicare symptomata: neque id solum nominatim ad viam alimentariam, sed & generatim ad quasunque corporis partes. Fistula v. g. urinæ, seu *urethra*, si fortè, uti sæpe fit, vellicatur & offenditur, illi non dubitant urinæ tum novum aliquem accessisse acritudinis asperitatisque gradum; tametsi interim omnes fateantur, urinam per se satis esse acrem ad exasperandas urethræ fibras, si modo ad eas omni exspoliatas mucò aditum habeat: quod experietur sanè apud se quisquis inter mejendem manu colem premet; quo factò urina eâ vi incessit adducta propiùs urethræ latera, ut linimentum iis adhærens eluat, foras efferat, deinde viduatas fibras pungat fodicetque sensibiler. Neque quenquam esse puto hominem, quin aliquando insignem harum partium vellicationem senserit ex qualibet incidente magnâ agitatione, quâ mucus attenuatus festinantiùs efferatur. De hoc

Cujus di-
versitas, di-
versas creat
temperatio-
nes.

hoc autem urethræ muco juxta & vasis
eum secernentibus, pluribus agit Mor-
gagnius in *Adversariis* suis: similemque
mucum cunctis adhærere corporis cavi-
tatibus assiduæ attritioni obnoxiiis, inter
omnes jam convenit Anatomicos; nulli-
bi autem exploratiâs quam in ductu a-
limentario, ubi in firmioribus circum de-
licata vasorum extrema (quæ Ruyschius
eâ re passim *succosa* nuncupat) lentescit,
eaque quasi quodam tectorio incrustat.
In firmioribus autem aio, quia in aliis
plurimum varièque differt, proque sua
diversitate diversas quoque inducit ho-
minum temperationes. Id quod adeò
persuasum habuit rei Anatomicæ scientif-
simus Wepferus, ut existimârit huc posse
acceptum referri, quòd una eademque
res alteris veneno alteris nutrimento sit:
quodque alii cujuscunque generis cibos
facilè ferant, dum alii à dulcibus, acidis,
atque adeo rebus etiam inertissimis facili
negotio offenduntur. Hoc certè vulgo
notum est, infantium, eorumque quos
diuturni exagitârunt morbi, quique inu-
sto feminis vitio à primis usque unguicu-
lis debiles fuere, ventriculum præcipuè
imbecillum esse & maximè irritabilem;
quanquam interea tantum abest, ut ho-
rum præ aliis acriores sint humores, ut
&

& saliva in his dulcissima, & bilis vix amara fit.

RATUM itaque & fixum esto, in horum hominum humores malè derivari culpam ventriculi difficilis & morosi, quæ unicè debetur illi quam dudum diximus partium *nuditati*; præsertim cùm ventriculum ita affectum haud rarò excipiat urethræ vellicatio, urinâ interim, si degustes, nullam præter modum acritudinem præferente.

HINC expromitur, Primò, cur hujus generis valetudinarii vulgò *Phlegmatici* & *Pituitosi* audiant: quippe quibus non solum ad ventriculum & fistulam urinariam, sed & ad nares & fauces, passimque alibi, magnâ copiâ effluat lentus ille humor, quem in robustis residere & hæere diximus ad munimentum præsidiumque partium.

DEINDE, cur veteres, ratione temperamenti, universi generis humani penè quadrantem Phlegmaticorum nomine complexi sint: nimirum propter celebrem hujus fortis hominum frequentiam: quibus etiam accenseri consuevit tota ferè debiliū & fractiorum turba.

POSTREMÒ, veteres, tametsi meritò observârunt Phlegmaticos illos suos multis variisque exponi valetudinibus,
eas

Absentia
autem pa-
ria facit at-
que præsens
stimulus.

eas tamen ipsas perperam attribuisse sive acrimoniæ sive tenacitati phlegmatis, quæ pro genuina causa unam habeant partium à defendente muco nuditatem; unde eadem planè atque à stimulo dimanent symptomata, quemadmodum suprâ exposuimus.

AD Levenhoeckii * autem sententiam quod attinet, qui quidem negat ullum in ventriculo & intestinis inesse mucum, cujus speciem tantum & simulacrum præ se ferant fibræ musculosæ ventriculi rugis intertextæ; neminem ejus præjudicio fretum, nobiscum dissensurum spero, qui animadvertet, quàm ille confusè & inconstanter edat experimenta, quibus sententiam suam singularem instruere parat. Credo equidem illum conspici-
lorum ope fibrosas fortè partes adspexisse, dum mucum abrasum exploraret; sed quum in muco separando nullo usus sit apparatu idoneo, verendum est, ne viro bono fraudi fuerit instrumentum, quo unà cum muco temere abrasa fuerint vasorum ei substratorum extrema, quando ea quidem vasa adeò sunt isthic tenera & mollia, ut ea Ruyschius proinde semper *succosa* nomet.

AD

* Vid. Epist. ejus ad Cl. Aston de muco intestinali.

Ad indagandum igitur certiùsque exquirendum ventriculi mucum, ego quoque canem vegetum integrumque aliquando leto dedi, in cujus quidem ventriculo principio nihil usquam mucì deprehendere potui: cavitatem tantum summis digitis leviter apprehensam lubricam offendi & valde unguinosam: postquam verò eam aquâ calidiore perfusam aliquamdiu confovissem, tandem in fibrarum spatiis delitescentem mucum perquam spissum animadverti, quem utique calor abstersum eversumque è vaporum faucibus, lacunis & interstitiis elicuerat. Sed qui super hac re plura desiderat, adeat industrium Wepferum de *Cicut. aquat. cap. viii.* dum ego me ad alia confero.

QUANQUAM, uti commonuimus, satis irritabilis sensibilisque est cuncta interior ventriculi superficies, præ cæteris tamen ejus partibus exquisitiore sensu pollet *cardia* seu *stomachus*, cujus ea fors est & conditio, ut primam principemque ingestorum vim & impetum excipiat; potissimè verò, si fortè est paulò arctior & rigidior. De omnibus autem assumptis nulla huic parti nocent magis quàm calida; ut quæ linimentum maxime deterant, eaque re ipsas fibras, jam

Unde dolor
cardis:

inermes & destitutas, offensionem vel levissimam exponant; præcipue si quæ assumuntur res sint saponacei generis, qualis est puls avenacea, quam etiamnum ferventem exforbere solet rusticorum vulgus: quo certè hominum genere, tametsi aliàs robusto, nulli magis afflictiuntur dolore cardiæ: quibus hoc nomine liceat nunc cum bona sexûs venia fociare bellas delicatasque hujus ævi fœminas, quæ, quod decoctum theæ fervidissimum assidue pitissant, idem sibi malum arcessant ultrò.

QUONIAM verò cardiæ dolor, ubi negligitur, pertinacissima aliquando & funesta secum trahit mala, ideò non gravabor in eo enarrando latius excurrere, præsertim quando humores in ventriculo stabulantes pro hujus mali fonte malè assignentur. Sic autem hunc, opinor, morbum optimè investigabimus, si guttatim deglutiatur validus vini spiritus, deinde sedulò observetur ejusdem ordine procedentis vis & effectus. Nam simul atque is pertingit ad cordis scrobiculum, eadem existit & percipitur vellicatio, quæ tenero accidit oculo, cui idem est infusus injectusque spiritus: utque hinc ex oculo exprimuntur lacrymæ, sic illinc aqua limpida ore tenus affluit:

affluit: quo sanè experimento declaratur ipsa cardiæ infirmitas. Quamvis autem à spiritûs transitu statim residet definitque dolor; tamen si postea vehementiùs jactatur æger, equo puta, vel citatis invehens quadrigis, liquor inde protinùs ex succussu continuo versus cardiàm repercutitur, singulisque succussibus repetit dolor.

HINC emergit, ex quolibet succussu gravi cardiacis proclivem esse morbi sui accessionem, tametsi neque hauserint vel vini spiritum, vel alium quemcunque liquorem acrem: propterea quòd ventriculus rarò destituatur vel bile, vel aliùs generis acris materiâ, quibus per se ægra & infirma cardià identidem compungatur: perperam tamen hinc inferri causam morbi esse hanc materiam acrem, cum omnibus ea insit ventriculis, dum ii tantùm inde condolent, quibus est cardià linimenti expers, aliàsve debilis & infracta. Fateor equidem, pulvere testaceo extempore relevari istas cardiæ punções; ast id ex acidi humoris castigatione fieri, quod multis arridet plurimùm, etiam atque etiam pernego. Unde ergo, inquires? nempè quòd infestas obnoxiasque cardiæ fibras crustulæ cujusdam præsidio communiat ille pulvis accedens,

Cum pun-
ctione a
cerba,

cedens, ad molestiam quidem parumper distinendam comparatus, ad penitus profligandam iners.

Et totius
ventriculi
inflatione:

QUANDO verò ingravescit morbus, tum sanè non modò existit illa frequens, quam commemoravi, ad cardiam punctio, verùm etiam atrox & immanis ventriculi totius tensio, cujus ea est natura, ut nusquam vehementer exasperetur, quin pylorus statim arctè constringatur: id quod in vomitu videre est. Quamobrem, si ad cardiam sit gravior irritatio, utrinque occludetur ventriculus; unde paria planè atque ea quæ nuper ab aëre intercluso proficisci diximus incommoda, nunc quoque se effundere necesse est; eaque tanto diriora, si fortè ab inflammatione vel ulcere propter cardiam oritur irritatio, quæ tum vix ullas misero concedit aut paciscitur inducias. Quoties enim urget ulcus vel inflammatio pertinax, puta ex vasorum conjunctorum obstipatione, adeò exardescit furitque morbus, ut eò agitatìs interdicat vel lenissima omniumque simplicissima cibi potionisque genera; utque tandem desperatorum mens, in corporis sibi conjugati ærumnam assiduè incumbens, indeque jugi perculsa metu, tristitiâ, vigiliâ & ploratu flebili, posthabita

Qui, si inveterascit, miseria multas post se trahit.

bitâ assistentium consolatione, ab omni prorsus vitæ usu humanaque consuetudine transeat in vecordiam.

Quo autem morbum tam atrocem penitiùs intueamur, exemplum subjiciam ægri mihi undequaque perspecti.

GEORGIUS LOW, homo labore duro victum tolerans, annos quinquaginta natus, malum mihi suum aliquando expositurus, affligi se ait mirâ quâdam angustîâ & assiduo repletionis sensu ad sinistrum hypochondrium, cum acutissimo dolore ad cordis scrobiculum averfamque dorâ partem, vagis item plurimis, modò ad scapulas, modò ad costas, utrinque excurrentibus doloribus: denique vento se ita plenum esse, ut sibi à ruptione metuat: itaque levamenti causâ sæpe, at plerumque inaniter, de salutari ructu laborare. His dictis, miser, amentis ritu, prorum se abjicit in lectum, cujus omnem suppellectilem properè congestam substernit hypochondriis, deinde quantum potest contrâ nititur: mox impatiens lecti confurgit, igni assidet, fascias excalfactas lateribus opponendas postulat. Annuitur. At nullo id fructu; donec tandem colluctando fessus & semianimis unum itemque alterum ructum exprimens, aliquantulum ad se redit. Ibi mi-

Quas una conspectu subjicit exemplum,

ferabiliter & ubertim (ut moris erat) plorans, fatum incusat suum, mortemque citam vitæ tristi & illætabili præoptans, ne latum unguem cedit amicorum precibus aut Medici alloquiis, sed oculis humi fixis mœrorem usque servat obstinatum. Quoties ad illum viso, perinde animo fractum & despondentem offendo; neque id miror, postquam audio hominem vix unquam quicquam seu liquidi seu solidi posse degustare, citra ferum accessionis impetum. Hic igitur quæro primùm, an ipsum ingressum morbi clarè observâisset? Cui ille, hæc, inquit, mala longo intervallo pedetentim sensi increfcere; at unde primùm coeperint tam tetra & tam gravia, præstare utique nolo, nisi fortè, quod diu multumque infedit animo, ex onere importuno, inquit, improboque hoc quicquid est contraxi malum; cujus olim infortunii recens adhuc viget memoria. Secundum ea quæro, quo sapore essent ejus ructus? Non sunt illi quidem, inquit, uniusmodi; sæpiùs tam acidi, adeoque acres, ut gulam planè lacerent lanientque. (Utrum verò hæc ægri opinio, sensusque lacerationis, ab summa erumpentis flatûs acrimonia, an potius ab ipsa gula jamdudum lacerata promanarit, brevi excutiam.) Adhæc nullam sibi

bi esse à cruciatu respirationem, nisi vacuo ventriculo. Tum fluente alvo semper meliusculè se habere; itemque ex mutato cibi genere, tametsi nullum genus supra triduum satis conveniret. Ad hanc ipsius ægri relationem adjiciam ea quæ ordine consecuta sunt. Non ita multò post hominem invasit vomitus sanguinis, unde iteratum animi deliquium: sanguis autem ille magna ex parte concretus, feroque multo innatans speciem referebat fragmentorum hepatis. Postilla totus alget: mox dirum à gutture murmur sensim ad intestina serpit, quale moribundis adesse solet. Ibi conclamari coeptum est. At ille nihilo secius ex instillato in os iners vini rubelli tepidi cochleario lumina recludit, mox fari coepit, & oblatum fugere vinum, quod postea ei bibendum præscripsimus cum pari portione aquæ ferratæ, & boli Armeniaci aliquantulo. Unde restitutus æger paulò meliùs se ad paucas hebdomadas habuit, donec pristina reverterent contumacis morbi indicia; quibus ille, repudiato omni auxilio, ad anni ferme spatium conflictatus est miserè. Ad postremum audio hominem atra & exusta dejicere magnâ copiâ, & secundum istam dejectionem postridie fatis cedere.

Hic ego demortui corpus, impetratâ veniâ, quo mihi de morbo hætenus ignoto, quoad fieri poterat, investigando satisfacerem, scalpello incidere ingressus sum : quo factò omnem intestinorum tractum, nec non ventriculum, coagulato sanguine inculcatum refertumque comperio : & propter cardiam tubera scirrhusa glabra, præter naturæ modum contenta : item infra cardiam ad latum ferè unguem versus dextrum latus, quâ parte extrinsecus spectat hepar, insignitum tuber mole pugni, compage durâ & uniusmodi, colore subflavo, ex ventriculi exteriori tunicâ fortè ulceratâ enascens vicinique hepatis fibram adeo premens, ut etiam non adhærens eam inflammaret & purulentam redderet. Vasa rupta nusquam deprehendo, quæ idcirco inter tuberum eminentias propter cardiam latuisse suspicor, quando eò usque tractum sanguinis ordine persecutus sum. Ne plura, per totum abdominis spatium prætereà nihil alienum reperio.

Ex grandi
acervo ex-
ceptum,

QUAMVIS semel tantum mihi fas fuit scalpelli ductu perscrutari abditam & latentem hujus morbi causam, sæpe tamen in ejusdem generis ægros incidi, quæis omnibus (paucas si excipias vagas) pares adfuerunt notæ ; præcipuè frequens sanguinis

guinis coacti & adusti vomitus, & ex eo perennis obstinatusque morbus. Tametsi enim aliquando morbi vis in aliquo, & mentes sua sponte remittere, atque mi-
 fero nonnullam respirationem otiumque largiri videretur, tamen ex quacunque corporis fatigatione, vel morbi asperioris, qualis est *renum calculus*, accessione, vel in foeminis graviditate, vel etiam cibi potionisque actuosioris assumptione eadem semper recurfabant signa. Adeò ut quos semel pervasisset hoc morbi genus, deinceps miseri fierent & inertes, geniumque defraudantes suum, siccà & cnectâ vitâ contenti viverent. Hinc illa, quam suprà commemoravi, horum hominum vecordia; hinc pueriles lacrymæ, & humanæ omnis consuetudinis intermissio: quæ dum attentius mecum revolyo, planè mihi ad animum revocant suggeruntque illam melancholiæ speciem, quam veteres appellârunt *flatuosam*, & *ὑποχονδριακὴν* (cujus extat notatio apud Lommium 2do *Obs. libro*) si tamen concedatur, quod omninò concedendum existimo, adustam illam atram antiquorum bilem, quam illi sæpe vomitu redditum esse prodiderunt, aliud fuisse nihil quàm concretum sanguinem.

Eorum, quæ
 veteres ad-
 scribebant
 melanchol-
 iæ flatuosæ.

NE-

Hinc capta-
râ occasio-
ne, de atra
veterum bi-
le disputa-
tur, tum li-
enis,

NEQUE instituto alienum esse puto, si paucis nunc aperiā, cur lieni hepaticæ præcipuè tribuatur sedes atræ bilis. Scire ergo oportet, præ cæteris corporis partibus lienem rarò ab inflammatione suppurare; sed ex perruptis ejus vasis liquores foràs missos commisceri, inque atram spissamque substantiam liquidæ picis æmulam vice puris digeri. Cujus rei documentum mihi nuper præbuit inspectio cadaveris cujusdam hominis, dum viveret, hepatis lienisque obstructionibus, cum gravissima ventriculi offensione, talibusque contractionibus, quales ab vicinorum viscerum oppilatione oriri suprà diximus, multùm diuque fatigati. Nam hujus lienem, à figura teretem, à colore admodum atrum, à superficie undique lævem & splendentem, comperi: adactoque intrò scalpello, continuò obviam prodit sibilus; deinde materia simillima picis liquidæ: mox collapsa latera in pertenuem abiērunt pelliculam, nullo uspiam comparente puris vestigio.

UNDE colligo, ut cæteras vitiatas corporis partes sequitur pus, ita corruptum lienem naturâ sequi atram hanc materiam. Quod ipsum quoque à Democrito ejusque æqualibus sæpenumerò ani-

animadversum esse nullus dubito ; quando hujus rei maximè perquirendæ causâ animum adjecerint ad cadavera evolvenda : deinde quum ex vivo hominis corpore vomitu rejectam fortè animadverterent materiam, alteri, quam præbuissem incisa mortuorum cadavera, similem, paresque utriusque notas ; idcirco creditum à liene in ventriculum occulto quodam itinere derivatam esse materiam sic egestam. Quam opinionem, præcipiti conjecturâ nixam, ut illis rudioribus condonemus temporibus ; at quî in mentem veniat nonnullis etiam horum temporum Medicis de tam incomperta & precaria atræ bilis à liene ad ventriculum profectio, veluti de industria differendi, satis mirari nequeo. Nos enim, quæ qualisque sit materies tunc rejecta vomitu, ita, ni fallor, aperuimus, ut non ampliùs necesse habeant Anatomici, ad hunc saltem dissolvendum nodum, duram & inutilem ponere operam, in canali pervestigando, qui nullus est à liene pertinens ad ventriculum.

CONTRA cur iidem veteres eandem bilem atram subinde retulerint ad jecur, data est mihi nuper ex alterius cadaveris inspectione non obscura hariolandi ansa. Nam in viri, viginti quatuor non ampli-

tum hepatis.

ùs

us annos nati, longâ tabe tandem resoluti, vesicâ felleâ multum inveni materiæ nigræ, aut veriùs subnigræ, nec undequâque sui similis, at germanâ bilis flavedine prorsum fraudatæ, tum adeò spissæ, ut premente digito vix posset è vesica pelli in *ductum cysticum*; tametsi is adeò patebat, ut stilum majusculum non ægrè caperet. Hanc ego bilem, etsi à vulgari integrorum bile longè distantem, tamen pro morbi, ex quo æger interiit, effectû potiùs quàm causâ habendam censui; bilisque hujus speciem alienam evenisse ex diuturna solùm ipsius mora in vesica. Enimverò solidum annum domi defederat miser, plerùmque affixus lecto: tum extremis aliquamultis vitæ diebus nihil prorsus gustaverat præter aquæ frigidæ alias post alias destillantes guttulas, præ intolerabili molestia, quam ei præbebat aliud quodcunque alimenti genus. Porro ut caveret lancinantes pectoris dolores, eòusque respirandi impetum suspendere moderarique solebat, ut spiritu trahendo vix ullum abdominis viscus ullatenus commoveretur; quâ tamen causâ ferè solâ pendet continuus bilis ad intestina motus. Quare necesse fuit ut bilis, & cessans, & æstuantis corporis calori sub-

jecta,

jecta, in adustam quandam & fuliginosam materiem concreveret.

SIC mihi non ineptè occultam jamdudum atræ bilis hepaticæ, à veteribus tantùm decantatæ, originem eruisse videor. Quamobrem secundum hæc tres, quas in medium jam adduximus, historias, omnibus deinceps suspectum esse debet, quòd in diversis casibus diversus quoque humor atræ bilis nomen usurpaverit ; omniumque maximè sanguis extra vasa sua elapsus, & in primis, quas vocamus, viis adustus ; quum is tamen propriè morbi sit non causa princeps, sed effectus & accessio, quemadmodum supra de liquoribus, quâ in liene, quâ in jecinore repertis pronuntiavimus ; quorum ille ad ventriculum nunquam, hic, nisi instaurato demum ægro, ad intestina traduci non potest. Ideòque nullo tempore locovè atram quam vocant bilem egere opis medicæ, extra institutam & professam genuini principisque morbi curationem.

cogiturque, bilem nullius morbi causam esse, sed effectum merum.

ANTEQUAM huic capiti de morbo hypochondriaco finem imponamus, subjungenda censeo quæ habet perpetuus ille & sincerus veterum cultor Lommius, de loco præcipuè affecto in hoc valetudinis genere. “ Est id malum, inquit,

Ubi denuò
de utilitate
rei anatomi-
cæ,

“quit, affecti jecinoris, magisque lie-
“nis, foboles, modò cum lienis tumo-
“re, modò sine illo : neque solùm lie-
“nis, sed etiam mesenterii.” Unde pa-
lam est antiquos hujus morbi originem,
ex plurium abdominis viscerum vitio de-
pendentem, non affecutos esse absque di-
ligenti cadaverum inspectione. Quam
ego meherclè illorum diligentiam, neque
per se amoenam, neque, ante repertum ab
Harveo nostro sanguinis orbem, variof-
que deinceps ab aliis in lucem protractos
corporis partium inter se nexus, satis a-
ptam Medicorum usibus, nunquam satis
mirari possum : quando post illa tantum
adhuc recentia inventa datum sit morbos
à prima usque radice per varios & stupen-
dos cujusque gradus persequi, dum illi
interea in orbem ambulant, contagioque
suo cunctas penè corporis partes vicissim
quatefaciunt : id quod palam cernere est
in omnibus morbis inveteratis ; quibus
assiduè incumbentibus, singularum parti-
um vires aliæ aliàs fatiscunt, indiesque
novum emergit malum ; idque novo præ-
ditum vultu, pro natura partis ultimùm
affectæ.

Hujus rei dilucida emicant exempla
in iis qui præ manibus sunt morbis :
quandoquidem ex continua magnaue
ventri-

ventriculi tensione (cuicunque demum ea debeatur causſæ) ad extremum totus ventriculus impendiò debilitetur, cibique retundatur appetentia non sine fastidio : inde per inediam ſuo corpus defraudetur dimenſo, vaſaque per liquorum penuriam collabantur, relaxentur muſculi, fibrarum pereat robur, deficient vires, hebeſcant artus, ſegniter micent venæ : obtorpeſcant ſtupeantque ſpiritus : ne plura, univerſum corpus occupet obtuſa quædam gravitas & inertia ; atque ex eo deplorato corporis habitu tumoribus puſtuliſque omne genus immanis permittatur graſſandi licentia & poteſtas ; propterea quòd in vaſorum extremis nunc languentibus facilè ſtagnent liquida, quæ ſacculos ſibi fingant prominulos, loculoſque tumuloſos, qui quidem ſemel facti poſtea nunquam ita complanari, inque ordinem cogi poſſunt, quin facilis ſit eorundem & proclivis renovatio, propter infractum ſcilicet & emarcidum jam fibrarum vigorem.

CONSIMITIS planè corporis habitudo longis ſuccedit febribus, largioribus item nimiumque exaggeratis invitationibus, ſi ſubitò abrumpuntur ; denique ciborum, ſeu ſale ſeu fumo duratorum, acrium & pungentium, aut ſi quæ his affi-

nia

nia sunt, quotidiano ufui. Palam quippè est agentibus his cauffis fanguinem rarefcere, eâque re intendi fingula corporis vafa; deinde feriantibus iisdem cauffis, concidere & fegnescere. Quum verò infinita fint vafa, diametris, anfractibus, divaricationibus, aliisque multis modis (de quibus adi Ruyschium) inter fe distantia, quæ novos subinde vultus dent humoribus; quumque ea simul magna ex parte fiant inertia: utique necesse est ut varii qui in iis hofpitantur humores, recedant à genuina forma fua, quippè quæ tota pendeat à vaforum complectentium alacritate.

HINC iterum patet, ut in aliis, fic in his quoque morbis pro cauffa principe immeritò traduci damnarique improbos corruptosque corporis humores.

PONAMUS jam, in hoc infracto prostratoque corporis ftatu, à medicamento quopiam aculeato, vel ab alia quavis cauffa, ingentem fubitò concitari motum, cujus impetus ad ipfa vaforum collapforum extrema pertineat. Omninò confequetur alienata ifthic liquida, & tantùm non ftagnantia, ex vaforum faucibus in fumma corporis exturbatum iri foras, ubi mox pultulas edent & exanthemata: id quo ex ufû fontium falforum, fulphurorum,

ratorum, aut ipsius simpliciter sulphuris, hisce ægris accidit perfamiliariter.

SED & alia sunt præterea, cum morbis vetustis conjuncta mala multa, non ignota iis qui ex germana ipsius corporis structura morbos deducere callent, quæ nimis longum esset nostroque proposito alienum nominatim recensere.

Ex iis verò quæ jam in medium proposuimus liquet, morbos diuturnos, quamlibet à diversa origine natos, ad extremum tamen inter se plerumque esse similes: quod cum multos fugeret, in numeris penè erroribus ansam dedit.

Quæ sola docet, quamobrem morbi chronici similem ferè fortiantur exitum.

Ubi enim ab ægris jam aliquot morbi sui stadia perfunctis advocantur Medici, illi quidem satis plerumque habent intueri signa tum maximè obvia in medioque posita, atque ex iis solis notionem morbi sibi effingere. At sic polli multos diversæ indolis morbos incauti & inopinantes confundunt. Id quod assidue faciunt multi, vagarum certè & nunquam satis descriptarum vocum *Cachexiæ* & *Scorbuti* quasi scuto protecti. Quamdiu verò eâ supinitate & oscitantia hos tractant morbos, tamdiu fanè à recta medendi via & ratione, toto, quod aiunt, coelo abeunt: quò, si quid video, nunquam devenietur, nisi

antè instituaturs curiosa & severa proprii principisque morbi indagatio; cujus ubi primam radicem patefecerint, mox providendum erit, sedulòque circumspiciendum, quænam à prima illa radice pullulaverint affectiones, quæve seorsum subsistant, radice quâdam innixæ novâ & adscititiâ: ut ex præcepto Hippocratis (cui accedit Celsus) “ Medicinam faciant Medici intuentes & communia & propria, histrionibus verò circulantibus relinquunt curandos morbos penitus ignotos.”

Dein illuc
redit oratio,
unde diver-
terat: per-
sequiturque
cetera cum
ventriculi,
tum intesti-
norum ma-
la, humori-
bus jam
pridem fal-
sò assigna-
ta.

SED ad ea nunc me conféro quæ ventriculums è longinquo turbant & instant: in quibus se primùm offerunt vehementes illæ stomachi intemperiæ, animique defectiones, sive ex contusione *calvæ*, sive ex missione sanguinis, vulgo insidentes: quas quidem licet intricas & admirabiles non tamen à variante humorum qualitate dependere censeo, cum eæ corporibus etiam saluberrimis eveniant ex merâ vel liquorum ad certa loca deminutione, vel ex compressione cerebri. Unde conjicio oriri hoc quicquid est mali, non quidem ab humorum nova qualitate, sed à novo potiùs & insolenti quodam eorundem incurfu; ne multa nunc de re nimis dum incompertâ loquar.

loquar. At vim modumque aculeorum quibus exercetur ventriculus, non modò ubi eum per se tentant cominùs, sed aliàs etiam eminùs feriunt, dum ipsi inter viscera abdominis delitescunt, quia certissimis convincitur documentis fidenter explicare aggredior. Si renes, v. g. vel calculo vel arenà illabente tentantur, ecce tibi continuò ad gulam nausea, tremula & retroflexa labia, luminum caligo, salivæ profusio, denique turbulentus vomitus, corporisque totius horror. Enimverò ut hæc longè latèque fusa signa satis sint abstrusa & recondita, inter Medicos tamen convenit unicam horum omnium causam esse *stimulum*, cui nullum adjunctum sit humorum corporis vitium. Et quisquam dubitabit? quando calculosi modò nihil mali suspicantes, ut primùm ista superveniunt, statim de lumborum tormento conquerantur, planèque sentiant perpetuum calculi progressum à renibus ad vesicam; deinde dolere desinant, postquam eò pervenerit. Quid? quòd reperti etiam aliquando fuerint calculi in vesica fellea & meatu choledochi, qui ventriculum perinde commoverunt. Cujus rei bina exempla profert industrius Bonetus in suo *Sepulchreto anatomico*: idemque sine du-

Quorum
pars certè
debetur cal-
culis inter
viscera la-
tentibus:

bio facerent calculi in aliis quoque corporis visceribus concreti, si essent: ut quibus universis ejusdem nominis originisque nervus subserviat, cujus nervi cum propagine sua, quæ ad ventriculum pertinet, necessitudo & consensus pro horum effectuum causa non immeritò habetur. Quamobrem in obscuriori vomitu non tam cogitare convenit humorum pravitatem, quàm latentem alicubi suspicari calculum.

Pars assumptis ore stimulis:

FATENDUM tamen est frequentius perturbari ventriculum, afficique intestina, à præsentibus quàm à longinquis stimulis: quanquam ne id quidem tam familiariter quàm nonnulli arbitrantur; uti patebit quum ex iis quæ nos suprà de ementito pituitæ stimulo, tum ex iis quæ alii disputârunt de conflictibus, præliisque, falsò adscribi solitis naturali cuidam odio, & perpetuis inter se inimiciis, bilis & succi pancreatici.

Nulla corporis humoribus; unum si excipias, bilem; neque eam, nisi si exundat.

QUAMVIS autem mites sint liquores ferè omnes à natura in his locis depositi, fatendum tamen est unum omnium liquorum hic acerrimum (quod vel ipso gustu declaratur) nempe bilem secerni: quæ quidem, si ita abundat, ut cæterorum, quibuscum commisceri diluique consuevit, liquorum excedat modum,

non

non parva importare queat damna, aliàs
 satis corpori commoda & benigna.
 Quantum verò unius ab alterius homi-
 nis bile bilis differat, ipsis aspicientium
 oculis demonstrat utriusque vomitus in-
 ter se collatus. Etenim in his prima
 quæque ventriculi exoneratio promit
 spissam, colore saturo, acrique sapore
 bilem, mox tenuiorem, pallidioremque,
 donec tandem exole scat; in illis verò
 prima evacuatio ab omni bile vacat, ut
 ne tantillum quidem ejus appareat, nisi
 fortè post iteratum vomendi impetum
 paulum aliquid, sive ex duodeno, sive
 ex jecinore ipso, usque ad fauces provo-
 cetur foràs, unde constat aliis in ventri-
 culo rarò adesse bilem, aliis ferè nun-
 quam abesse: qui idcirco non injurià *Biliosi*
 vulgò nuncupantur. Horum ego
 indicia, stimulorum aliùs generis indiciis
 affinia, planèque gemina esse comperi:
 in quibus eminent crebra oscitatio, je-
 juni stomachi fuctus quidam & latra-
 tus, ad cibum identidem sumendum
 cohortans, frequens cardiæ æstus &
 vellicatio, totius vètriculi inflatio &
 anxietas; quibus accedit capitis gravi-
 tas, animique defectus, ne plura nunc
 adjuncta dira congeram, quæ ordine
 subjiciet sequens historia.

Quo in casu
 vim habet
 stimuli acerrimi

Cujus rei
exemplum
præbet hi-
storia cujus-
dam ægri,

VIR quidam ingenuus annos habens plus minus quadraginta, literis deditus, ficcus & sobrius, vultu renidens hilari- que fronte, collo brevi, cætero corporis habitu firmo & valente, diu multumque laborabat è gravi ventriculi juxta & ca- pitis dolore; quem tamen dolorem vo- mitus extemplò profligabat, utpote cujus operâ se expediebat multâ bile saturâ; a- liàs, si vomitum intermitteret, perpetuis, de quibus dixi, doloribus discruciatu-; quos postea exceperunt dolores qui à co- lo nomen habent, interdium quidem infe- sti fatis, vespere autem ita remittentes, ut somnum permitterent fatis securum ad mediam usque noctem: quâ tempestate qui tum præsentibus assistebant, compere- runt hominem atroce quodam & repen- tino perculsum malo; primùm anhelan- tem flebiliter, tum prostratis viribus at- tonitum, mox totâ dexteriore plagâ à capite ad calcem resolutum: inde ali- quot dies veternosum jacere & anhelum, clausis luminibus, & ad amicorum verba surdum.

SECUNDUM hæc adhibitis quibusdam remediis parumper ad se redit, indiesque vires suas nuper amissas ita receperunt membra, ut interjecto anni spatio, & pedibus ingrederetur, & linguâ proferret verba

verba, sed tarda & intercisa. Hoc toto tempore, provocata vomitu subinde effundebat sese pura puta bilis; quam proinde pro capite, aut certè alumno morbi suspectam habuere alii; dum ego me parumper sustineo. Quid enim facerem in re difficili, ubi nondum ulla satis idonea mihi suppetebat causa, quamobrem ad loca tam remota ederentur signa tam fera & abnormia? Ast id me sæpe in animo versantem postea docuit eventus tristis.

NAM postquam ille vires aliquantùm receptas usurpare cœpit, iterùm eheu incidit in gravissimos coli dolores, qui tamen medicamentis purgantibus ad tempus non inviti cesserunt. Inde ad mensem & semissem, caprini lactis sero assuevit æger, tanto cum successu, ut interea temporis esset ab omni tentatione liber; quin & tantundem postea integer perduraret, nullo adjutus artis salutaris auxilio. Post id tempus, loco dolorum coli, subitò revertit summa ventriculi molestia, cui se adjunxerunt comites infaustos & luminum caligo, & aurium sonitus, & capitis vertigo tenebricosa. Ad extremum prosternitur, brachia sine voluntate jactans: nihilò feciùs tamen brevè animum colligit, tan-

quam è sopore evigilans. Quia autem id temporis abfui, quæ tum ægro acciderunt ultrà referre religio est. At post dies quatuordecim quàm relapsus est, ad eum iterum viso, ubi à coena mediocri tribus admodum horis festivo sermone extractis, postea vir probus, à metu omni vacuus, divini officii causâ conclave petit, ubi cùm diutiùs quàm soleret remansisset, uxor sollicita, visens quid ageret, prostratum offendit, oculosque quasi somno gravatos ægrè levantem. Exclamat pavidà. Concurritur. Attollimus hominem eâdem quâ priùs corporis plagâ denuò resolutum, veterinoque afflictum. Nihilominùs antequam è conclavi in cubiculum commodè traduci poterat, expergiscitur, horologium inspectat, cladem deplorat, pede affecto ingreditur, reditque nostrâ opinione citiùs ad personam pristinam. Ibi ego, cautionis loco, è saphena sanguinem mitti jubeo. Inde cubitum itur securè. Affidetur, donec iterum æger post quadrantem horæ, adinstar strangulati, anxie luctaretur. Accurritur. Anhelat, gemit, oculos quoquo versum cæco torquet impetu, brachia jactat, cohærentes, auctâque spiritûs difficultate tantum non præfocatur. Mox quietus sine

ne

ne spuma jacet, at facie lividâ, labris ferrugineis, tumidis, summo item pectoris lurido, venis jugularibus oppidò contentis, & turgentibus, quæ quidem antehac nunquam, ne vel ligaturæ adminiculo, poterant in conspectum adduci. Hîc ego re insperatâ admonitus, scalpellum actutùm arripio, venam tandem se prodentem, nullâ morâ, pertundo ; impetu miro profilit captivus sanguis : quo abundè detractò, paulatim reviviscit vir optimus, resque jam melius ire incipit.

Hujus ego tristi casu consternatus, totam inde noctem insomnem transigo, scenam funestam & calamitosam ultrò citròque animo revolvens. Ante omnia apud me constituo, negatum esse aliunde sanguini commeanti cursum ordinarium à dextro ad sinistrum cordis finem : propterea quod ipsis quidem oculis manifesta esset sanguinis in venis omnibus superis obstructio : quod idem pariter inferis accidisse nullus dubitabam, tametsi, ut quòd res est fatear, eas non inspexi, utique præcipiti occupatus malo. At nusquam posse omnem venarum sanguinem sisti, refutarique, nisi vel ad cor, vel certè ad pulmones, docet Anatomice. Quare huc præcisè redibat

redibat omnis quæstio, in corde an pulmonibus hæreret vitium? Atqui pulmones planè arguebat damnabatque notabilis illa in primis spiritûs gravitas, quæ concidentem tenuit. Cum nostra conjectura faciebat quoque perspicacis Bruneri observatio, quæ extat in epistola ejus ad Vepferum data *de cicuta aquatica*: nempe “ in omni suffocationis genere sibi explorato, repertum
 “ esse semper cor sanguine turgidum, similitè
 “ militerque venam cavam ascendentem,
 “ ut & cæteras venas insigniores: sanguinem
 “ verò ipsum nullo interim tene-
 “ neri vitio. Unde colligo, urgente suffocatione, liberum patere aditum ad cordis aulam, ideoque in vitio esse solos pulmones, quâ convulsos, quâ collapsos, cum ipse sanguis, Brunero teste, maneat incorruptus. Quare posito nunc (quod post magis intelligetur) pulmonum vitio, age videamus quo ordine sese spectatorum oculis exhibuerint varia illa quæ modò adnotavimus ægro nostro supervenisse tantæ calamitatis signa.

PRIMÒ igitur collapsis pulmonibus necesse est in dextro cordis sinu subsistat cumuleturque sanguis; ut & in venis quæ cordi sanguinem subministrant, quales sunt jugulares, quæque his iterum
 imper.

impertiunt de cerebro. Deinde venis sic, ut dixi, sanguine differtis usque ad cerebrum, certum est ab iis ubique premi urgerique nervorum origines, dum venæ, quæ nihil emittunt, ab arteriis, adhuc sanguinem advehentibus, magis magisque farciuntur & inculcantur. Unde vertigo, aurium sonitus, oculorum caligo, & inordinati incompositique per universum corpus motus, denique stupor seu apoplexia, quippe quæ omnia vicissim manant à diversa cerebri compressione.

QUARE non absurdè videor pro causa intermedia horum effectuum posuisse pulmonum convulsionem. At huic ipsi convulsioni præcurrisse ventriculi molestiam sensit & confessus est ipse æger : idèò nos quoque hanc ventriculi affectionem pro causa alteram illam ordine antegressâ admittimus. Quî id tandem, dices ? Ecquâ necessitate, quæso, pender pulmonum spasmus ab offensione ventriculi ? Nempe id quî fiat non erit intellectu difficile, siquidem velis oculos animumque referre ad naturalem *Paris vagi* distributionem, quod tam ventriculi quàm pulmonum usibus inservit. Hinc enim mirari desines, si unius partis noxa alterius offensionem trahat :

hat: præsertim cum id aliàs confirmet communis & quotidiana Medicorum experientia. Fuisse autem revera ventriculum à bile laceffitum satis ostendit singularis illa, de qua suprâ retulimus, ægri nostri constitutio, cui nunquam quisquam elicitus est vomitus, quin primo statim impetu magnam unâ promeret bilis sinceræ vim: unde factum est scilicet, ut integris adhuc viribus perpetuâ tentaretur ventriculi anxietate; deinde, ut, collectis iterum à paralyfi viribus, nunquam tamen inter vehementes morbi accessiones intercesse- rint plus dies quatuordecim extra usum feri caprini, aliûve alicujus medicinæ.

His omnibus diligenter expensis, planum esse arbitror; primùm, in hoc homine abundasse bilem; inde exasperatum ventriculum; à ventriculo asperato convulsos pulmones; hinc præpeditum sanguinis transitum ab altero in alterum cordis thalamum; eâque re venas sanguine refertas compressisse cerebri nervos; indeque secutam esse repentinam omnis sensûs motûsque cessationem.

NEQUE hoc loco alienum erit animad- vertere, talem cerebri compressionem, à pulmonum spasmo oriundam, longè diver- sos dispareisque posse effectus parere, pro longiore breviorve ipsius spasmi mora,
iterum,

iterumque præut ex toto vel ex parte comprimatur cerebrum. Quando enim spasmus brevi durat, partem duntaxat cerebri attingens, accessionem invitat epilepsiæ, per iniquam scilicet spirituum ad musculos allegationem : quando verò idem spasmus perseverat, totumque afficit cerebrum, infert apoplexiam ; nimirum propter æquam nunc ubique nervorum oppressionem ; eamque lethalem, si vel de vasis nimium (ut exposuimus) contentis unum quodpiam forte quâdam rumpitur, vel in cerebro fit uberior ferè secretio : id quod in corpore passim usu venit, quoties obstruuntur venæ. Cujus rei fidem facit testis certè locuples & idoneus, Lowerus, de *motu cordis* agens.

HINC utique intelligitur quemadmodum epilepsia frequens exeat in apoplexiam, quod sæpe factum notârunt Wepferus & alii. At quo tandem pacto in paralyfin desinat apoplexia, in præsens ampliandum censeo, ut ad rem abruptam redeam.

NAM & ex remedii à nobis adhibiti naturâ & efficacitate porrò confirmatur sententia nostra de pulmonum spasmo, ut totius mali fomite. Ut enim primùm in animum induxi pulmonibus præsentem adesse spasmum, ægro statim præcipio,
ut

ut in proximam morbi accessionem paratum expromptumque habeat spiritum falis Armeniaci, de quo fumat triginta admodum guttas. Ea autem accessio post octo dies, me præfente, incidit. Ex magna stomachi anxietate orta est repente perturbatio cerebri; ea quum invaderet, æger pertimescens sibi, brachia in orbem jactat, ut vertiginem jam illapsam significaret; deinde infaustum illum hebdomadis diem, quo novissimè eadem erat deprehensus tempestate, nominatim ingeminat. Ego verò, quo fretus eram, spiritum in auxilium voco, isque dicto citius turbulentam comprimit vertiginem, ægrumque dat sibi. Totâ illâ nocte æger frequentem urinam reddit. Proximo mane, hausto vomitorio, bilem, qualem ante, magnâ copiâ evomit.

QUÆRET aliquis, Unde tam subito injecta est sævienti malo mora, durante adhuc mali causâ, bile? Cui ego similem quæstionem à curiosis naturæ interpretibus otiosè discutiendam in medio relinquo: unde est, ut idem spiritus, infantibus ex dentitione convulsis, aut febrientibus, datus, sævitiam morbi reprimat & refutet, nondum eductis dentibus?

SANE posthac noster ab omni fuit tentatione liber. Quo faciebat certè haud parum, quòd omni ope studioque providimus, ne bilis diu, sive in ventriculo, sive in intestinis cessaret: idque potissimum per lenes utriusque loci purgationes, perque modicam & dilutam victus rationem (in quibus ut modum fervaremus admonuit superstes paralyfis) ne hilum morantes præclara illa, quæ hujus morborum speciei tanquam propria & privata prædicantur, remedia; quando mihi facile persuadebam, tamdiu oportere scerni bilem, quamdiu existeret hepar. Hoc unum demum hodie illi superat malum, quòd sæpe & vehementius oscitet, quòdque stomachi acrem flagitationem audiat, quoties à cibo diutius vacat, quo ille solo adjumento utitur ad temperandam bilis acrimoniam, & defendendas ventriculi fibras.

JAM huic historiæ eò fidentiùs meum subjunxi commentarium, quod eum porro illustrare, atque adeò adfirmare videantur elaborata summi viri, à nobis sæpe laudati, Wepferi, præ manibus nunc versantia, de venenorum vi & natura experimenta, quibus ostenditur, venena nondum commista sanguini, sed in ventriculo

Gum Wepferi observationibus collata.

triculo adhuc stabulantia, plurima dira & horrenda facere facinora, ad loca etiam maximè distantia: cujusmodi sunt, præter dolorem cardiæ, vertigo, faciei rubor, epilepsia, apoplexia, aliaque bene multa, istis simillima, quæ nos in præfato nostro ægro observavimus.

NON equidem aio eosdem planè esse effectus veneni, atque bilis etiam acerrimæ in ventriculo abundantis. Hoc unum aio, utramque rem suos edere effectus sola fibrarum ventriculi contactarum irritatione. Quod sanè neutiquam impedit, quò minus utriusque rei effectus ad ventriculum æquè inter se differant, ac ad nares differunt inter se effectus rerum fragrantium; quas quidem facilè credunt & fatentur omnes ex solo agere *contactu* nervi olfactorii; quanquam effectus præbeant, i. e. odores, inter se dissimillimos. Utque acriora quælibet odorata, sternutamenta semper, quandoque etiam convulsiones, & alvi dejectionem movent; sic & acriora quælibet ventriculum contingentia (sive titillent, irritent, rodant, urant, vibrent, distrahant, seu alio quovis pacto agitent & pervellant) contractiones parere & convulsiones, aliosque multos naturaliter his conjunctos effectus,

effectus, usque ad extrema corporis, constanter & uniformiter propagare affirmo, tametsi talia irritamenta nunquam intra sanguinis circum admittantur, verum in primarum tantum viarum latebris subsideant.

CÆTERUM ut his tandem finem ponamus, operæ pretium erit animadvertere de stimulorum genere nulla esse, quæ in ventriculo & intestinis mirabiliores dent effectus, quàm purgantia & vomitoria, quorum ope vulgò creditur contaminatam sanguinis molem repurgari, corruptamque ejus, atque adeò humorum inde provenientium, partem à sincera segregatam, per communem postea corporis cloacam eliminari foràs. Nam id quoque temerè perperamque credi existimo.

Coronidis
loco nomi-
natim agi-
tur de vo-
mitoriis;

QUEMADMODUM enim jam suprà ostendimus, insigniora illa & funesta veneni juxtà & bilis effecta tantum ab ea manare vi, quam brevī in ipsas partium à primo circumfessarum fibras exerunt; ita non dubitamus ostendere, tam purgantia quàm vomitoria, suam, si non omnem, saltem notissimam vim & efficacitatem in fibras duntaxat ductūs alimentarii exercere, eamque vim cum fibris sic communicatam non minùs cedere to-

tius corporis bono, quàm ex pervulgata opinione huc usque fieri creditum est.

QUÆ doctrina ut melius comprehendatur, tenendum est in primis, intestina æquè ac ventriculum vestiri tunicâ musculosâ, aliisque præterea cingi instrumentis comprimendi astringendique vim habentibus, cujusmodi sunt diaphragma, musculique abdominis : quorum licet vires peringentes esse existimârunt nuper homines multi nominis, nos tamen, (absit verbo invidia) causæ effectricis vim ex ipsis effectibus, ut æquum est, expendentes, perdebiles esse putamus ; propterea quod eorum omni molimine ordinario, fæces ingestorum ad anum non perveniant, nisi unius saltem diei civilis intervallo. Quum autem & fæces ipsæ parvi sint ponderis, & spatium transmittendum liberum sit ; utique apparet, neque momentum, neque, quod consequens est, vim applicatam magnam esse posse. Ut autem ita se res habeat in statu integro, quamdiu ab externa vi immunis est corporis ipsius machina ; experientiâ tamen constat, easdem vires, medicaminum operâ, multum augeri posse, sic ut uno impetu celeriterque queant ingesta vel è ventriculo sursum versus rejici, vel per flexuosum intestinorum iter usque ad anum

num dejici; illud scilicet vomitorii, hoc purgantis ope.

AD vomitum quod attinet, maximè si spectemus impetum, quo rejiciantur res in ventriculum demissæ, haud gravatè mihi ab omnibus concessum iri confido, ejus genuinam causam neutiquam esse posse auctas ad ventriculum secretiones, quin potius summam ventriculi à stimulo urgente vellicationem: cujus rei certissimo indicio sunt & nausea, & anxietas, & salivæ circa fauces exaggeratio, quæ proximè præcurrunt omnem vomendi nisum; quibus adde fidum Wepferi testimonium * cui in cane vivo, cujus abdomen resciderat, ob oculos apparuit ventriculus subinde succussus & convulsus.

PURGATIONIS parem esse rationem apparebit, si demonstratum dederò, non posse secretiones ad intestina auctas alvum solvere & citare hominis rectè valentis. Id autem perspicuum fiet ex insigni vasorum tam lacteorum, quam cæterorum pitissantium & sorbillantium efficacitatem; quâ non solum partes cibi fluentiores, eodemque loci depositæ secretiones, prorsus intercipientur, & in orbem sanguinis prius transferantur, quàm

Item de purgantibus:

M 2

ad

* Cap. xv. Hist. I. Observ. annex.

ad anum deveniant ; sed præterea multa liquorum pondo liberaliùs fortè hausta, quæ similiter intercipi indies observantur, extra ullum liquatæ alvi signum.

UNDE primùm colligo, ex liquorum ad intestina affluentia non fieri diarrhoeam, seu alvi profluvium. Deinde malè æstimari secretionum ad intestina modum ex modo dejectionis.

CONTRA, si ponamus eodem planè modo procedere purgantia atque vomitoria, sciz. ut in intestinis comprehensa vehementi compressione proruant & præcipitent, facîle intelligetur, quonam pacto possit accidere diarrhoea extra secretionum incrementum. Nam huc profectò satis liquorum fluit ad profusionem alvi efficiendam ; quum inità ratione perhibeatur, ex hepate ad intestina uno die civili tria admodum emanare bilis pondo, idemque temporis succi pancreatici uncias quatuor & viginti : præterea innumeras esse glandulas, quæ suos quæque liquores eodem mandent : ad summam, ex singulis ferè intestinorum punctis privos derivari liquores, de quibus adi Ruyfchii thesauros.

HIS ita positis, ultrò sequitur, ad profusionem alvi nunquam deesse satis materiæ : prohiberi tamen eam per ingen-

tem siphonum forbillantium numerum, quorum intercessione efficitur, ut in corpore integro ne vel guttula istius materiæ ad anum perveniat; nisi si quæ fortè se immisceat accrescatque alvi fæcibus. Sin intestina adventitio quopiam adurgentur stimulo, iisque similis impingatur vis, atque vomenti stomacho (quæ de suprà diximus) necesse est, hoc in statu, ut prorsus defraudentur siphunculi forbillantes, & universa simul liquida usque ad anum catervatim ferantur. Inter purgandum verò adesse hoc à stimulo irritamentum, nemini obscurum esse potest, quum omnem purgationis impetum semper antecedant intestinorum turbæ, alvi que quædam tormina, deinde consequatur ejusdem agitationis & dejectio: (prorsus ut in vomitu anxietatem stomachi nauscamque excipit violenta liquorum sursum versus expuitio:) mox, per agitationem illam, decussi intestinorum fibræ, quas modò fodicabant, stimuli ex parte simul evacuantur, eaque de re quædam fiat remissio; donec pars stimulorum superstes iterum ad fibras subsidat, easque jugi irritatione sollicitet ad novam contractionem, unde nova sequatur dejectio.

HINC

HINC utique intelligitur, purgantium vires non nisi gradatim frangi & immi-
nui, fusionemque alvi sponte naturæ pau-
latim consistere.

AD hypercatharsin, ex frigore sub
purgatione natam, quod attinet, ejus
ratio facilè inietur ex iis quæ superiore
dissertatione diximus de vi & natura
frigoris. Ibi enim ostendimus, per fri-
gus multum contendi vasa illa interna
quæ externis inalgescantibus responde-
ant; eamque ob causam ita acui eorum
sensum, ut res quæque levissimæ, si in-
terveniunt, stimulorum fortium vicem
gerant: secretiones etiam hoc in casu
plurimum augeri animadvertimus: quod
idem licet tempore purgationis medici-
nalis fieri fateamur (cùm à quovis, cu-
jusquemodi sit, stimulo passim prolici-
antur secretiones) negamus tamen ex
hujusmodi secretionum auctu provenire
posse liquationem alvi, nisi præterea ac-
cedat intestinorum pressio & contractio
vehemens, quâ solâ interveniente fit, ut
tubuli forbillantes suâ priventur por-
tione.

SED & alia est præterea causa, quam-
obrem, purgationis tempore, secretiones
ad intestina vergant, nimirum insuetus
id temporis intestinorum æstus (quo de
videas

videas licet epistolam Bruneri ad Wepferum *de Jalapio*) quæque huic conjuncta est vis magna humiditatis attrahendæ; quam quidem caloris vim experimentis docet Keilius in disquisitione altera *Staticæ* suæ *Britannicæ* annexa. Cujus rei mihi quoque aliquando incidit exemplum luculentum, in homine adolescente, feбри correpto, cui accesserat diarrhoea, cum extremo stupore sensuum. Is cum nihil planè ore haurire vellet, quanquam immoderato æstu totus torresceret, quo humectaretur, jubeo in aquam egelidam immergi pedes: quo facto, protinus aquæ mirum cerno in vase decrementum; deinde ejusdem vixdum coloratæ è vestigio impetuosam, more cataractæ, per anum effusionem. Quæ tamen (sat scio) nunquam isthac sese proruisset foras, nisi eodem tempore adfuisset diarrhoea.

Ex hac æstuantium corporis partium humoris attrahendi sorbendique facultate intelligitur, quæ rerum valde inflammantium stimulantiumque operâ (cujus generis sunt hydragoga omnia,) in ascite deriventur aquæ ad intestina, indeque per posticum emittantur.

QUUMQUE ulcera per vasorum ruptorum hiantiumque laxitatem, perque copiosum

piofum liquorum concursum, plerumque contumacia reddantur, hinc quoque intelligitur, quâ fiat ut illorum curationi tantopere subveniant purgantia. Nempe quia sex octove horarum spatio maximum ea foveant ad intestina calorem, unde hæc vicissim magnam ad se alliciant humorum vim & copiam, per anum mox egerendam, sicque totum corpus exsicccetur; insignis etiam & perpetua quædam fiat à partibus longinquis revulsio.

Quod si ponamus partem stimulorum ingredi circum sanguinis, cumque eo unâ totum obire corpus, perspicuum erit, quâ, ex modico purgantium usu, universo corpori novum accedat robur. Nihil enim certius, quàm stimuli mediocres, lassatas corporis partes reficit & instaurat, cum eo tamèn ne liquorum vim adversus vasa nimio plus augeant; id quod à purgantibus per revulsionem modò dictam cavetur.

Ex hac omni de purgantibus disputatione confessum iri spero, ad alvi fusionem, seu diarrhoeam (ubi integræ sunt siphunculorum pitissantium vires) oportere, ut hospitantis materiæ aucta sit ad intestina celeritas, quæ quidem nunquam non adest, in omni purgatione leni, aut
vehe-

vehementi, ab externis aut internis medicamentis, ab ipsius corporis temperatione ordinaria, aut inordinatis animi motibus, aut si quæ aliæ sint purgationum causæ. Deinde facile decerni, quando frequentiores eventuræ sint alvi dejectiones, extra violentam intestinorum contractionem : nempe quoties cessat tubulorum pitissantium actio : tum enim dejectio colluvies quædam erit ex omnibus rebus ad intestina promiscuè ruentibus ; eademque torminibus atque violentiâ carens.

DE affectu coeliaco, si ab intestinorum lævitate disjungitur, dubito, an inter morborum species nominatim debeat recenseri ; quippe qui multum suspicer, chylosam non esse illam, quæ pro chylosa vulgò habetur, materiem.

HIS ita expositis, ob oculos versantur quatuor stimulantium genera, quæ, pro cuiusque gradu, effectus sortiuntur longè diversos.

PRIMUM genus magnam complectitur venenorum partem, quorum aculei adeò sunt acres & vehementes, ut è vestigio fibras sibi obvias carpant, pungant, vellicent : neque citius in ventriculo dissolvantur, quàm omnia disturbent & pervertant, pylorum juxta & cardiam con-

N

stringant

Quæ quidem à venenis solo gradu differunt.

Quatenus ad Humores prāvōs

stringant, vehementiāque suā extrema disclusasque corporis partes in consensum rapiant, indeque uno quasi ictu & contagione universas corporis vires feriant & prosteruant, dum ipsum veneni corpus adhuc in ventriculi sinu utrinque clauso continetur. Quod si venena non liquantur prius quā ad intestina perveniant, isthic demum suas excitant tragœdias.

ALTERUM genus constituunt vomitoria, quorum stimuli ita celeriter dissolvuntur, atque ita acriter pungunt ventriculum, ut ejus constrictionem nāvent, prius quā ad intestina perveniant. * Hoc autem interest, quod cardiacam non occludant, verū isthac se exonerent. Quod etiam venena præstant, si modò ocys magna hauriatur tenuioris cujuspīam liquidi copia, ad frangendas & interrumpendas admissi hostis vires.

TERTIUM genus constat purgantibus, quæ, nisi nimīa dantur copiā, nunquam cient vomitum; verū ad tres quatuorve horas placidē conquiescunt, donec ad intestina tandem delata dissolvantur: quo facto, cuncta isthic stabulantia,

* Willif. Pharm. Ration. S. 2. c. 1. Wepser. de Cicutaquat. c. 3.

lantia, calcaribus suis, quemadmodum exposuimus, ad anum agunt, ruunt, deturbant.

QUARTUM genus eorum est, quæ neve stomachum, neve intestina ita permovent, ut inibi comprehensa vel sursum vel deorsum pellant; sed tamdiu circa vasa lactea desident, quoad ab iis penitus absorbeantur, priusquam ad anum perveniant.

Hujus generis innumeræ sunt species, quæ pro diversa indole diversos aortæ ramos afficiunt: qui quidem rami inter sese mirum quantum differunt, sive eorum spectes à corde distantiam, sive ad truncum suum inclinandi rationem, sive longitudinem, sive latitudinem, seu flexus & anfractus, seu numerum & discrimen ramulorum perpetuò subolescunt: ne plura huc spectantia congeram: quorum tamen operâ fit, ut de medicamentis hoc duntaxat hunc, illum illud locum contingat, suoque quodam jure afficiat; utque potulentorum modo respondeat non occulta & insensibilis corporis perspiratio, sed urina.

Ex eodem fonte solutiones habent sexcenta alia problemata Statica & Hydraulica. Quod nemini facile dubium esse potest, qui animo complectitur quàm multi-

multifariam à simplici stimulo afficiatur
via alimentaria.

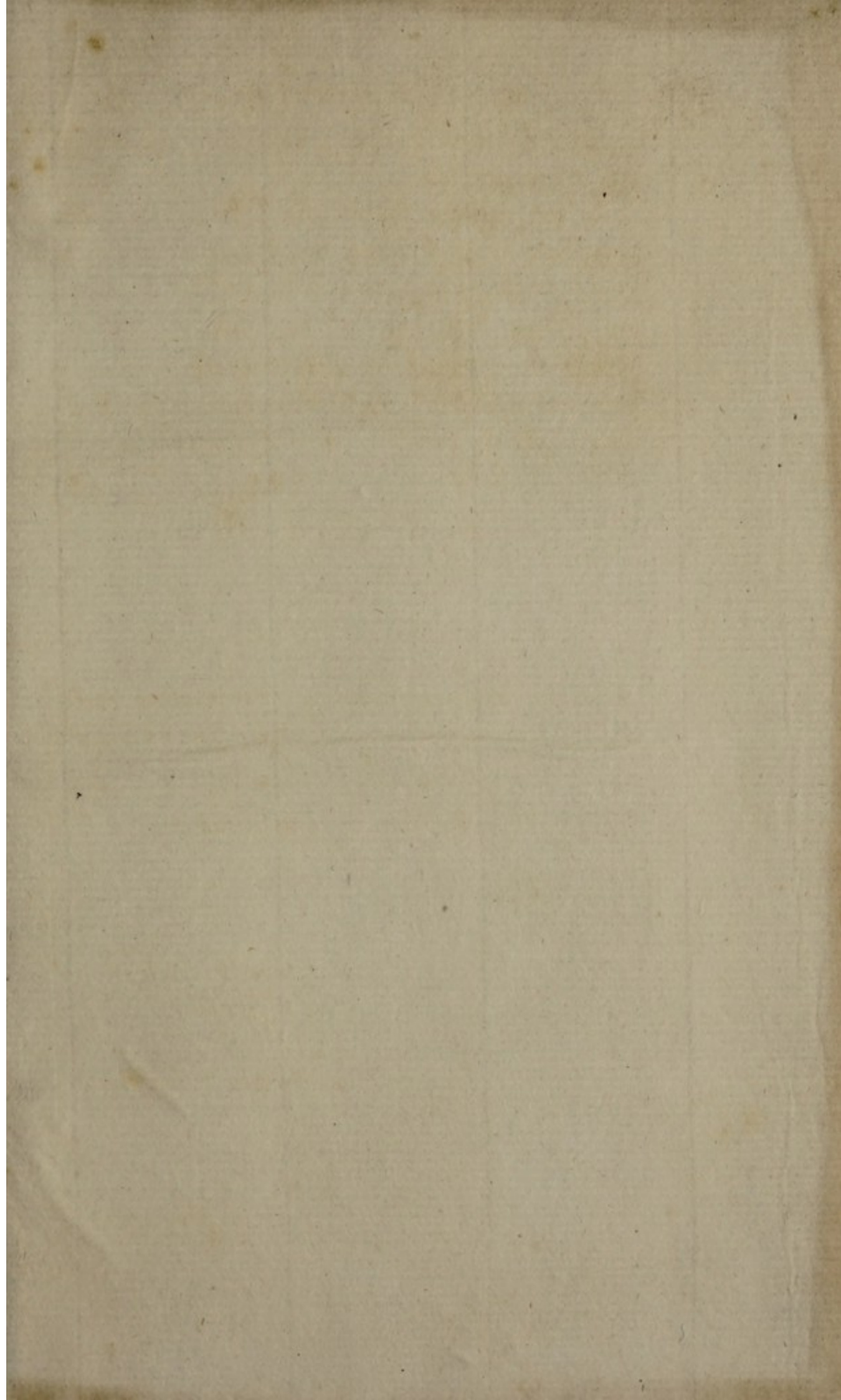
Huc igitur in primis sese ut conver-
tant Medici, si quid apud alios mea va-
leret auctoritas, equidem auctor forem;
ne solùm intenti, uti fit, humorum de-
generum correctioni, præteritâ vasorum
labefactorum curâ, oleum operamque a-
liud agendo ludant.

F I N I S.

Operarum Errata sic corriget lector.

PAg. 1. vers. 13. lege sint. 11. 5. l. sollicitis. Ib. v. 15. l.
subiectum. 22. 11. l. unum. 25. 7. dele ---- 40. 3. l.
permittas. 61. 20. pro 17. l. 6. Ib. v. 27. pro 8. l. 7. 73.
14. pro vulgaribus de, l. de vulgaribus. Ib. v. 28. l. iudicium.
88. 23. l. illatum. 100. 6. l. κατασχυμς. 120. 8. l.
longiusve. 142. 7. l. exploratiùs. 150. 24. pro tam, l. tamen.
153. 3. pro aliquo, &c. l. aliquot. 156. 2. l. resoluti. 160. v.
ult. l. id quod. 162. 20. l. incidentes. 164. 17. l. cùm. 179.
25. l. efficacitate. 186. 1. l. extremas.

Præterea, ubi erratum est in charactere distinguendo, illic quoque aderit
medici lectoris manus.

B.18

